

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1002103/1

בבית הדין הרבני האזורי באר שבע

לפני כבוד הדיינים:

הרב אהרן דרשביץ – אב"ד, הרב עובדיה חפץ יעקב, הרב אברהם צבי גאופטמן

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד חגית אלוש וטו"ר לימור מרים חגג)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד רונן דינצי)

הנדון: חיוב גט לבעל החשוד ב"רועה זונות" ומעגן את אשתו

פסק דין

רקע עובדתי

הצדדים הכירו בשנת 2008, בעוד הבעל בהליכי גירושין מאשתו הקודמת, כאשר לדברי האישה, הציג עצמו כרווק. הם נישאו כדמו"י בשנת 2009, ונולדו להם ארבעה ילדים משותפים.

ביום י"ב בתשרי תשע"ה (6.10.2014) הגישה האישה תביעת גירושין, שבה טענה, שלפני כחצי שנה גילתה שהבעל מנהל רומן תקופה ממושכת עם אישה בשם [ס'], אשר הודתה על כך בשיחה עמה. לדבריה, הצדדים ישנים בחדרים נפרדים כשנה, והבעל אינו עובד כדי לפרנס, אלא מקבל קצבת הבטחת הכנסה.

האישה בקשה מבית הדין לחייב את הבעל לתת גט מהעילות: אינו זן ומפרנס, מורד ומסרב לקיים יחסי אישות עם האישה, רועה בשדות אחרים, מעליב ופוגע באישה.

הצדדים נפרדו בעקבות צו הגנה שהגיש הבעל ביום ט' בחשון תשע"ה (2.11.2014), אשר בהסכמה נפסק כצו הדדי לשלושה חודשים, והבעל עבר להתגורר בבית אמו.

ביום י"א בכסלו תשע"ה (3.12.2014), הגיש ב"כ הבעל כתב הגנה, בו טען שלפני כשנה, לאחר לידת הבן, הפסיקה האישה לטבול בשל מריבות בין הצדדים ובכך מנעה מהנתבע יחסי אישות. לכן, מסכים ותובע גם הוא להתגרש, אך מטעם שהאישה עוברת על דת יהודית ומורדת, וכך איבדה את זכותה למזונות.

יש לציין שבכתב הגנה זה, הבעל הסכים להתגרש וכלל לא התייחס ולא טרח להכחיש את טענות האישה לגבי קשריו עם אחרות, כולל גב' [ס'].

דיונים והליכים משפטיים

בדיון ביום י"א בכסלו תשע"ה (03.12.2014), האישה מסרה כי במשך כל חמש השנים הבעל מנסה להכיר נשים אחרות, והיו ניסיונות גישור בהתערבות בני משפחתו ורבו, אך לאחר שחצה את הקווים האדומים והיה בקשר עם [ס'] (שמוכנה לבוא ולהעיד) במשך כמה חודשים, אין מקום לגישור ושלוש בית.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הבעל מסר כי האישה אלימה והוא שוקל מה לעשות. שוב, בפרוטוקול הדיון לא נרשמה כל הכחשה לטענות הבגידה. בית הדין הבהיר כי יש הרבה עניינים שאינם פתורים הנוגעים לילדים ולבית, הצדדים בחרו להמשיך לדון בביהמ"ש ואחר כך לבוא שוב לבית הדין.

בית הדין החליט שהצדדים ינהלו מו"מ וישתדלו להגיע להסכמות הגיוניות.

לדיון הבא ביום כ"ה באדר תשע"ה (16.03.2015) הבעל לא הגיע בטענת חולי. ב"כ הבעל מסר שמתנהל מו"מ. לדברי האישה, אמנם יש לבעל בעיות של נכות, אך יש גם חוסר רצון לעבוד.

נקבע דיון לעוד חודש, אך בסמוך לדיון, ביום 16.4.2015 התקבלה בקשה משותפת מב"כ הצדדים להקפאת ההליכים למשך ששה חודשים לאור ניסיון טרי של הצדדים לשלום בית.

לאחר כשלושה חודשים, ביום 12.7.2015 הודיעה האישה שניסיון שלום הבית לא צלח, וביקשה לקבוע דיון בהקדם האפשרי ולזרז הליכים, שכן בנישואים הראשונים עיכב הבעל את מתן הגט במשך ארבע שנים. נקבע לדיון לאחר החגים.

בדיון ביום ז' בחשון תשע"ו (20.10.2015), ב"כ האישה מסרה שהיה ניסיון לשלום בית ושיחות עם יועץ נישואין, אך השיחות התפוצצו. השלום בית הניב הריון שנמצא בחודש השמיני.

האישה מסרה שלא חזרו לגור יחד, והיא גרה בבית, והבעל מסר שגר מול הבית אצל אמו. האישה שבה וטענה שהיו עליות ומורדות בנישואין בעקבות קשריו עם נשים אחרות. הפעם הבעל הכחיש קשר עם נשים אחרות, למרות שבמשך שנה שלפני הפירוד לא טבלה ולא קיימו יחסי אישות. הבעל הסכים ללכת לפוליגרף בעניין הקשרים שלו עם נשים אחרות, אך טען שהאישה לא תאמין לתוצאות הבדיקה. לגבי תכתובות באינטרנט אמר כי מדובר בכרטיסים מהעבר שלא נמחקו. לגבי [ס'], טען שעברה תהליך גיור ועזר לה בשאלות הלכתיות.

האישה אמרה שראתה שהבעל התכתב עם [ס']. היא נפגשה איתה, ו[ס'] הודתה שהייתה מערכת יחסים עם הבעל, ופחדה שהיא בהריון ממנו.

הבעל טען שאינו עובד בגלל פריצות דיסק, ומקבל קצבה מביטוח לאומי על נכות בסך 3,500 ש"ח. הוא דרש טיפול זוגי, אם יתברר בפוליגרף שלא בגד. ב"כ הצדדים הסכימו שאם ימצא דובר שקר יהיה גט במקום.

ניתנה החלטה שב"כ האישה תגיש רשימת שאלות לפוליגרף ושהבעל יפנה לבדיקה עפ"י שאלות אלו תוך שבועיים. אם הבעל ימצא דובר אמת הצדדים יפנו לטיפול מקצועי, ואם ימצא דובר שקר יימשכו ההליכים בדרישת האישה לגירושין. ב"כ האישה הגישה רשימה של 17 שאלות, מסביב לנושאים: אתרי היכרויות; קשר טלפוני והתכתבות עם נשים אחרות; מפגשים ויחסי אישות עם גב' [ס'] ונשים אחרות במהלך הנישואין.

האישה ילדה את הילד הרביעי ביום כ"ו בחשון תשע"ו (8.11.2015).

בדיון ביום ב' בשבט התשע"ו (12.01.2016) הבעל שוב לא הופיע, וב"כ הבעל מסר שהודיע לו אתמול שהוא חולה. האישה מסרה שלא הלך לבדיקת פוליגרף. ב"כ הבעל טען שהבעל אמר שיש לו בעיות רפואיות הקשורות ללב, ואם ילך זה לא יהיה אמין. ב"כ האישה דרשה גירושין, ואמרה שלפי ידיעתה אין לו בעיות לבביות, ונמצא באתרי היכרויות כגרוש. הוא לא משלם מזונות, ומבקשים פס"ד לגירושין ולחייב אותו במזונות אישה.

בית הדין קבע מועד לדיון נוסף בעוד חודש, בהתראה שאם הבעל לא יופיע יוזמן ע"י המשטרה, וחייב בהוצאות דיון 1,000 ש"ח.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כשבוע לאחר מכן, ביום 17.1.2016, התקבלה בקשת הבעל לדחיית הדיון לאור החלפת ב"כ שלו מטעם הסיוע המשפטי. ב"כ האישה בקשה לדחות את הבקשה לאור הימשכות ההליכים, והוחלט שהדיון יישאר במועדו.

בדיון ביום ז' באדר א' התשע"ו (16.02.2016) הבעל וב"כ החדש הודיעו שהבעל מעוניין בשלום בית עם ייעוץ, ושצריך לברר את טענות האישה. אין פסיקה לחיוב גט, ולכן הבעל אינו סרבן.

ב"כ הבעל טען שבדיקת פוליוגרף אינה ראייה קבילה. בית הדין העיר שסירובו ללכת לפוליוגרף לאחר הסכמתו הוא כהודאה על העובדות. הבעל הסביר שלא הלך לפוליוגרף כי נוטל תרופות, ושב והכחיש יחסי אישות עם [ס']. ב"כ טען שלא הציגו שום הוכחות או עדות לבגידה. לדברי הבעל, עשה קניות אוכל ובגדים עבור הילדים.

”בית הדין: הקשר עם [ס'] כלל יחסי אישות?

הבעל: מה פתאום. היא גרה ואני ליוויתי אותה. לא היו שום יחסי אישות.

בית הדין: הבעיה היא שכל אישה שיש לה קשר חושדים שהיה לה משהו איתה.

הבעל: אני שוחחתי עם נשים רק בעניינים הלכתיים. ברגע שהם היו מסיימים את הגרות לא הייתי מדבר איתם יותר. אני רוצה שלום בית היא מאשימה אותי בדבר שלא קרה אני מבקש ניסיון לשלום בית. לא היה שום ניסיון. אני התלוננתי על עו"ס לפני 10 שנים ובגלל זה מסרבים לשלוח אותי לייעוץ.

ב"כ הבעל: אם היו להם הוכחות מזמן הם היו מציגים את זה. עד עכשיו הם התעסקו רק בטענות בלי הוכחות.”

בית הדין כתב בהחלטה שלדעתו יהיה מאד קשה לשכנע את האישה לחזור לשלום בית בלא בדיקת פוליוגרף שתוכיח את חפות הבעל, ושם הצדדים לא יגיעו להסכמות יתקיים דיון הוכחות בתביעת האישה לגירושין.

ביום ט' בניסן תשע"ו (17.4.2016) הגישה האישה גם תביעה לכתובה ולמזונות אישה, אך לא צרפה עותק של הכתובה וטרם נודע הסכום.

בדיון ביום כ"ו בניסן תשע"ו (4.5.2016), ב"כ האישה חזרה ודרשה גירושין. טענה שחשדותיה של האישה מוצקות, וגם כיום הבעל מנהל קשר עם נשים אחרות. ב"כ הבעל הכחיש את כל הטענות המיוחסות אליו, וטען שעמדה לאישה הזכות להביא ראיות ועדויות לטענות הבגידה, ושלא ניתנה הזדמנות לנסות שלום בית מחמת חסימתה הרגשית של האישה. עוד טענה ב"כ האישה שאינו משלם מזונות, ושהאישה מקבלת רק 3,300 ש"ח (במקום 4,400) מבל"ל. הבעל טען שעשה קניות לחג ולשבתות והעלה את נושא חינוך הילדים במוסדות תורניים.

לשאלת בית הדין, ענתה האישה שגם אם ידאג למטפל, לא מוכנה לשתף פעולה כי אז רק תחזור בעוד שנה עם ילד נוסף. בעבר אמרה שלא מוכנה להישאר בעיר [ב'], והבעל לא הסכים לעבור, כיון שהוא עסוק בקהילה ודבוק לאמו, לביהכ"נ ולחברים שלו, אך כיום לא מעוניינת ללכת לטיפול.

”בית הדין: מתי פעם אחרונה הייתם בקשר?

הבעל: לפני שבועיים דיברנו בבית כשעה ואמרתי שאני מעריך את מה שהיא עושה. ניסיתי גם לשכנע אותה ללכת לייעוץ מקצועי [...] יש עו"ס [ב']

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שהתלוננתי נגדה בתיק הקודם והיא אמרה לי שאני לא אקבל טיפול ממנה בגלל התלונה.

האישה: היה לו מספיק זמן לדאוג למטפל זוגי.

בית הדין: אם הוא ידאג למטפל את תשתפי פעולה.

האישה: לא בשביל מה כדי שעוד שנה אני אעמוד פה עם 5 ילדים? בעבר הצעתי לו שבשביל שלום בית אני לא מוכנה להישאר ב[ב'] והוא בחר להישאר ב[ב']. הוא עסוק בקהילה שלו. הוא דבוק לאמא שלו לביה"כ שלו ולחברים שלו [...]

ב"כ הבעל: יכול להיות שאותה עננה שאין בסיס, יכול להיות שזה יסייע ללכת לדרך חדשה בשיקום היחסים עם טיפול מקצועי. מי שנחוש להתגרש לא נפגש עם בן הזוג.

האישה: נפגשנו כדי לסיים את זה. הוא אמר מה שהוא אמר ואני סירבתי [...]

ב"כ האישה: יש חוב לעיירת [ב'] לגבי מים [...] ויש חוב למזונות. המזונות הן 4,400 ש"ח. היא מקבלת מבל"ל רק 3,300 ש"ח.

הבעל: הם מאשימים דברים לא נכונים עשיתי קניות לחג ולשבתות. יש גישת חינוך מסוימת אני רוצה שהילדים יתחנכו במוסדות חינוך תורניים."

ב"כ האישה אמרה שלא הצליחו לאתר את הנשים שהבעל היה איתן בקשר. בסיום הדיון ב"כ האישה בקשה מהבעל שיתן פרטים של [ס'], וענה שאין לו שום פרטים עליה.

בהחלטה מאותו יום בית הדין חזר והמליץ לבעל להיבדק בפוליגרף, ולצדדים לפנות לטיפול מקצועי לברר את דרכם ולהגיע להסכמות לשלום בית או לגירושין. בהעדר הסכמות, יתקיים דיון הוכחות בתביעת האישה לגירושין.

נקבע דיון ליום ט"ז בסיון תשע"ו (22.6.2016). ביום הדיון הבעל הודיע שהוא חולה ובקש לדחות את הדיון, אך הבקשה נדחתה, כיון שאישור המחלה שצורף היה ללא תוקף משפטי.

הבעל לא הגיע, וב"כ טען שסובל מבעיות גב ומרותק למטה. ב"כ האישה טענה שהבעל מתנה את הגט במשמורת משותפת כדי שיוכל לקבל דירה מעמידר, ועוד דברים. היא דרשה פס"ד לחיוב גט, הוצאות, ומזונות אישה.

בדיון ביום ז' בתמוז התשע"ו (13.07.2016) ב"כ הבעל מסר שהבעל עומד על רצונו לשלום בית ומבקש להעלות טרוניות לגבי חינוך הקטינים. בפרוטוקול:

"ב"כ הבעל: הבעל עומד על רצונו לשלום בית ומבקש להעלות טרוניות לגבי חינוך הקטינים. בנסיבות האלו הוא שב וטוען לשלום בית.

האישה: אין מקום לשלום בית אני לא מאמינה בו ולא סומכת עליו אם הוא יאמר לי שעכשיו יום אני לא מאמינה לו עד שאראה. אני לא מאמינה לו הוא גבר בוגד.

[...]

בית הדין: אנחנו רוצים לחסוך דיונים לא נעימים. האישה רוצה להתגרש ואי אפשר לכפות עליה. אנחנו לא רוצים להגיע לפסים לא טובים ולביזיונות. האישה חוזרת על דעתה שהיא רוצה להתגרש ולא רוצה את בעלה.

הבעל קוטע את בית הדין. בית הדין מזהיר את הבעל על התפרצותו [...]

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אנחנו מדברים פה להגיע להסכם. הבעל אמר שמה שמפריע לו זה חינוך הילדים אבל אם הוא יתעתע בבית הדין ונגיע להסכם ואח"כ הוא לא ירצה להתגרש אנחנו פונים למסלול אחר [...]

הבעל: גט לא יהיה היום עד שלא נגיע להסכמות [...]

בית הדין: אנחנו מבינים שאתה מוכן להתגרש בכפוף להסכם.

ב"כ הבעל: הבעל אומר שהוא מוכן להגיע להסכמות בכל הסוגיות."

ב"כ האישה בקשה להזמין את רב ביהכ"נ של הבעל.

בדיון ביום כ"ה באלול התשע"ו (28.09.2016) הבעל שוב הביע רצון לשלום בית ולטיפול, אך אמר שאין לו יכולת לממן טיפול. האישה אמרה:

"גם אם יתברר שהוא לא בגד בי אני לא רוצה לחיות איתו. למה אתם מכריחים אותי לעשות איתו שלום? לא מעניין אותי מה התוצאה של הפוליקרף אני לא רוצה לחיות איתו. הוא המשיך בחייו ורועה בשדות זרים."

ב"כ האישה בקשה לקבוע מזונות אישה זמניים. ב"כ הבעל התנגד. הבעל טען שאינו עובד כלל, ומתפרנס מקצבת נכות של 1,400 ש"ח לחודש.

ביום 14.11.2016 הגישה האישה בקשה לפסיקת מזונות זמניים.

בתגובת הבעל מיום ו' בכסלו תשע"ז (6.12.2016) הגיב ב"כ הבעל שמדובר במזונות אישה, שהרי מזונות ילדים נידונים בביהמ"ש, והאישה יכולה לעבוד ו"צאי ידיך במזונותיך", ועוד, תבעה גירושין וטרם התבררה עילה או חיוב.

בהחלטה מיום ד' בטבת התשע"ז (02.01.2017) נכתב שההחלטה במזונות אישה תינתן לאחר דיון ההוכחות בתביעת גירושין.

בדיון ביום ב' בשבט התשע"ז (29.01.2017) (בתיק כתובה) חזר הבעל על טענותיו.

העיד הרב [...] רב ביהכ"נ. בתוך דבריו:

"ש. בעבר הוא ציין שהוא טיפל בהליך גיור במסגרת ביה"כ זה קיים אצלכם?

ת. לא שידוע לי.

ש. מכיר את [ס'] שעברה הליך גיור אצלכם?

ת. עד כמה שידוע לי לא [...]

בית הדין: מה הסיבה שהרב חשב שראוי לשתף פעולה להתגרש?

העד: מתוך ידיעה כללית שהמציאות הזאת לא מביאה לתוצאות לשני הצדדים ניסיתי לדרבן אותו והוא אמר שהוא מוכן להגיע להסכם."

במהלך הדיון, בית הדין ציווה על הבעל למסור את הטלפון לבית הדין, בשל אפשרות סבירה שמכיל בתוכו ראיות, ואף הוציא צו על כך, אך הבעל סירב בטענה שזקוק לו לפעילות הציבורית שלו, ובסוף אף עזב את בית הדין ללא אישור, בטענה שצריך לאסוף את הילדים מהגן.

בהחלטה מאותו יום:

"בית הדין רואה בחומרה את עזיבת הבעל את בית הדין באמצע דיון, וכן את סירובו למסור את מכשירו הסלולארי, למרות הצו שהוצא ע"י בית הדין."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

התקיים דיון ביום כ"ה בשבט תשע"ז (21.2.2017), והבעל לא הופיע פעם שלישית בטענה שקיבל קלקול קיבה. ב"כ האישה בקשה צו הבאה ללא שחרור והוצאות נוספות. ב"כ הבעל אמר שניסה לדבר על לבו של הבעל, אבל עדיין טוען שרוצה שלום בית, וסיים:

"לפני בית הדין אין תשתית ראייתית לעילת גירושין. לא זכור לי שלעת הזאת יש פס"ד לגירושין שממנו ניתן ללמוד הלכתית שהבעל מעגן את אשתו".

בדיון הבא ביום כ"ח בניסן התשע"ז (24.04.2017) בית הדין שוב בקש את הפלאפון מהבעל וסרב. הבעל בקש להעביר את הדיון להרכב בעיר אחרת ולפסול את ההרכב הנוכחי, בטענה שיש לדיינים קשר עם ענייני ביהכ"נ שלו, ואם לא – יערער על כך. בית הדין דחה את בקשתו. ב"כ הבעל בקש להשתחרר מייצוג, וגם בקשה זו נדחתה. ב"כ הבעל הודיע שהבעל בהליך פשיטת רגל. הבעל חזר וטען שאין עילה לגירושין. עוד טען שהאישה לא רשמה את הבן הנולד על שמו של הבעל. שוב העלה טענות לגבי חינוך הילדים, אך בית הדין העיר שחינוך הילדים לא קשור לגט. הבעל הגיב:

"כאשר אני אחליט שמתאים לי אני אגיע להסכמות. ההחלטה הקודמת של ביהמ"ש גרמה לילדים שלי להתרחק מבורא עולם אני לא אוותר על חינוך הילדים. היא לא מכבדת שום החלטה של ביהמ"ש [...]

פעם אחת חייבו אותי בגט ואני משלם על זה עד היום. אני רוצה לאחר שנגיע להסכמות לבחון כל סעיף ואיך הוא מתקיים".

בהחלטת בית הדין מיום ל' בניסן תשע"ז (26.04.2017) שלא לפסול את עצמו, נאמר בין השאר:

"בית הדין חוזר ומבהיר שאין לו כלל עניין אישי כלפי הבעל או כנגד הבעל, וטענותיו כלפי בית הדין הם ניסיון סרק נוסף של הבעל לעכב הליכים ולהשאיר את האישה בעגינותה לשווא, כאשר תיק זה מתנהל מתאריך י"ב בתשרי תשע"ה (6.10.2014), דהיינו כשנתיים וחצי והצדדים גרים בנפרד כשנתיים, והבעל בכל פעם מחדש "בלוליינות קרקסית", ממציא המצאות חדשות שעניינם אחד, למנוע הליך תקין וראוי לשמו, ובית הדין מתרשם שטענותיו של הבעל לוקות בחוסר תום לב."

בהחלטה נוספת מיום כ"ב באייר תשע"ז (18.5.2017):

"בדיון שהתקיים ביום ל' בניסן התשע"ז (26/04/2017) התבקשו הצדדים להודיע תוך 7 ימים אם ניתן להגיע להסכמות שייתרו את המשך ההליכים בתיק זה. ב"כ האישה הגיבה אך הבעל וב"כ כלל לא טרחו להגיב. ביום י"ג באייר התשע"ז (09/05/2017), ביקש בית הדין פעם נוספת לקבל את עמדת ותגובת הבעל, אך עד היום, לא התקבלה כלל תגובה.

בית הדין רואה בחומרה את התנהגות והתנהלות הבעל. "כדרכו בקודש", עושה דין לעצמו, מתעלם מהחלטות, אינו משתף פעולה גורם לסחבת מיותרת בתיק וממשיך להתעלל באשתו."

נקבע דיון ליום כ"ז בסיון תשע"ז (21.6.2017).

ביום 21.5.2017 הציגה ב"כ האישה החלטה מביהמ"ש המחוזי בה נאמר, לאור מהלך פש"ר של הבעל:

"המבקשת רשאית להמשיך בהליכים בבית הדין הרבני, כמבוקש, אך לא רשאית לנקוט הליכי גביה נגד החייב, ללא אישור מבית משפט זה."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כמו"כ בקשה להזמין כעדה את גב' [א']. העדה הגישה בקשה לבטל את הזימון, בטענה שאין לה כל קשר עם התיק, ואינה רוצה להיות מעורבת בה. ב"כ האישה טענה שהיא מנהלת קשר זוגי עם הבעל, ויש מקום לחקור אותה. בית הדין אישר את הזמנת העדה.

ביום 12.6.2017 הוסיפה האישה ייצוג ע"י עו"ד חגג מטעם ארגון "או"ת יד לאישה".

ביום כ"ה בסיון תשע"ז (19.6.2017) הגיש ב"כ הבעל הודעה ובקשה לדחות הדיון לאור כוונתו להגיש ערעור על החלטת בית הדין שלא להעביר את הדיון להרכב אחר. בית הדין דחה את הבקשה, והתרה בהוצאת צו מעצר ללא שחרור אם הבעל לא יופיע.

העדה לא הגיעה לדיון ביום 21.6.2017, וב"כ האישה בקשה להזמין אותה בצו הבאה. עוד בקשה להביא את ילדי הצדדים הקטינים, שלטענתה חשופים לקשר של הבעל עם נשים אחרות. ב"כ הבעל התנגד, ורטן על כך שמעבר לטענות חמורות, האישה אינה מביאה שום ראיה או עדות.

בהחלטה מאותו יום, בית הדין הורה לצדדים לנהל מו"מ ולהגיע להסכמות, ואף קבע דיון מיוחד לפני הפגרה לגיבוש הסכם. הבעל שוב לא הגיע לדיון, וב"כ הצדדים הודיעו שהפערים הם גדולים, כאשר לבעל יש רשימת דרישות. בית הדין חייב את הבעל בהוצאות הדיון, קבע דיון נוסף להוכחות ליום ב' באב תשע"ז (25.7.2017), והוציא צו הבאה כלפי הבעל והעדה [א'].

יומיים לפני הדיון, בקש ב"כ הבעל לדחות את הדיון מטעמים רפואיים של הבעל, אך בלא אישור מתאים. בית הדין דחה את בקשתו, ולבסוף הוציא צו מאסר ללא שחרור.

ביום 23.10.2017 הגיע הבעל בליווי שוטר. בית הדין שוחח באריכות עם הבעל וב"כ הצדדים. סוכם כי הדיון הקרוב יהיה למו"מ להכנת הסכם גירושין ולגט, ולכן יש לבטל את זימון העדה [א']. אם לא יגיעו הצדדים להסכם בדיון הקרוב, בית הדין יקיים דיון הוכחות כולל העדות.

בדיון ביום י"ב במרחשון תשע"ח (01.11.2017) הצדדים הציגו טיוטת הסכם. בדברי הבעל:

"עד שאין תוקף פס"ד בביהמ"ש להסכם ואח"כ בית הדין יתן תוקף להסכם ורק אח"כ יהיה הגט [...]"

עד שלא יהיה פתרון לחינוך הילדים 30 שנה היא לא תראה גט [...]"

אמרתם שזה חמור שהיא עברה לעיר אחרת. היא לא תעשה מהלכים חד צדדים. אני רוצה שהילדים יהיו בתלמוד תורה ארץ הצבי. תכניי גם 300,000 ש"ח מאבא שלך אחרת אין גט.

בית הדין: אתה חוזר כך מההסכם שדיברנו איתך בדיון הקודם [...] אתה מאלץ או "אונס" את אשתך לחזור [ב'] בגלל תלמוד תורה."

בהחלטה נכתב, כיון שהצדדים לא הגיעו להסכמות, יש להזמין לדיון הוכחות עם העדות. הבעל שוב בקש להעביר להרכב אחר, בקשה אשר נדחתה ע"י בית הדין.

ביום ט' בכסלו תשע"ח (27.11.2017) התקיים דיון הוכחות ארוך. בנוסף לצדדים ובאי כוחם, לדיון זה הגיעו [ד'], אשתו הראשונה של הבעל; [ע'] שהעידה שלפני כשלוש וחצי שנים היתה בקשר עם הבעל כחודשיים, נפגשו מספר פעמים, ואף קיימה אתו יחסי אישות כפעמיים; ו[א'] שהעידה על היכרות שטחית דרך הילדים.

גב' [ד'] העידה:

"ביום המעצר של הגט פגשתי את [פלונית] יחד איתו זה היה מעצר מהסרטים. הוא ירד לתקן לה את הרכב והמשטרה התעכבה וכאשר המשטרה הגיעה הוא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ניסה לברוח ותפסתי אותו ואחי רץ לשכונה לכוון את הניידת אני תפסתי אותה ואמרתי לה שתברח כי הוא משחק בנשים היא ברחתה ולדעתי לא הבינה מה קורה. אחרי שהם התחתנו יצרתי קשר ושמעתי סיפורים קשים."

האישה מסרה את הרקע לטענות הבגידה ותביעת הגירושין:

"אני זוכרת שהכרנו ואמרתי שאני מצפה שהוא יסגור את הכרטיסים שלו והוא אמר שהוא לא פתח אלא [ד'] כדי לחבל לו בנישואין. הוא לא הסכים למחוק את הטלפון שלו. פוצצתי את זה שלוש פעם. פעם אחת בא חבר שלו עו"ד [...] והשכין שלום בית. בשנית כאשר עברתי ניתוח גיליתי שהוא בקשר עם [ש']. פעם שלישית הלכו אחיות שלו ודיברו איתו ועם אמא שלו ועשו שלום בית.

פעם אחרונה ערבתי את הרב [...] ואמרתי שהוא מנהל קשרים עם נשים אחרות. הרב שלו דיבר איתו ואמר לא משנה מה הוא עושה זה ייהרג ובל יעבור.

אחרי הלידה של הבן שלישי [ביום 2.11.2013] אמרתי שאני לא מוכנה להמשיך עד שהוא לא מפסיק ומשנה את דרכו באתרי היכרויות לא הייתי מוכנה ללכת למקווה ולהיות איתו.

הוא לקח את המכשיר הנייד שלו וראיתי שהוא מסתמס עם [ס'] וראיתי הודעה שהיא שואלת אותו "גמרת בפנים או בחוץ" והוא ענה לה "כרגיל בחוץ" חייגתי אליה ואמרתי לה שאני רוצה לפגוש אותה. שוחחתי איתה ונפגשתי איתה ושאלתי אותה איזה קשר הם ניהלו והיא אמרה שהיא היתה בקשר איתו כולל יחסי אישות.

אמרתי שאני לא ממשיכה איתו ואני פותחת הליך גירושין. הבן הגדול שלי זרק את המכשיר לאמבטיה ולכן אני לא יכולה להשיג אותה. לאחר מכן המכשיר הגיע אליו ואין לי גישה אליו.

ש. היתה פה דרישה לשלום בית ובית הדין הפנה אתכם לשלום בית מה הוא עשה בשביל שלום בית?

ת. באותה תקופה דרשתי יועץ נישואין הוא לא היה מוכן לממן הוא ביקש מישהו מבית הכנסת ולא הסכמתי שזה יהיה מישהו שמכיר אותנו.

שבתות הוא היה בא מקדש וכאשר ביקשתי ממנו להישאר הוא היה אומר שהוא הולך לאמא שלו וגם שהילדים דרשו ממנו להישאר הוא אמר שהוא הולך לאמא שלו [...]

ש. מתי ראית אותו באתר היכרויות?

ת. לא זוכרת.

ש. אמרת שב-2012 כן ראית?

ת. כן.

ש. מתי פתחת את תיק הגירושין?

ת. הסברתי שעשינו שלוש פעמים ניסיון לשלום בית. הגשתי תביעת גירושין רק אחרי שראיתי שהיו יחסי אישות.

ש. את טוענת שהוא קיים יחסי אישות. איפה ההוכחה?

ת. אני מוכנה ללכת לפוליגרף ואתה תראה שאני דוברת אמת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

[...]

ש. טענת שלא הלכת למקווה באיזה תקופה ?

ת. אחרי הלידה של [הילד] כי אתה לא שינית את ההתנהגות שלך. בשנת 2013 הוא נולד וב-כ"ט בחשון תשע"ד (2.11.2013) אמרתי שאני לא הולך לטבול במקווה עד שהוא לא מפסיק לקיים יחסי אישות עם נשים אחרות ויוצא מאתרי הכרויות."

מנגד, הבעל העלה חשד בגידה של אשתו עם [ר'] אשר עבדה אתו תקופה ממושכת לפני הנישואין, ולפי דבריה אף אנס אותה באותה תקופה.

"בית הדין: אתה חושד שהיא בגדה בך ?

הבעל: כן אבל אני סלחתי לה על זה. לא יכול להיות שהיא טוענת שהוא אנס אותה והיא לא מגישה תלונה במשטרה. לא יכול להיות שאחיותיה לא מספרות להורים שלה על הרומן. לא יכול להיות שכאשר אני מיידע את אשתו של הבחור אשתי עושה הכל כדי שהיא לא תדע וזו הסיבה שלא קיימתי יחסים איתה באותה תקופה של הלידה לפני אחרונה והתרחקתי ממנה.

בית הדין: היה גם חשד בתוך הנישואין ?

הבעל: אחרי [הילד] התחלתי לחשוש למה היא נוסעת הרבה למושב שלה זו הסיבה שאני לא רוצה שהילדים שלי יהיו שם ויגורו שם כי היא תגור במקום שהיא תעשה מה שהיא רוצה אני לא רוצה שהם יהיו חשופים ויפגעו קשה מאוד."

הבעל הכחיש קשר עם [ס']:

"הבעל: לא היה לי קשר עם [ס']. כאשר אני מקבל כסף אני מתעד את זה. אצלי השיחות מוקלטות אוטומטיות. באותה תקופה של [ס'] לא היו הקלטות.

בית הדין: אז מה היה שם ?

הבעל: היא עברה הליך גיור ואני הסברתי לה דברים הלכתיים. לא היה מסרונים אתה.

בית הדין: כמה פעמים נפגשת איתה ?

הבעל: לא נפגשתי איתה היא באה לבית הכנסת לקבל חבילות מזון. דיברתי איתה באותו בית כנסת של [ר']. שוחחתי איתה פעמיים שלוש והפניתי אותה לרבנים היא אמרה לי תודה על שהיא עברה את הגיור ואמרה שבעלה ברוסיה. הייתי מתפלל אצלו באותה תקופה. נפגשנו במדרגות של בית הכנסת והפניתי אותה לגורמים אחרים.

בית הדין: לאור העזרה והיעוץ אתה לא חושב שהיה ראוי שהיא תבוא לפה פעם אחת להעיד ולנקות אותה.

הבעל: [ס'] לא קשורה היא ממציאה דברים עלי היא פותחת אתרים על שמי.

בית הדין: אז אולי [ר'] יכול לאתר אותה."

לקראת סוף הדיון חזר בית הדין לשאול בעניין אפשרות של שלום בית, והאישה הביעה סלידה מכך:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

”בית הדין: המשבר המשמעותי התחיל לפני שלוש שנים הייתה תקופה של נתק ובסופו של דבר חזרתם לשלום בית והבאתם ילד נוסף. האם גם היום יש סיכוי שתוכלי לחזור לשלום בית?

האישה: לא.

בית הדין: למה?

האישה: אחרי שהוא היה עם נשים אחרות אני לא מסוגלת להיות איתו.

בית הדין: איזו תחושה זה נותן לך?

האישה: תחושה של גועל.

בית הדין: אבל הייתה התחושה הזו בעבר ובכל זאת חזרתם.

האישה: עדיין זה יותר מגעיל. כל השנים האחרונות זה יצר אצלי המון משקעים. גם אם יבוא אליהו הנביא כל משקעים האלה יצרו אצלי ריחוק.

בית הדין: ואם הוא ילך לפוליגרף?

האישה: זה לא ישנה.

בית הדין: גם מבחינה פיזית יש לך בעיה עם האישיות שלו?

האישה: גם משהו פיזי גם כל המשקעים.

בית הדין: האם במשך כל השנים היה לכם מה לאכול?

האישה: בתחילת הנישואין הוא לא עבד ואני לא עבדתי הוא לקח כספים מאמא שלו.

בית הדין: היום הוא נותן לך?

האישה: לא. אני מקבלת 3,340 ש”ח כולל קצבת התלויים שלו.

בית הדין: כמה זמן זה כך?

האישה: מאז פס”ד למזונות.”

הבעל חזר והצהיר את רצונו בשלום בית ואהבתו לאשתו, אך סרב לבדיקת פוליגרף, כאשר אשתו הסכימה ללכת לפוליגרף על הטענות כלפיה:

”בית הדין: כשיש סבירות שהיא בקשר עם מישהו והיא מסתירה באופן סדרתי דברים לא מפחיד אותך לחזור למישהי כזאת?

הבעל: לא אולי דרך גישור נגיע לפשרות במערכת היחסים [...]

בית הדין: אתה אוהב את אשתך?

הבעל: מאוד.

בית הדין: האפשרות היחידה שנשארה זה פוליגרף.

הבעל: כבר עברנו את זה. כבר שלוש שנים היא סוחבת אותי פה ואני חשבת שאתם מספיק תלמידי חכמים להבין מתוך ההסכם שהיא צריכה להביא את השם [ר’].

בית הדין: את מוכנה ללכת לפוליגרף?

האישה: כן.

הבעל: פוליגרף לא יעזור פה. אני לא הולך לכיוון הזה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בית הדין: אנחנו שואלים האם אתה הולך או לא?

הבעל: לא."

בסיום הדיון:

"בית הדין: מבחינתנו [ס'] מאוד חשובה להמשיך ההליכים בתיק וחשוב לנו לשמוע אותה.

ב"כ הבעל: התשובה שלנו שלילית אני מבקש להגיש סיכומים.

ב"כ האישה: אני אגיש סיכומים תוך 30 יום.

ב"כ הבעל: אני אגיש סיכומים תוך 30 יום נוספים."

בעקבות הדיון, בית הדין הורה למזכיר הראשי לאתר את גב' [ס'] דרך הרב [י'], ובעקבות כך היא הוזמנה לדיון עפ"י בקשת האישה.

ב"כ הבעל התנגד לכך, לאור כך שסוכם להגיש סיכומים ושהאישה לא הביאה את העדה קודם לכן. בית הדין דחה את בקשתו, "מאחר שבדיונים הועלה שם העדה [ס'] לא פעם כמי שיכולה להבהיר את הטענות ההדדיות בין הצדדים".

בדיון ביום ט"ו בטבת התשע"ח (02.01.2018) העידה הגב' [ס'] על מערכת יחסים שקיים הבעל איתה למשך כשבעה חודשים, הכולל יחסי אישות כ-20-15 פעמים. אולם, הבעל הכחיש את הדברים. (ציטוטים מפרוטוקול הדיון יובאו להלן).

בהמשך הדיון, הבעל בקש להזמין את הורי האישה ואת [ר'] ואת אשתו, בחשד שהאישה בגדה בו:

"הבעל: אני רוצה להוכיח שהיא בגדה בי.

בית הדין: אז אם היא בגדה בכך היא אסורה עליך.

הבעל: אני אחליט אם לגרש אותה או לא. אני גם ארצה ללכת לביהמ"ש לעשות הכרת אבהות לילדים. יש פה חשש ממזרים. אולי שהיא תבין שהיא טעתה ויש ראיות שהיא בגדה אולי אז או שלום בית או הסכם גירושין."

לאחר הדיון הגיש הבעל בקשה בכתב להזמנת עדים הנ"ל. בית הדין העיר על כך: "במסגרת תביעת גירושין, עדי הבעל אמורים לדחות את התביעה, אך מעיון מרשימת העדים, בית הדין מתרשם שעדותם עלולה לחזק את טענותיה של האישה להתגרש, ולא את טענות הבעל המבקש לעכב את הגט. על כן, על הבעל להבהיר את עמדתו". הבעל לא הבהיר את הדברים בצורה מספקת, ולכן בקשתו להזמנת עדים אלו נדחתה.

הצדדים הגישו סיכומים.

סיכומי הצדדים

בסיכומי האישה העלתה את העילות לגירושין וחיוב בדמי כתובה:

- טענת "מאס עלי". האישה אינה יכולה להמשיך ולחיות עם הנתבע, ומבחינתה "כלו כל הקיצין", לאחר שעשתה ככל שיכולה לשקם את חיי הנישואין והבעל ממשיך בסורו ומסרב לתת גט כאשר ברור כי אין מקום לשלום בית.
- הבעל אינו באמת חפץ בשלום בית, ומתנה את הגירושין ברשימת דרישות שרוכן אינן הגיוניות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

- הנתבע לא קיים את חובתו כלפי אשתו לזון ולפרנס אותה.
  - הנתבע רועה בשדות זרים וניהל קשרים מרובים עם נשים במהלך הנישואין, כאשר מציג עצמו כרווק/גרוש, ואף קיים יחסי אישות עם מספר נשים אשר מסכן בכך את האישה מחמת מחלות מדבקות.
  - הצדדים פרודים כבר ארבע שנים, ולדברי הגר"ח פלאגי יש להפרידם.
  - הבעל מרד באשתו ועזב את הבית ומונע ממנה חיי אישות.
  - הבעל חושד באשתו שבגדה, וא"כ אסורה עליו וחייב לגרשה.
- בסיכומי הבעל, דחה את הדרישה לחיוב גט מטעמים אלו:
- הבעל מכחיש את טענות אשתו שנתן עיניו באחרות.
  - אין תשתית ראייתית בכדי לבסס את עילת הגירושין הנטענת הנ"ל.
  - אין להכריע עפ"י אמירות גרידא או תחושות אישיות, אלא עפ"י הטענות המילוליות וההוכחות, אשר יש לבחון בקפידה.
  - האישה לא הניחה ראייה פוזיטיבית כי בתקופת מגוריהם המשותפים תחת קורת גג אחד ניהל הנתבע מערכת יחסים עם אישה כלשהי, וכן לא הציגה ראיות כלשהן בדוגמת תמונות, תכתובת מסרונים, דו"ח חוקר פרטי וכו', העומדת בדרישות הראיות וערוכות על פי דין, ואף לא ראייה למעשה בגידה וכיעור לאחר פרידתם.
  - ייתכן ובית הדין מושפע ממהלך הדיונים בתיק הגירושין הקודם של הבעל מגב' [ד'], ולא ניתן לשלול כי עדותה של גרושתו הייתה הזדמנות בשבילה "לסגור חשבון", ונועדה כדי להשחיר פניו של הבעל.
  - גם עדותן של גב' [ע'] וגב' [ס'] נגועות במניעים מגמתיים. הן אישרו שכעסו על הבעל, ונפגשו ושוחחו עם האישה לפני העדות, ואמירתן זהות במהותן ובגוונן ובמטרתן לסייע לאישה לקבל את גיטה.

דין

לאחר העיון בחומר שבתיק ושקילת הדברים היטב, מסקנתנו בצרוף מספר טעמים כפי שיתבאר, שיש לחייב את הבעל לגרש את אשתו. יש לציין שהיסודות ההלכתיים לטעמים אלו התבארו באריכות על ידינו בפס"ד בתיק 113995/3 (פורסם באתרים), בהחלטה מיום י"ז בטבת תשע"ח (04.01.2018).

א. רועה זונות

טענה מרכזית ועיקרית של האישה שהבעל מקיים קשרים עם נשים אחרות והוא "רועה בשדות זרים". לאורך הדיונים, הבעל הכחיש את דברי האישה ועמד על דבריו, שלעולם לא היה לו קשר של אישות עם נשים זרות במהלך שנות נישואי הצדדים.

על מנת להכריע אם יש לבעל דין "רועה זונות", יש צורך לברר את יסוד הדין, כפי שכאמור הובא בהרחבה בהחלטה הנ"ל שפורסמה, אך מפאת חשיבותם, אנו מוצאים לנכון להביא את עיקרי הדברים אף בהחלטה זאת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

1. יסוד דין "רועה זונות"

ידועה ההלכה בעניין "רועה זונות", המובאת ברמ"א (אבן העזר סימן קנד סעיף א):

"מי שהוא רועה זונות ואשתו קובלת עליו, אם יש עדות בדבר, שראו אותו עם מנאפים או שהודה, יש אומרים שכופין אותו להוציא, אבל משום שמביאין לו ילדים נכריים אין לחוש, דילמא משקרין עליו (חידושי אגודה דיבמות)."

מקורו מדברי האגודה (מסכת יבמות פרק ו דף סה ע"א, סי' עז), וז"ל:

"אמר רבא נושא אדם כמה נשים והוא דאפשר בסיפוקיהו. פעם אחת בא מעשה לידי לאה טוענת על ראובן [שהוא] רועה זונות והוא כופר. ופסקתי שאם תביא עדים שהוא כן יוציא ויתן כתובה. איבעית אימא קרא. איבעית אימא גמרא. איבעית אימא סברא. קרא דכתיב [בראשית ל"א] אם תקח נשים על בנותי. איבעית גמרא דאמרין הכא והוא דאפשר בסיפוקיהו ובנדון זה כתיב [משלי כ"ט] ורועה זונות יאבד הון. ואיבעית אימא סברא דגרע מכל הנהו דפרק המדיר [ע"ב ע"א]. ודווקא שיש עדים שראו אותו עם הארמאית כדרך המנאפים אבל אם הביאו לו נכריות בנים עבור זה לא כייפינן ליה שראינו כמה נספים בלא משפט בעלילות."

הבית יוסף (שם), לא קיבל את הכרעת האגודה, וז"ל:

"ומכל מקום נראה לי דאין לסמוך על דברי ספר אגודה ורבינו שמחה ואור זרוע לכפות להוציא על דבריהם, כיון שלא נזכרו בדברי שום אחד מהפוסקים המפורסמים."

יש לציין, שאף לדעת הבית יוסף, אמנם אין לכפות גט, אך ודאי שיש מקום לחייב בגט, ועיין לקמן.

לדעת האגודה ישנם ג' טעמים מדוע "רועה זונות" כל כך חמור, עד כדי מסקנה של כפיה בגט:

טעם א': "אם תענה את בנותי ואם תקח נשים על בנותי" (בראשית לא, ג). פסוק זה מובא בתורה ומתייחס לדברי לבן הארמי ליעקב אבינו, שלא ייקח אישה נוספת על שתי בנותיו, כי בכך יש עינוי גדול וצער לאשתו, לה נישא כדמו"י.

כך מובא בגמ' יומא (דף עז ע"ב): "אם תענה את בנותי ואם תקח נשים, אם תענה מתשמיש ואם תקח מצרות". כלומר, יעקב אבינו נושא את בנות לבן רחל ולאה, ולבן הארמי מזהיר את יעקב אבינו משני דברים: 1. לא יימנע מתשמיש המיטה, כי המניעה היא עינוי. 2. לא ייקח אישה נוספת עליהן.

דהיינו, קשרי האישות עם נשים אחרות, מביאים את הבעל באותה מידה לצמצם או לנתק את הקשר עם אשתו המקודשת לו כדמו"י. במניעת האישות, הבעל מענה את אשתו ובקשר שיש לו עם נשים אחרות הוא מבזה את אשתו וגורם לה צער גדול, ואינו עומד בהתחייבותיו בכתובה לעונת אשתו.

מעבר לעינוי והביזיון, יסוד טעם זה הוא, שעל ידי בגידותיו באשתו, הוא "מורד מתשמיש". בעניין מורד מתשמיש, פסק הטור (אבן העזר סי' עז וסי' קנד) שכופים את הבעל לגרש, וכך פסק השו"ע (אה"ע סי' עז סעיף א), וז"ל:

"המורד על אשתו ואמר הריני זן ומפרנס אבל איני בא עליה מפני ששנאתיה [...] ואם היא רוצה כופין אותו מיד להוציא וליתן כתובה."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכך פסק השו"ע גם בסימן קנד (סעי' ג), הובאו דבריו להלן.

הבית שמואל (סי' עז ס"ק ה) דן בדעת הרא"ש אם כופים את הבעל לגרש. הש"ך (גבורת אנשים סי' יז) פסק שלא כופים אך מחייבים את הבעל לגרש.

על כן, לפי טעם זה, ניתן לפחות לחייב את הבעל בגירושיין.

טעם ב': "רועה זונות יאבד הון". דהיינו, קשרי האישות עם נשים זרות, מביאים את הבעל להשקיע את מיטב כספו על מנת לרצות את הנשים שאיתן הוא בקשר, ובכך הכסף שהיה מיועד לפרנסת אשתו והמשפחה יורד לטמיון.

לכאורה, מקור דברי האגודה בדברי שמואל בכתובות (עז ע"א) שנפסקו להלכה בשולחן ערוך (אבן העזר סי' קנ"ד סעי' ג):

"האומר איני זן ואיני מפרנס כופין אותו לזון, ואם אין ב"ד יכולים לכופו לזון, כגון שאין לו במה לפרנס ואינו רוצה להשתכר להרויח ולזון, אם תרצה היא, כופין אותו להוציא מיד וליתן כתובה וכן הדין למי שאינו רוצה לשמש."

דעת רב בסוגיא שהאומר איני זן ואיני מפרנס, כופים אותו לגרש, אך דעת שמואל שעד שיכפו את הבעל לגרש, שיכפו אותו לזון. אך אף לפי שמואל, כתב השו"ע, שאם לא ניתן לכפות את הבעל לזון, ניתן לכפות אותו לגרש.

מובא ברא"ש (כתובות פרק המדיר פ"ז סי' ט):

"אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה. אזל רבי אלעזר ואמר לשמעתיא קמיה דשמואל, אמר אכסוה שערי לאלעזר עד שכופין להוציא יכפוהו לזון ורב אמר אין אדם דר עם נחש בכפיפה והלכתא כשמואל ואף על גב דאיתמר נמי משמיה דרבי יוחנן כוותיה דרב הא דחייה ר' זירא ואמר על דא אכסוה שערי לאלעזר בבבל, ובהלכות גדולות פוסקין כוותיה דרב וכרבי יוחנן וכרבי אבהו דאמר בירושלמי (פ' בתרא דגיטין ה"י) עלה דההיא האומר איני זן ואיני מפרנס מפני ריח הפה כופין מפני חיי נפש לא כ"ש וכן מסתבר דאישא בושא לבוא לב"ד כל פעם ותמות ברעב כדאמרינן בפרק החולץ (דף מ"ב, עמ' ב') אישה בושא לבא לב"ד והורגת את בנה."

הרא"ש פוסק כדעת רב שאם הבעל לא זן את אשתו כופים אותו להתגרש באופן מדי. יש עוד לדון בסוגיה זאת, אך מאחר ואיננה עיקרית ומרכזית וכפי שיבואר לקמן, יש טעם אחר בסוגיה זאת, על כן, נסתפק באמור לעיל.

לכאורה "רועה זונות" גרוע יותר ממי שאומר שאינו זן ומפרנס, זאת מאחר שעושה מעשה בידיים, שעל ידי בגידותיו, נותן לאשתו פרנסה בצמצום (או שלא נותן לה כלל לפרנסה כי את כל הכסף הוא נותן לצרכי בגידותיו), ולא כפי שהיא צריכה, ולכן יכולה לתבוע גט.

מהאמור לעיל יוצא, שיסוד דברי האגודה בטעם ב', מתבסס על דין "איני זן ואיני מפרנס".

על כך מקשה בשו"ת חכם צבי (סי' קלג):

"ששאלת ראובן שבא על אשת איש וחוזר בתשובה ואשתו תובעת ממנו גט וליתן לה כתובה כדאיתא בשו"ע, ואני אומר נשתקע הדבר ולא נאמר לכוף איש כי ינאף את אשת רעהו להוציא את אשתו בגט ואפילו במומר לכל התורה איכא פלוגתא, וכבר נודע דבמקום פלוגתא לא כייפינן, ואף לדברי האומרים דכופין לגרש במומר לכה"ת, אין זה ענין לנ"ד ודברי חדושי אגודה שהביא הרב רמ"א אינם ענין לכאן דהתם ברועה זונות ומוחזק לכך ועומד במרדו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ומטעם שכתב בעל האגודה דרועה זונות יאבד הון וסופו לא יהיה בידו לפרנסה. ואף שאין דעתי נוחה בטעם זה, שיהא נידון על שם סופו כבן סורר ומורה דחידוש הוא ולא גמרינן מיניה, מ"מ אפילו לדברי האגודה אין הדברים אמורין אלא במוחזק לכך, ולענ"ד הוא צריך ג"כ התראה אפילו לדעת בעל האגודה, לא מיבעיא לענין הכתובה דצריך התראה דלא יהא זה חמור מעוברת על דת להפסידה כתובתה בעיא התראה כדמסקינן בפרק ארוסה, והדברים ק"ו ומה התם דלהחזיק ממון ומקולי כתובה שנינו בכל מקום אעפ"כ צריכה התראה, הכא דלהוציא כתובה מיד הבעל עאכ"ו דצריך התראה, ולא עוד אלא דאף אם רצונה לצאת בלא כתובה אין כופין אותו כלל לגרש אלא אחר התראה דלא יהא איסורא קל מממונא, וזה ברור בעיני אף לפי דברי בעל האגודה, ואיך שיהיה אין נידון דנן דומה לדברי בעל האגודה, דהתם מיירי במוחזק ורגיל בכך, ועוד דלא היתה התראה, ועוד שהרי כתב בתשובה ורוצה לקבל עליו דברי חברות ואפילו אם היה מומר גמור אם לא כפוהו עד ששב לדת ישראל ודאי שאף האומרים לכוף למשומד יודו כיון שלא כפוהו בעודו בהמרתו כיון שחזר בו שוב אין לכופו ומכ"ש ברועה זונות שבא לשוב בתשובה שאף בעל האגודה מודה שאין כופין אם לא בשעבר על קבלתו פעם ושתים ודבר פשוט הוא שאין לך דבר העומד בפני תשובה וגם חוזר לכשרותו לכל דבר תכף כשיקבל עליו דברי חכמים לשוב בתשובה שלמה."

כלומר, לדעת החכם צבי על מנת להגדיר אדם כ"רועה זונות", נצרכים שני תנאים בסיסיים: א. מוחזק לכך. ב. לאחר התראה. כמו כן, אף אם אדם הינו רועה זונות, ניתנת לו האפשרות לחזור בו מכך, אם יחזור בתשובה שלמה.

אך לענייננו, החכם צבי מביא רק את טעם ב' באגודה שרועה זונות יאבד הון, והוא מקשה על כך, שמאחר וברועה זונות, יש לו עדיין יכולת כלכלית לפרנס את אשתו ואף שמאבד מהונו, היכן מצינו, שנדון את האדם ונפסוק לכפות אותו בגט, על סמך שבעתיד לא יהיה ביכולתו לזון את אשתו? והרי דין התורה של "בן סורר ומורה" שנידון על שם סופו, הוא חידוש ולא ניתן ללמוד מחידוש לכל התורה ואף לא לעניין דין "רועה זונות", ואם כן, מדוע פסק האגודה שהעובדה שבעתיד לא יהיה לבעל די לפרנסת ביתו משמשת כעילה לכפות את הבעל להתגרש?

על מנת ליישב את האגודה, ניתן לומר, שמקור דינו של האגודה בטעם ב' שרועה זונות יאבד הון, אינו מהאמור לעיל, לעניין "איני זן ואיני מפרנס", אלא מקורו אחר וכפי שמביא האגודה בעצמו כמקור לדבריו, את הגמ' יבמות (דף סה ע"א):

"הוא אומר מינה והיא אומרת מיניה, אמר רבי, אמי דברים שבינו לבינה נאמנת וטעמא מאי היא קיימא לה ביורה כחץ הוא לא קים ליה ביורה כחץ. אמר איהו איזיל אינסיב איתתא ואיבדוק נפשאי אמר רבי אמי אף בזו יוציא ויתן כתובה שאני אומר כל הנושא אישה על אשתו יוציא ויתן כתובה, רבא אמר נושא אדם כמה נשים והוא דאית ליה למיזיינהו."

דינו של רבא נפסק בשו"ע אבן העזר סי' א (סע"ט) וכן בסימן עו (סע"ז), וז"ל: "נושא אדם כמה נשים [...] והוא שיהיה יכול ליתן שאר כסות ועונה כראוי לכל אחת ואחת". וכן כתב הרמב"ם (פרק י"ד מהל' אישות הלכה ג).

כלומר, מעיקר הדין, התירו חכמים לאדם לשאת יותר מאישה אחת ובתנאי שלא ימנע מכל אחת את חיוביו הבסיסיים, דהיינו: שאר כסות ועונה, אך אם הבעל אינו עומד בחיוביו אלו, אף רבא יודה לדינו של רבי אמי שיוציא ויתן כתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כמו כן, לפי דברי הריטב"א (הובאו דבריו לקמן), אם המנהג לא לשאת יותר מאישה אחת ובוודאי במקום שיש חרם על כך, אף רבא יודה, שאם נושא אישה שניה, שיוציא וייתן כתובה, שעל דעת כן נשאה (את האישה הראשונה).

משמע, שהאישה הראשונה יכולה לדרוש מבעלה שיגרשה מיד עם נישואיו לאישה השנייה, ואף שבזמן זה, עדיין ביכולתו לפרנס אף את האישה הראשונה ואין מדובר שאין לו לתת לה כלום, אך מאחר שאינו יכול לתת לה כפי צורכה לאורך זמן, בכך כבר הוא פוגע בזכויותיה של אשתו ועליו לגרשה מיד ולא ניתן להמתין עד הזמן שלא יהיה לו כלל לפרנס אותה.

כדברים הללו כתב העטרת שלמה (סי' מג):

"ולזה הוא שהביא האגודה מהא דמבואר ביבמות ס"ה, נושא אדם לאישה על אשתו והוא דאפשר בספוקייהו, ולשון הרמב"ם פי"ד מהל' אישות ה"ג על הלכה זו "והוא שיכול ליתן שאר כסות ועונה לכל אחת ואחת", ומבואר מזה שאם לא יוכל ליתן כפי ספוקייהו אף שיוכל לתת מקצת מזונות יוציא ויתן כתובה, ומשמע גם שאף שבימים הראשונים לנישואין עם השניה יש באפשרותו לתת מזונות לשתייהן, אלא אחרי שיעבור זמן מסויים לא יוכל לתת פרנסה לשתייהן, שזה מוזר לומר, שתיכף ביום הראשון אין לו כבר לתת להם, ובכל זאת נראה מהש"ס דהאישה הראשונה יכולה לתבוע גט תיכף עם נישואיו עם השניה, א"כ, הרי מבואר מדברי הש"ס שני הדינים מה שחידש האגודה, שאף שיוכל לתת להם חלק מהמזונות אלא שלא יספיק לכל צרכיהם, וכן אף שביום התביעה אינו חסר לה מהמזונות כלום, אבל היות שע"י שנשא את השניה זה גורם שבמשך הזמן יחסר לראשונה, יכולה לתבוע גט, וא"כ, לפי זה ה"ה ברועה זונות שיאבד הון ולא יהיה לו מזונות כראוי יכולה לתבוע גט."

לאור זאת, לדעת האגודה, כאשר הבעל מקיים קשרים עם אישה נוספת או עם נשים נוספות, ועל ידי כך, הוא מקפח את זכויותיה הממוניות של אשתו היחידה שנישא לה כדמו"י, ואף אם עדיין יכול לתת לה מזונות מצומצמים, זאת סיבה ראויה לאישה לדרוש ממנו להפסיק את הקשר עם נשים נוספות או להתגרש ללא תנאי.

אמנם נפסק להלכה כדברי הרמב"ם שאם הבעל נותן מזונות מצומצמים בלבד (לחם בלבד), לא ניתן לכפות אותו לגרש, אך שונה הדין כאשר נושא אישה נוספת, שעושה מעשה בידיו וגורם שלא תהיה לאישה פרנסה כראוי, אף אם נותן פרנסה בצמצום, אך לא כפי צרכיה, זכות האישה לתבוע להתגרש, וזאת הסיבה שברועה זונות, שגורם במו ידיו שהכסף ילך לאיבוד, שעליו לגרש את אשתו.

על כך, מקשה העטרת שלמה (שם), מדוע פוסק האגודה על כפיה בגט, בעוד שבדין הנ"ל כתוב: "יוציא ויתן כתובה", וקיי"ל שאין כופין לגט במקום שלא נכתב כך בפירושו? עיין בהמשך הדברים יישוב לדברי האגודה, שהכפייה לגט נובעת משילוב של ג' הטעמים יחד.

כדברים הללו כתב בספר דבר אליהו (הגר"א מטרלא סימן עג):

"דהא מבואר ביבמות (דף ס"ה) דאמר רב אמי שאני אומר כל הנושא אישה על אשתו יוציא ויתן כתובה, ואף דקיי"ל כרבא דאמר נושא אדם כמה נשים והוא דמצי למיקם דסיפוקייהו, כתב ע"ז הריטב"א ז"ל דהיכי שהמנהג שלא לישא רק אישה אחת אף רבא מודה דיוציא ויתן כתובה, דע"מ כן נשאה, וא"כ מכש"כ היכי דמכניס צרתה בזנות דאומדן דעת דמוכח טובא דע"ד כן לא נישאת לו, ועיין בתשובת הרשב"א ח"א סימן תרצ"ג, הובא ברמ"א אה"ע סימן קנ"ד ס"ג, איש שרגיל לכעוס ולהוציא אשתו מביתו תמיד, כופין אותו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

להוציא כי עי"ז אינו זנה לפעמים ופורש ממנה מתשמיש, וא"כ ברועה זונות שעי"ז מבטל עונת אשתו בודאי כופין אותו להוציא."

יש לציין שעל פי שני הטעמים הנ"ל, ישנה פגיעה קשה ביסודות שעליהם התחייב הבעל בזמן הנישואין וההתחייבות לכתובה, וכמ"ש: "שארה כסותה ועונתה לא יגרע", דהיינו, חיוב הבעל בעונה – חיי אישות, ומזונות – פרנסה. כלומר, יסוד דברי האגודה, מבוססים על דברי הגמ' והשו"ע שלפיהן יוצא שאם הבעל אינו יכול לעמוד בהתחייבויותיו למזונות ועונה, בשל יצירת קשר עם אישה נוספת, זכות האישה להתגרש מבעלה ללא תנאי.

עיי' עוד פס"ד מבית הדין ירושלים בהרכב הרה"ג: עדס, אלישיב, זולטי זצ"ל, בתיק תשי"ג/1315 (הו"ד בפד"ר חלק א' עמ' 139-142, ובספר משפט איש כרך שנת תשי"ז), דברי הגרי"ש אלישיב זצ"ל, וז"ל:

"אמנם לכאורה יש לדון לחייב את הבעל לתת לה גט מטעם אחר, שהרי העיד בפנינו עד אחד על מעשה כיעור מצד הבעל עם אשת איש, והבעל לא הכחישו, והנה כתב הרמ"א בשו"ע אה"ע סימן קנ"ד: "מי שהוא רועה זונות ואשתו קובלת עליו אם יש עדות בדבר שראו אותו עם מנאפים, או שהודה י"א שכופין אותו להוציא", ואם כי למעשה אין כופין ברועה זונות לגרש כיון שיש בזה מחלוקת הפוסקים, אבל מכל מקום יש לחייבו לתת לה גט.

אולם מקור דין זה הביא הרמ"א מחדושי אגודה ביבמות, ושם מבואר הטעם משום "דרועה זונות יאבד הון וסופו לא יהיה לפרנסה", ובערוך השולחן הלכות גיטין סימן קנ"ד סעי' ט"ז מוסיף עוד טעם "דאע"ג דעל שאר עבירות כשאין נוגע לה אין כופין אותו לגרש, מ"מ ברועה זונות יש שכופין דודאי נוגע לה לעונתה דרועה זונות ממאס בהיתר ובודאי שמאוס עליה, ואפשר שגם סכנה יש בדבר".

לפי זה נראה הא דברועה זונות יש לחייבו לתת לה גט, היינו היכא שהאישה היתה רוצה לחיות אתו אלמלא שהבעל הוא רועה זונות, במקרה זה יש מקום לחייבו לגרשה כשהיא דורשת גט משום שרועה זונות יאבד הון וסופו לא יהיה בידו לפרנסה וגם משום עצם היותו רועה זונות נוגע לה שהוא גורע מעונתה וגם יש חשש של סכנה לחיות אתו."

על פי שני טעמים אלו, יש לדון במקרה שלנו:

א. בעניין הטעם הראשון: כביכול, הבעל טוען לשלום בית, ולשיטתו, מעוניין להמשיך בקשרי האישות עם אשתו ורק האישה מונעת זאת, אך אין ספק, שאם הבעל הינו "רועה זונות", יש בכך פגיעה משמעותית מתמשכת ביחסי האישות, ובהיובי הבעל השוטפים כלפי אשתו.

בנוסף לכך, התמשכות הקשר עם נשים זרות גורם לרמיסת כבודה של אשתו, לצער ולביזיון כלפיה לאורך שנים, "ולחיים ניתנה ולא לצער", "ואין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת".

יש לציין שהאישה ציינה בכתב תביעתה שהבעל מסרב לקיים עמה יחסי אישות. אף הבעל הצהיר במהלך הדיון, שהוא נמנע מלקיים עם אשתו יחסי אישות, לדבריו, כי חושד בה שבוגדת בו עם גבר זר.

דהיינו, במקרה שלנו, הפגיעה ביחסי האישות באה מהבעל, ואם אכן הבעל מקיים מערכות יחסים עם נשים זרות, יש בכך בכדי להסביר מדוע הבעל נמנע מלקיים יחסי אישות עם אשתו, ולמרות שלדבריו המניעה עקב כך שחושד באשתו שאיננה נאמנת לו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לפי האמור, הבעל חייב לגרש את אשתו ממה נפשך: אם המניעה של הבעל מיחסי אישות נובעת מקשריו עם נשים זרות, הרי הוא חייב לגרש את אשתו עקב היותו "רועה זונות", ואם המניעה של הבעל מיחסי אישות עם אשתו נובעת מכך שהאישה בוגדת בו עם גבר זר, וכפי דבריו, הרי עליו לגרש את אשתו עקב כך שהיא מקיימת יחסים אסורים עם גבר זר וכפי שנראה בהמשך הדברים.

ב. בעניין הטעם השני: הבעל כלל לא עובד ולא מפרנס ונדון בכך בהמשך. אף אם נניח שאי יכולתו של הבעל לפרנס את אשתו איננה נובעת מכך שהוא "רועה זונות", אך אין ספק שהעיקרון המנחה טעם זה שייך אף במקרה שלנו, כי האישה טוענת לקשר של בעלה עם נשים זרות, והעובדה שהבעל נמצא בקשיים כלכליים, והאישה לא חייבת להמשיך לחיות עם בעל, כאשר אין לה בטחון כלכלי שימשיך לפרנסה כפי שהתחייב בכתובה, "ובסופו של יום", יישאר חסר כל וללא ממון כלל, ובפרט, שלבעל אין כלל יכולת כלכלית מתחילת הנישואין, ולדבריו, אין לו כסף לצורך מימון טיפול זוגי, ומסתבר, שאם השלום היה שורר בביתם והבעל היה נאמן לאשתו, לא היה מגיע למצב הכלכלי הנוכחי.

יש להוסיף, שאמנם הבעל טוען שאיננו עובד עקב נכות, אך האישה טוענת שיש לו יכולת לעבוד, וכן מעיון בתיק הקודם, מזמן נישואיו הראשונים, גם שם טען את אותם הטענות בעניין נכותו ואי יכולתו לעבוד, והתקבל מכתב מאחד המתפללים בבית הכנסת שבו מתפלל הבעל, שהבעל מאד פעיל בענייני בית הכנסת ומסייע מאד בעבודות תחזוקה של בית הכנסת כולל תיקונים על הגג.

אף בית הדין הגדול בתיק הגירושין הראשון של הבעל (הובאו דבריהם בהמשך), ציינו את היכולת הכלכלית של הבעל, וז"ל:

"בית הדין האזורי קובע שהבעל מסכים לגירושין אבל נתלה בדרישה להפחתת מזונות [...] נראה שתביעתו להפחתת מזונות אין לה יסוד הן משום שביטל התביעה שלו בביהמ"ש להפחתה ונוכח ההוכחה שהבאנו על יכולת ההשתכרות שלו. עכ"פ אין זו תביעה שתצדיק את עכוב הגט. הוא גם לא נשען על דרישתו להפחתת מזונות כדי להצדיק את זכותו שלא לגרש. הוא דרש דרישה זו כתנאי של מקצה שיפורים ולא בגדר עביד איניש דינא לנפשיה.

נוכח העובדה שיש לו יכולת עבודה יש סיבה נוספת לחייבו בגט משום שלא זן את אשתו וזו אחת הסיבות שבגללן היא תובעת הגט. התעלמות מחובו לזון את אשתו לפני שתבעה גירושין והפסיקה יחסי אישות."

היינו, טענתו של הבעל שהוא נמנע לעבוד עקב בעיות רפואיות היא מאד מפקפקת ולא ניתן לסמוך עליה, ולאור זאת, חוזרת הנחתנו שאפשר שהבעיות הכלכליות שנוצרו כולל חוסר היכולת הכלכלית של הבעל נובעת מאותה הנחת יסוד ש"רועה זונות יאבד הון".

לסיכום: לפי כל אחד מהטעמים הנ"ל, אין מקום לכפות בגט, אך ודאי שניתן לצרף את שני הטעמים הנ"ל לטעם השלישי שיובא בהמשך, על מנת להגיע למסקנה, שהבעל חייב לגרש את אשתו.

ג. בעניין הטעם השלישי: "דגרע מכל הנהו דפרק המדיר".

היינו, במשנה במסכת כתובות (פרק המדיר דף עז ע"א) מובאים מקרים שבהם כופים את הבעל להתגרש, כגון: בעל פוליפוס או בורסקי ושאר עבודות בזויות שגורמים לריח רע וכיוצא בזה, שהאישה לא יכולה לסבול מצב כזה ויש בכך מאיסות מוחלטת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לדעת האגודה, "רועה זונות", חמור יותר מכל האמור במשנה במסכת כתובות. וודאי שיש בכך מאיסות מוחלטת, שאין דבר יותר גרוע לאישה ומאוס בעיניה מבעל שחי באופן מופקר עם נשים אחרות, ופוגע באופן אנוש באמון של אשתו בו, אישה שהתקדשה לו כדמו"י והייתה נאמנת לו כל החיים.

כן כתב ערוך השולחן (אבן העזר סימן קנד ס"ק טז):

"ואע"ג דעל שארי עבירות כשאין נוגע לה אין כופין אותו לגרש מ"מ ברועה זונות כופין, דוודאי נוגע לה לעונתה דרועה זונות ממאס בהיתר ומים גנובים לו ימתקו ובוודאי שמאוס עליה ואפשר שגם יש סכנה בדבר ולא מיבעיא לדעת הרמב"ם דבמאס עלי כופין אותו להוציא, אלא אפילו להחולקים במאס עלי ככה"ג מודים והרי הש"ס מבואר דבמורד מתשמיש כופין וכ"ש ברועה זונות דגרוע יותר כמובן וכל זה כשנתברר הדבר בבירור גמור."

יש לציין שהאישה טענה בסיכומים, שהיא חוששת שיש לבעל מחלה עקב קשריו עם נשים אחרות ויש סכנה להידבקות אם יתחדשו יחסי האישות ביניהם, וכפי שכתב ערוך השולחן: "ואפשר שגם יש סכנה בדבר".

כמו כן מובא בפד"ר (כרך ח עמ' 280) מבית הדין הגדול בהרכב הרה"ג: אלישיב, זולטי, ישראלי זצ"ל, דברי הגר"ש ישראלי זצ"ל, לאחר שציטט את האגודה, וז"ל:

"עפ"ז נראה שטעם זה שע"י שרועה זונות יאבד ממונו אינו הנימוק היחיד ולא העיקרי, ועיקר הטעם נראה שהוא משום "דגרע מכל הני דפ' המדיר", שקפידתה של האישה וקנאתה בירך חברתה נפקת ברא גדולה ביותר, ומשום כך הוא דכייפינן להוציא, אבל מטעם שמכלה ממונו לחוד באמת אין כופין להוציא."

מובא עוד בפד"ר (כרך יב עמ' 26-27) מבית הדין הגדול בהרכב הרה"ג: ישראלי, קאפח, מרדכי אליהו זצ"ל, דברי הגר"ש ישראלי זצ"ל:

"וכפי שנראה בנידון דידן אכן נתקיים בו ממש האמור "יאבד הון", שנכנס בחובות ומתקשה בפרעונם, ואם כי האישה עובדת ומרויחה למזונותיה, מכל מקום אין ערוכה שתוכל להתמיד בעבודה, והרי מעיקר הדין הוא חייב במזונות אשתו, וכן חייב במזונות הבנות.

עוד קיים הנימוק הראשון באגודה שהוא, מצד עצם העובדא שאין אישה מסכימה שידבק באחרות (ועיין מש"כ בזה בפסד"ר כרך ח' עמ' 280 שנראה שהוא הנימוק העיקרי), ומכל שכן שמצד החרם דרבינו גרשום ואף מטעם המנהג שבארץ שיש לישא רק אישה אחת, ודאי אישה שנשאת לא על דעת כן נשאה, ולטענות האישה זו היתה הסיבה העיקרית לעזיבתה את הבית, וזה נוסף על טענתה בדבר התנהגותו האלימה של הבעל."

בעניין טעם ג' המובא באגודה, יש לעיין, במה שונה דין המאיסות ברועה זונות משאר דין מאיס עלי שנפסק שלא כדעת הרמב"ם, ואין כופין?

להבהרת סוגיית "מאיס עלי" בעניין "רועה זונות", מן הראוי להביא מפס"ד של בית הדין חיפה בהרכב הרה"ג: אטלס, ישראל שחור ודומב, דברי הרה"ג אטלס זצ"ל המבהיר היטב את הסוגים השונים בטענת מאיס עלי וההשלכות ההלכתיות לכל סוג.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סוג א': עיין רמ"א (סי' עז סעי' ג), שכתב:

"וי"א דכל זה באינה נותנת אמתלא וטעם לדבריה למה אומרת מאיס עלי אבל בנותנת אמתלא לדבריה כגון שאומרת שאינו הולך בדרך ישרה ומכלה ממונו וכיוצא בזה אז דיינינן לה כדינא דמתיבתא."

במאיסות מהסוג הזה, שלדבריה "אינו הולך בדרך ישרה ומכלה ממונו", אין כופים ואף לא מחייבים להתגרש.

תוספות רי"ד (כתובות סד ע"א) מסביר מדוע במאיסות זאת אין מקום לחייב בגט, וז"ל:

"אבל אמרה מאיס עלי שבעלה מאיס בעיניה, לא כייפינן לה על ידי הפסד כתובה אלא מניחין אותה במרדה, דכיון דבעלה מאוס בעיניה אנוסה היא בדבר, ואפילו אישה כשרה אי אפשר להבעל לשנאוי לה, ואעפ"י שאין שום מום ניכר בו, הרבה פעמים אישה מואסת בבעל, ואעפ"י שאין שום מום ניכר בו, וזה דומה לאדם שאין יכול לאכול מאכל השנאוי לו ונתעב עליו, ואין שום דרך כפיה אלא לעשות דרך בקשה ולפתותה אולי תחשוק בו, ואדרבה אם היינו יודעים בוודאי שטעמה אמת שהוא אמת מאיס בעיניה ולא נתנה עיניה באחר, היינו כופין הבעל להוציא, כי הך דתנן בפרק המדיר ואלו שכופין אותו להוציא מפני שהוא מאוס בעיניה, ואין האישה יכולה לסבול שתבעל לו, משום דהכא אנו מסופקים בטענתה, שכיון שאין רואים בבעלה באותן המומים, י"ל שעיניה נתנה באחר, ומשום זה היא אומרת כך, לפיכך אין כופין להוציא, אבל מ"מ גם הוא נמי אין כופין להפסידה כתובתה, דשמא טענתה אמת, ולב יודע מרת נפשו, אלא מפתין אותה שמא תחשוק בו."

כלומר, אמנם הבעל מתנהג באופן שלילי, אך אינו גורם לאישה חיי צער וסבל, על כן, מאיסות מהסוג הזה הינה אישית ותלויה בדעת האדם. כשם שלעניין מאכל מסוים, יש אנשים שהמאכל יהיה מאד אהוב עליהם וישנם אנשים אחרים שאותו מאכל לא יוכל להיכנס לפיהם מרוב סלידה, כך גם ביחס לאנשים עצמם. יש נשים שהתנהגות זאת של הבעל תהיה בלתי נסבלת בעיניהן ולא מאפשרת חיים נורמליים, ויש נשים המוכנות להבליג על כך ולחיות עם בעל כזה באהבה ואחוה עד מאה ועשרים שנה.

מאחר שמאיסות מעין זאת, איננה נובעת מעצם טבעו של האדם, אלא ממעשיו ודרכי התנהגותו, הדבר תלוי בעיקר בהרגשה ובנטיית לבה של האישה. יש נשים המסוגלות לחיות עם דרכי התנהגות כזאת ויש שלא, על כן, יש מקום לחשוש שטענתה למאיסות איננה כנה ונובעת מרצונה להינשא לאדם אחר, ומשום כך, אין מקום לכפות ואף לא לחייב לגרש.

דברים אלו מדויקים היטב בתוס' רי"ד, וז"ל: "אלא מפתין אותה שמא תחשוק בו", כלומר, מאחר שכאמור, יש נשים שהיו מוכנות לחיות עם בעל כזה, על כן, מנסים לשכנע את האישה להיות מאותן נשים ולחזור לחיי שלום בית.

יסוד זה מדויק באופן נפלא ברמב"ם (פי"ד מהל' אישות ה"ח), וז"ל:

"האישה שמנעה בעלה מתשמיש המטה, היא נקראת מורדת ושואלין אותה מפני מה מרדה, אם אמרה מאיסתיה ואיני יכולה להבעל לו מדעתי כופין אותו להוציא לשעתו, לפי שאינה כשבויה שתבעל לשנוי לה, ותצא בלא כתובה כלל."

כלומר, מדובר במאיסות שאיננה נובעת מהבעל עצמו, אלא מדעת האישה ("מדעתי"), שאיננה מסוגלת לחיות עם בעל כזה, אך מסתבר שנשים אחרות היו יכולות לחיות עם הבעל למרות מגרעותיו וחסרונותיו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סוג ב': מובא בכתובות (דף עז ע"א) במשנה ובגמרא, וכן בשו"ע (אבן העזר סי' קנד סעי' א):

"אלו שכופין להוציא וליתן כתובה, מי שנולד לו ריח הפה או ריח החוטם או שחזר להיות מקבץ צואת כלבים או בורסקי או להיות מחתך נחושת מעיקרו ואם רצתה תשב תחת בעלה. נעשה האיש מוכה שחין כופין אותו להוציא וליתן כתובה."

מובא בשיטה מקובצת (שם), בשם תלמידי רבינו יונה: "חוי' ממוכה שחין שהוא מאוס לה".
וכן בתוס' רי"ד (שם): "והמצרף נחושת תניא בתוספתא מצרף נחושת זה מתין נחושת, וכל אלו פניהם וגופם מושחרים תמיד והן מאוסים".

וכן מובא בכנסת הגדולה (על הטור סי' קנד): "לאו דוקא בסרחון תליא מלתא דה"ה חולי הנתעב והנמאס אשר נקטה האישה בהם ולא תוכל לסבלו".

וכן בערוך השולחן (סי' קנד סעי' א): "וכן כשיש לו סרחון או הוא מאוס מאוד שאין ביכולת האישה לסבול כופין אותו להוציא".

כלומר, יסוד דין זה נובע מחמת המאיסות של האישה בבעלה.

אך בניגוד למאיסות מסוג א' התלוי באישה, בהרגשותיה ובנטיית לבה, בסוג ב' מדובר במאיסות בבעל עצמו ואין הדבר תלוי כלל בדעת האישה, כי "אנן סהדי" שאין אישה בעולם שיכולה להמשיך לחיות עם בעל באופן הזה, על כן, אין חשש שעיניה נתנה באחר.

סוג ג': התנהגות של הבעל כלפי אשתו, הגורמת לאישה חיי צער וסבל קשים ובלתי נסבלים עד כדי מאיסות מוחלטת.

מובא בתשב"ץ (ח"ב סי' ח):

"עוד שאלת, אישה שבעלה מצער אותה הרבה עד שמרוב הצער מואסת בו, והכל יודעים בו שהוא אדם קשה הרבה והיא אינה יכולה לסבול אותו לרוב הקטטות והמרירות וגם שהוא מרעיבה עד שהיא שנאה [...] קרוב הדבר בזה שיוציא ויתן כתובה, כדאיתא בהמדיר דוק ותשכח, כ"ש בצער תדיר שיש לנו לומר שיוציא ויתן כתובה לפי שאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת [...] ומקרא מלא דבר הכתוב "טוב פת חרבה ושלוה בה, מבית מלא זבחי ריב" ועוד כתוב "טוב ארוחת ירק ואהבה שם משור אבוס ושנאה בו", הרי שיותר קשה היא מריבה מחוסר מזונות ואיזו טובה יש לאישה שבעלה מצערה במריבה בכל יום ויום, ואפילו לכוף אותו להוציא יש לדון מק"ו דבעל פולפוס, דהשתא מפני ריח הפה כופין, מפני צער תדיר שהוא מר ממות לא כ"ש [...] ואע"פ שיש בתשובת גדולי האחרונים ז"ל שאין כופין בזה כלל, אנן לא קטלי קני באגמא אנן ומילתא דתליא בסברא אין לדיין אלא מה שענינו רואות, ואפשר לא אמרו כן על כיוצא בזה הצער הגדול, וכ"ש אם מרעיב אותה [...] וראוי לבי"ד לגעור בו, ועליו המקרא הזה "הרצחת וגם ירשת" שזה יותר קשה ממות הוא, שדומה לארי דורס ואוכל, כמ"ש בפ' אלו עוברין."

כלומר, עסקינן בסוג מאיסות שמצד אחד אינו דומה לסוג ב' – מאיסות בעצם האדם, ומצד שני אינו דומה לסוג א' – מואסת בו מחמת התנהגותו השלילית, אך אין בכך פגיעה אישית באישה ויש נשים המוכנות לחיות באופן כזה, אלא מדובר בסוג מאיסות שהתנהגותו של הבעל היא כל כך שלילית ובלתי נסבלת, עד כדי גרימת סבל קשה וצער נפשי בלתי נסבל, ואין הדבר תלוי במאכלי בני אדם, כי אף אדם נורמלי אינו יכול לחיות עם אדם כזה כי "אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דין "רועה זונות" נכנס למסגרת של סוג ג'.

כפי שהובא באגודה, דין "רועה זונות" משום שבכך גורם צער ועינוי לאישה וכמ"ש בתורה שאמר לבן הארמי ליעקב אבינו: "אם תענה את בנותי ואם תקח נשים על בנותי אין איש עמנו". דהיינו, לבן הארמי אמר ליעקב אבינו, שלא ייקח אישה נוספת על בנותיו של לבן, שאם כן, יהיה בכך צער ועינוי נפש גדולים לבנותיו, נשות יעקב וכאמור לעיל.

כמו כן, "אנן סהדי" שאין אישה בעולם המוכנה להמשיך לחיות עם בעל בוגד וודאי שיש בכך מאיסות מוחלטת בעצמותו של הבעל וכמו בעל פוליפוס ושאר המומין המובאים בסוג ב' לעיל.

לאור האמור, יוצא לכאורה שרועה זונות נכנס לסוג ג' הנ"ל ועקב המאיסות המוחלטת עליו לגרש את אשתו.

לפי האמור יש מקום לשאול, מדוע האגודה הביא ג' טעמים שונים שעל פיהם יש לכפות את "רועה זונות" לגרש את אשתו? מדוע לא הסתפק בטעם ג', שהמאיסות של האישה היא כל כך גדולה ולא גרע מאותם המנויים בסוג ב' לעיל?

על כן נראה לומר, שמאחר ולא נפסק כרמב"ם, ואף במאיס עלי באמתלא מבוררת לגמרי שאין חשש שענינה נתנה באחר, אין דין כפייה בגט, משום כך, הביא האגודה טעמים נוספים כבדי משקל ומשמעותיים, ורק בהצטרף כל ג' הטעמים: א. מרידה מאישות. ב. מרידה ממזונות ומפרנסה. ג. מאיסות מוחלטת, הגיע האגודה למסקנה שרועה זונות שונה משאר המקרים שיש בהם טענת מאיסות בלבד, ופסק שניתן לכפות את הבעל בגט.

על פי זה, ניתן אף ליישב את קושית העטרת שלמה, שלפי נימוק ב' שרועה זונות מאבד הון, אין מקום לכפיית גט שהרי כתוב "יוציא ויתן כתובה" בלבד, ולפי האמור לעיל ניתן להסביר את דעת האגודה, שאין הכוונה שעל פי טעם זה בלבד ניתן לכפות, אלא מאחר שישנן ג' טעמים כל כך משמעותיים, ובהצטרף שלושת הנימוקים, פסק האגודה לכפות בגט.

דהיינו, אף אם נחוש לדעת הבית יוסף, שלא קיבל את דעת האגודה, הנ"מ לעניין הכפייה, אך ודאי שיש מקום לפחות לחייב בגט את מי שהוא "רועה זונות", וכך פסקו בתי הדין בישראל, לחייב בגט את מי שהוא "רועה זונות", וכנ"ל לעיל בשני פסקי דין של בית הדין הגדול, של הגרי"ש אלישיב זצ"ל ושל הגר"ש ישראל זצ"ל.

2. התראה

לדברי החכם צבי (לעיל), על מנת להגדיר אדם כרועה זונות, יש צורך בשני תנאים: מוחזק לכך ולאחר התראה.

לעניין התנאי הראשון "הוחזק בכך", אמנם הבעל מכחיש באופן נחרץ ועקבי את הטענה שהוא "רועה זונות", אך מאחר שכפי שנראה בהמשך, כבר נפסק דינו בעבר (בנישואיו הראשונים), שהוא חייב לגרש את אשתו הראשונה, והעניין המרכזי שנידון בעבר היה היות הבעל "רועה זונות", ובהצטרף טענותיה הנחרצות של האישה על קשריו עם נשים אחרות, וכן העדויות שהובאו לפנינו, יש בהם בכדי לקבוע שהבעל אכן "מוחזק לכך שהוא מנהל קשרים עם נשים אחרות ברמה זו או אחרת".

לעניין התנאי השני שיש צורך בהתראה, במקרה שלנו יש להעיר כדלהלן:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

א. מובא בפס"ד רבניים (חלק יב עמ' 24 ואילך) מבית הדין הגדול בהרכב הרה"ג: ישראל, קאפח, מרדכי אליהו זצ"ל, וז"ל:

"וכפי שנראה בנדון דידן אכן נתקיים בו ממש האמור "יאבד הון", שנכנס בחובות ומתקשה בפרעונם, ואם כי, האישה עובדת ומרויחה למזונותיה, מכל מקום אין ערובה שתוכל להתמיד בעבודה, והרי מעיקר הדין, הוא חייב במזונות אשתו, וכן חייב הוא במזונות הבנות. עוד קיים הנימוק הראשון שבאגודה שהוא מצד עצם העובדה שאין אישה מסכימה שידבק באחרות, ומכל שכן, שמצד החרם דרבינו גרשום ואף מטעם המנהג שבארץ שיש לישא רק אישה אחת, ודאי אישה שנשאת לו, על דעת כן נשאה [...] ואם כי, החכם צבי (סי' קל"ג), מעלה, שמסתבר, שבכגון דא צריך התראה, נראה שאין זה אלא בזנות על דרך מקרה, ולא כן בנדון דידן, שמתמיד באיולתו, וגם אחר שהאישה עזבה ועברה לבית הוריה - דבר שיכול להחשב כהתראה, ואף יותר מזה - המשיך בדרכו הנילוזה, ובמקום לפייס את אשתו, ולהבטיח שלא יחזור על התנהגותו ולהוכיח זאת בפועל, חזר על קיאו ועוד הצדיק את עצמו בזה כי על כן שרוי הוא בלי אישה, כאילו עובדה זו שהוא עצמו גרם לה, מאשרת את דרכו להיות שונה בחטא. על פי כל האמור, נראה שיש מקום לחייב בג"פ."

יוצא מפסה"ד הנ"ל, שדברי החכם צבי המצריך התראה, הוא רק "בזנות על דרך המקרה", ובמקרה זה, התראה יכולה להועיל לו לחזור לדרך הישר, אך אם הבעל מתמיד בקשריו עם נשים זרות, יש להחשיב זאת כהתראה.

ב. בנוסף בתיק גירושין של הבעל מנישואיו הקודמים, הטענה שהבעל הינו "רועה זונות" עמדה בבסיס ההחלטה של בית הדין הרכב א' שהביאו אותם למסקנה לחיוב בגט, בין אם מטעם היותו "רועה זונות", ובין אם מטעם "מאיס עלי בשל קשרים עם נשים אחרות". אף האישה הנוכחית, מפתחת התיק, העלתה את היות הבעל "רועה זונות" כטענה מרכזית בבקשתה להתגרש. בכל הדיונים, הועלה עניין זה, כעניין מרכזי.

נראה לומר, שיש בכל זה, התראה ראויה, ואם לפי האמור, המשיך הבעל בקשריו עם נשים זרות לאחר "ההתראה", אף לפי החכם צבי, יש להחיל על הבעל דין של "רועה זונות".

ג. מובא בשו"ת שמע שלמה של הראשון לציון הרב הראשי של ירושלים, הגרש"מ עמאר שליט"א (ח"א, אה"ע סי' יד):

"ומ"מ לא אמרו שצריך התראה אלא במקום שיש איזה סיכוי שע"כ יחזור וישנה מעשיו הרעים ע"כ אין לנו להחפז לכופו לגרש עד שיתרו בו תחילה אולי יחזור בו אבל במקרה כזה ברור שההתראה לא תועיל מאומה דלכ"ע אין צריך להתרות בו."

אמנם שם מדובר במקרה קיצוני, שקבע דירתו בבית אישה זרה מזה שנים וגם הרתה לו. אף בתיק שלפנינו, לדברי האישה, הבעל ממשיך בדפוס התנהגות קבועה שהחלה בנישואיו הקודמים (והאישה לדבריה "עדה" לכך באופן אישי, שלטענתה, הבעל יצר עמה מערכת קשרים שמסתבר שכללו יחסי אישות, כאשר הבעל עדיין נשוי לאישה הראשונה, ומציג את עצמו כרווק או כגרוש ופנוי), לכאורה אין מקום להתרות בו שישנה דרכיו, כי מטרת ההתראה הינה שיחזור ממעשיו הרעים, אך מאחר שהבעל הנוכחי סבור שדרכיו הינם טובים וכשרים ואינו מביע צער או חרטה, ומבחינתו אין כלל מקום לשנות אותם, על כן, ההתראה כלל לא תועיל ולא תשנה.

ד. דברי החכם צבי המצריך התראה מתבססים על דברי האגודה הנ"ל, אך החכם צבי הביא רק את טעם ב' – שרועה זונות יאבד הון. לפי טעם זה בלבד, מסתבר שיש צורך בהתראה. אך

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האגודה הביא טעמים נוספים שמחמת חומרתן הרבה, ואם אכן הבעל "מוחזק" בטעמים אלו, מסתבר שאין צורך בהתראה.

עיינ לעיל דברי הגר"ש ישראלי זצ"ל, שהנימוק הממוני שרועה זונות יאבד הון, אינו הנימוק העיקרי, וכן עיין פס"ד של בית הדין נתניה בדבריו של הרה"ג שלמה שפירא שליט"א (כיום, דיין בית הדין הגדול) בתיק 290452/1, וז"ל:

"לכאורה יש להביא כדמות ראייה למש"כ שהתעללות נפשית מהווה סיבה לכפות את הבעל לתת גט לאשתו, ממה ששינוי בסי' קנ"ד סע' א': "מי שהוא רועה זונות ואשתו קובלת עליו י"א שכופין אותו להוציא", ובאחרונים הוזכרו ב' טעמים להאי דינא: (א) משום רועה זונות יאבד הון וסופו שלא יהיה לו במה לפרנסה. (ב) משום שנמאס על האישה ואינה יכולה לחיות עמו ולמחול לו. ופוק חזי מאי עמא דבר מעשים בכל יום בבית הדין, והסברה השנייה כל יסודה הוא משום הפגיעה הנפשית שנפגעת האישה, ואפ"ה כופין אותו להוציא, ולהך סברא לא בעינן נמי התראה, וש"מ שהפוגע באשתו פגיעה נפשית י"א שכופין אותו להוציא ואף בנדון דידן נימא הכי."

כלומר, אמנם לפי טעם ב' באגודה, ולפי החכם צבי, משום "יאבד הון", יש מקום לדון ולחייב רק לאחר שבוצעה התראה, אך ישנן טעמים נוספים, ועל פיהן, לכאורה ניתן לחייב בגט אף ללא התראה.

ה. מובא בספר משפט איש להגרי"ש אלישיב זצ"ל (כרך שנת תשי"ז, אבן העזר פרק ו' (מאיסות), עמ' קמ"ג ואילך), בעניין דין "רועה זונות", המביא את החכם צבי הנ"ל, שיש צורך בהתראה, וז"ל:

"אמנם החכם צבי לא נקט בדיה רק הטעם - שכופין ברועה זונות - מפני שבסופו של דבר לא יהיה בידו לפרנסה, אולם "האגודה" ביסס את הדבר על טעמים נוספים (כדלעיל), ועל פי שני הטעמים הנוספים איננו נידון על שם סופו אלא הוא נידון ב"אשר הוא שם" כי מאותו הפרק שבעלה רועה זונות היא סובלת תיכף צער בלתי יתואר, בזה לכאורה יש לדון שגם בלי התראה אפשר לכוף את הבעל לגט. אמנם נראה שאין לחלק בזה, שהרי אין זה מום קבוע אשר לא ניתן להרפא, וביד הבעל לעזוב את דרכו הרעה ולחזור למוטב ודאי "לאמלוכי ביה בעי".

דהיינו, הגרי"ש אלישיב זצ"ל, אמנם איננו מקבל את החילוק בין הטעמים לעניין התראה, אך ודאי שיסוד החילוק בין הטעמים קיים ועומד, כאשר מצטרפים נימוקים נוספים בעניין ההתראה, ובפרט, לפי הנימוק שניתן בפסה"ד הנ"ל: "שהרי אין זה מום קבוע אשר לא ניתן להרפא", ולכאורה במקרה שלנו, הן לפי פסה"ד שניתן בנישואיו הראשונים, והן לפי טענת האישה הנוכחית - שלבעל יש קשרים אסורים עם מספר נשים, ולדבריה, קשה לאתר את העדות הרבות למעשיו של הבעל, ולפני בית הדין הופיעו שתי עדות, שהעידו שהבעל קיים איתן קשרים אסורים כולל יחסי אישות, שהסכימו להיבדק ב"פוליגרף" ובית הדין התרשם מאמיתות וכנות עדותן, ו"אין לדיין אלא מה שענינו רואות", ובניגוד לבעל עצמו, שבאופן נחרץ לא הסכים להיבדק ב"פוליגרף" - לפי כל זה, לא מדובר במום שאינו קבוע, אלא במום קבוע, ומסתבר שבצרוף שני הטעמים הנוספים, אף לפי הגרי"ש אלישיב זצ"ל, בנידון דידן, אין צורך בהתראה.

מובא עוד בפסה"ד הנ"ל, וז"ל:

"אך כל זה הוא דוקא לענין כפיה לגט בזה יש צורך להתרות בו. אבל מ"מ בזה שהבעל רועה זונות גם אם לא התרו בו, נאמנת האישה בטענתה שבעלה מאוס עליה, וכמ"ש הנודע ביהודה אבן העזר סימן צ': "אמנם הא ודאי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שהאישה יכולה לטעון מאיס עלי מחמת בגידתו הזמן הארוך הזה, ואף שלא התרו בו ולכן אין כופין אותו לגרש מ"מ גם היא אינה מחויבת לדור עמו", ונראה כי יש לדון על כל מקרה לפי חומר ענינו ולפי המסיבות שבנידון, ובאופן שהבעל רועה כמה זונות והוא פרוץ בזה מאד, ואיננו מסתיר בגידתו בפני אשתו, י"ל גם אם לא עבר זמן ארוך וגם אם לא מנע לגמרי חיוביו כלפי אשתו, שהאישה נאמנת לומר "מאיסתיהו".

אמנם במקרה שלנו, הבעל מכחיש לחלוטין את דבר הבגידות ולא הוכח על פי שני עדים כשרים שהבעל רועה כמה זונות, אך כפי שנראה בהמשך, יש מקום לצרף את הדברים הנ"ל, לעניין טענת האישה למאיסות עקב היות הבעל רועה זונות.

3. האם ניתן לסמוך על "אומדנא דמוכח" וכן על עדות נשים להוכחת דין "רועה זונות"?

א. מובא באגודה (מסכת יבמות פרק ו דף סה ע"א, סי' עז), וז"ל:

"אמר רבא נושא אדם כמה נשים והוא דאפשר בסיפוקייהו. פעם אחת בא מעשה לידי לאה טוענת על ראובן [שהוא] רועה זונות והוא כופר. ופסקתי שאם תביא עדים שהוא כן יוציא ויתן כתובה. איבעית אימא קרא. איבעית אימא גמרא. איבעית אימא סברא. קרא דכתיב [בראשית ל"א] אם תקח נשים על בנותי. איבעית גמרא דאמרינן הכא והוא דאפשר בסיפוקייהו ובנדון זה כתיב [משלי כ"ט] ורועה זונות יאבד הון. ואיבעית אימא סברא דגרע מכל הנהו דפרק המדיר [ע"ב ע"א]. ודווקא שיש עדים שראו אותו עם הארמאית כדרך המנאפים אבל אם הביאו לו נכריות בניס עבד זה לא כייפין ליה שראינו כמה נספים בלא משפט בעלילות".

מדברי האגודה "ודווקא שיש עדים שראו אותו עם הארמאית כדרך המנאפים", משמע לכאורה שיש צורך בעדים להוכחת הזנות ולא מספיק "אומדנא דמוכח", וכך הסיק אב"ד בית הדין הגדול הגר"ח איזירר שליט"א בתיק מספר 850106/2 בדעת האגודה.

יש לציין שבפסה"ד הנ"ל, לדעת הגר"צ אלגרבלי שליט"א, אף לדברי האגודה, אם יש עדים שהייתה התוועדות לשם זנות (ולא צריך עדים על זנות ממש), די בכך בכדי לקבוע שהבעל "רועה זונות". דהיינו, אף על פי "אומדנא דמוכח" בלבד ניתן לפסוק שהבעל "רועה זונות".

הבית יוסף והרמ"א (אבן העזר סי' קנד סע' א), הביאו דברי האגודה הנ"ל, וז"ל:

"מי שהוא רועה זונות ואשתו קובלת עליו, אם יש עדות בדבר, שראו אותו עם מנאפים או שהודה, יש אומרים שכופין אותו להוציא, אבל משום שמביאין לו ילדים נכריים אין לחוש, דילמא משקרים עליו (חידושי אגודה דיבמות)."

מדברי הב"י והרמ"א "אם יש עדות בדבר, שראו אותו עם מנאפים", משמע שהבינו בדעת האגודה, שאין צורך בעדים על זנות, ומספיק אם ראו אותו בחברת מנאפים, דהיינו, ניתן להכריע שהבעל "רועה זונות", אף לפי "אומדנא דמוכח" בלבד.

אמנם בפס"ד דלעיל, הגר"ח איזירר שליט"א נוקט שיש מחלוקת בין הב"י והרמ"א לבין האגודה, על כל פנים, ודאי שלפי הב"י והרמ"א ניתן לסמוך על "אומדנא דמוכח" לברור טענת האישה לקשרי הבעל עם נשים זרות.

(נראה לומר, שמאחר והבית יוסף והרמ"א הביאו את דברי האגודה ולא כתבו שהם חולקים, מסתבר לומר, שכך הבינו אף מהאגודה, שמספיקה עדות שראו אותו בחברת מנאפים, ואין צורך בעדות על זנות ממש.)

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כתב עוד הגר"ח איזירר שליט"א:

"ייתכן עוד להסיק מלשון רמ"א, שאפילו יש עדים המעידים שפעם אחת בלבד ראו אותו עם מנאפים, אבל אשתו קובלת שזו "דרך" הנהגתו - סגי בעדות על פעם אחת גם משום שרגליים לדבר, לטענת האישה, וגם מי שהוא בחברת מנאפים יש לו רגילות להמשך אחרי חברתם.

מלשון הבית יוסף בשם האגודה וכן מלשון הרמ"א נראה, שאפילו הבעל מכחיש שבא על אישה או זכור, אינו נאמן כיון שיש עדים שראו אותו עם מנאפים. נראה יותר לומר שהעדים מעידים שראו אותו עם מנאפים פעמיים ושלוש שהוחזק להיות בחברתם."

בפתיחת פסה"ד הנ"ל, נכתב כדלהלן:

"נראה כי דייני בית הדין [האזורי] נחלקו ביניהם בעיקר בשאלה האם יש להשוות את גדר העדויות ברועה זונות לגדרי עדויות במעשה כיעור של אישה בכדי לאוסרה על בעלה. דעת הרוב נקטה כי במקרה של בעל 'רועה זונות' סגי באומדנא הקובעת שהבעל קיים עמן יחסי אישות."

דעת הרוב (של בית הדין האזורי באשדוד, תיק 10836/6), התקבלה גם ע"י בית הדין הגדול (הרה"ג: איזירר, אלגרבל, בוארון שליט"א), עיי"ש, והערעור נדחה. דהיינו, שיש להתחשב באומדנא לחיוב בגט בגין היות הבעל רועה זונות ואין צורך בעדות על זנות ממש.

וכן כתוב בפד"ר (כרך יב עמ' 25 ואילך) בבית הדין הגדול בהרכב הרה"ג: ישראלי, קאפח, מרדכי אליהו זצ"ל, דעת הגר"ש ישראלי זצ"ל, שאף עדויות על קשרים עם נשים שונות ובילויים בבתי מלון, אף שאין עדויות על מעשה זנות ממש, הופכים את הבעל להיות "רועה זונות". דהיינו, ניתן לפסוק על פי "אומדנא דמוכח".

כ"כ בשו"ת שמע שלמה (חלק ג סי' יט ס"ק ה), שמה שכתבו באגודה וברמ"א שראו אותו עם מנאפים, אין הכוונה לעדות גמורה שראו את מעשה הזנות ממש או שגרים יחד, וכמו בעדות על אשת איש להוציאה מבעלה, אלא מספיק שראו אותו הולך עם מנאפים, שהוא "רגלים לדבר" לטענת האישה שהוא רועה זונות. והסברא לכך, משום שקשה להוכיח דברים אלו בברור מוחלט, וגם חזקה שהאישה לא תטען דברים חמורים כאלו בחנם, ולכך די בזה ברגליים לדבר לאמת את טענותיה.

נציין עוד, שמשמע מדברי האגודה שאין צורך בגדרי עדות ממש, מכך שהסתפק בהודאת הבעל, אף שאין אדם משים עצמו רשע, ואכמ"ל.

על כן, במקרה זה נראה לומר, שעדותן המפורשת של שתי הנשים שהופיעו בפני בית הדין (כאשר קשה להשיג עדות כשרה, כפי שיבואר בהמשך); נחרצות דברי אשתו, ובפרט, קשרי העבר של הבעל עם נשים זרות בזמן נישואיו הראשונים; סירובו לפנות לבדיקת פוליגרף, והתנגדותו הנחרצת להמצאת מכשירו הסלולארי האישי למרות צו שיפוטי; וכן הסתירות שהתקבלו בדבריו – מהווים "אומדנא דמוכח", להיות הבעל "רועה זונות".

ב. אף אם נניח בדברי האגודה שיש צורך בעדות על זנות ממש, או שיש צורך בעדים כשרים או הודאת הבעל, ולא מספיק "אומדנא דמוכח", במקרה שלנו הדין יהיה שונה. כי רק בבעל מוחזק בכשרות ולא היה לפני כן "רועה זונות", יש צורך בעדים או בהודאת בעל דין, על מנת להוציא אותו מחזקת כשרותו ולתת לו דין של "רועה זונות", אך אם הבעל היה בעבר בקשר עם נשים זרות (שכבר איבד את חזקת כשרותו), אין צורך בעדים או בהודאת בעל דין, וכל שהנסיבות

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והאומדנות מוכיחות שלא השתנה דבר, יש בהן די בכדי להגיע למסקנה שהבעל נשאר בחזקתו הקודמת.

יסוד דין זה נלמד מהאגודה שכתב: "כל ישראל בחזקת כשרות עד שיוודע פסולו", אך כאשר הבעל איבד את חזקת כשרותו, כאמור לעיל, עקב התנהלותו בתיק הגירושין הקודם, כולל מערכת הקשרים שניהל באותו זמן עם אשתו הנוכחית, שמסתבר שכללו אף יחסי אישות, כאשר הוא עדיין נשוי לאשתו הראשונה, ולדברי האישה-התובעת לאורך כל הדיונים, שאיבדה כל אימון בבעלה, והיא שונאת אותו עקב התנהגותו ובגידותיו, וכפי שאכן ניתן להתרשם שהבעל לא למד מלקחי העבר, והעדויות שהופיעו בפני בית הדין, שהבעל קיים איתן יחסי אישות, וכן "אתרי הכרויות" שהבעל הופיע בהם כרווק, בזמן היותו נשוי, די בהם בכדי להותיר את הבעל כפי שהיה בעבר ולהגדירו כ"רועה זונות", ואין צורך לשם כך בעדים כשרים.

כאמור לעיל, במקרה שלנו, הבעל בנישואיו הקודמים היה בקשר לא ראוי עם נשים זרות ועקב כך נפסק לחייב אותו בגט, ובפרט, שאף בנישואיו הנוכחיים, הבעל הודה שבמסגרת "תפקידו" כיו"ר ועד בית כנסת ב[ב'], הוא נמצא בקשר עם נשים העוברות תהליך גיור, לצורך הדרכה והכוונה הלכתית, ודאי שאם יש "רגלים לדבר" או "אומדנא דמוכח", שהקשר של הבעל עם נשים זרות איננו אך ורק לצורך הדרכה והכוונה, אלא אף לקיום יחסים אסורים (וכפי שהעידה אחת המתגיירות), יש בהם די והותר על מנת להגיע למסקנה שהבעל כלל לא הפסיק עם התנהגותו הפסולה בעבר ופוגע באופן אנוש באמון האישה בו "ואין לדיין אלא מה שעניו רואות".

הבעל טען לכל אורך הדרך שעסקו עם [ס'] היה כדי ללוות אותה בהליך הגיור. כאשר סוף סוף הגיעה [ס'], שללה לגמרי טענה זו וטענה שרק הרב ['] עזר לה. עוד העידה על קשר רציף שכלל יחסי אישות 15-20 פעמים. עיין להלן שאף בעניין עצם הקשר עם [ס'], היו לבעל מספר "גרסאות" סותרות. בכך גם נפגמה אמינות הבעל ביחס לשאר הכחשותיו, עפ"י תשו' הרשב"א (ח"א סי' תתק) המובא בשו"ע (ח"מ סי' עט סעיף ג).

4. טענות האישה בעניין בגידת בעלה ועדויות הנשים שהופיעו בבית הדין

כבר בדיון הראשון ביום י"א בכסלו תשע"ה (03.12.2014), טענה האישה שהבעל בוגד בה. לטענתה, ראתה סמס מאישה בה שאלה את הבעל: "האם גמרת בפנים או בחוץ", וענה: "בחוץ, כרגיל". בהמשך לכך, אף קיימה שיחה עם אותה אישה, הרי זאת גב' [ס'], בה הודתה שהבעל קיים אתה יחסים. אולם, לא הצליחה לאתר את אותה עדה. האישה טענה גם על בגידות נוספות.

לאורך דיונים רבים טען הבעל וב"כ שאין שום הוכחה לבגידה, וממילא אין שום עילה לחיוב גירושין.

אולם, ביום ט' בכסלו תשע"ח (27.11.2017) העידה הגב' [ע'] שהיתה בקשר רומנטי עם הבעל במשך כחודשיים לפני כשלוש שנים וחצי. לדבריה, נפגשו מספר פעמים, ואף קיימה אתו יחסי אישות כפעמיים:

"ב"כ האישה חוקרת את העדה

ש. הכרתם בפייס בוק?

ת. כן לפני 3.5 שנים [...]

ש. כמה זמן הייתם בקשר?

ת. לא זוכרת כמה זמן זה לא היה קשר ארוך אולי חודשיים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ש. כמה פעמים הייתם נפגשים?

ת. לא משהו קבוע [...]

ש. הוא ניסה לנשק אותך?

ת. הוא נישק אותי [...]

ש. הוא ניסה מגע מיני?

ת. כן [...]

ב"כ הבעל חוקר את העדה

ש. כמה פעמים קיימת איתו יחסי אישות?

ת. כפעמיים [...]

ש. נשאלת אם הוא ניסה משהו מעבר אמרת הוא ניסה למה לא אמרת שקיימת יחסים?

ת. בגלל הכבוד שלי והכבוד שלו. לא רציתי להיכנס לפרטי פרטים [...]

ש. ביום הראשון שאלת אותו אם הוא נשוי?

ת. הוא התחמק מהשאלה הזו ובאיזה שהוא שלב הוא אמר שהוא רווק גם בפייס בוק הוא רשום רווק [...]

ש. כאשר הוא נכח בבית שלך מישהו ראה אותו בבית או נכח בבית?

ת. לא הוא נכנס ויצא כמו נחש הוא דאג שלא יהיה אף אחד [...]

בית הדין: פעמיים זה בטוח?

העדה: כן.

בית הדין: את מוכנה ללכת לפוליגרף?

העדה: כן.

בית הדין: יש לך הוכחות על מה שנאמר?

העדה: לא אבל אם זה לא היה לא הייתי מעלילה עליו סתם."

בדיון ביום ט"ו בטבת התשע"ח (02.01.2018) העידה הגב' [ס'] באופן מפורט:

"ש. ספרי על ההיכרות ביניכם.

ת. לפני 4 שנים לערך למדתי לגיור אצל הרב [י'] ומשם הכרתי אותו. מביה"כ בשכונה [...]."

ש. כאשר הכרת אותו הוא אמר לך שהוא נשוי גרוש?

ת. הוא אמר שהוא גרוש עם שני בנים.

ש. ספרי על מערכת היחסים ביניכם.

ת. הוא בא רק כדי לקיים יחסי מין והלך ולאחר מכן הוא היה נעלם לשבועיים ושוב פעם חזר ואח"כ היה נעלם שוב לכמה שבועות היו לו סיפורים למה הוא לא עונה לטלפונים שהוא עסוק ועובד.

היתה תקופה שהוא אמר שגרושתו לא מרגישה טוב והוא נמצא עם הילדים ואין לו זמן בערב, ו[פלונית] התקשרה אלי ואמרה לי שזה היה כאשר היא ילדה את הילד. היחסים נמשכו בינינו כ-7 חודשים והיתה תקופה שלא ראיתי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אותו חודשיים ואמרתי לו שלא יראה את עצמו בחיים שלי שאני לא רוצה אותו ושיעוף.

לאחר חודשיים חלמתי חלום על אישה בוכה מאוד חזק והוא אמר לי אל תבכי שחורי אותי את עושה לי קפידא וזה עושה לו רע ואמרתי שאני לא רוצה שום דבר. לאחר מכן אמרתי לו שרק לאחר שאני אדע מה הפרצוף שלך אני אסכים להיות איתו. חודש לאחר מכן [פלונית] התקשרה אלי ונפגשתי איתה ליד הגרנד קניון.

ש. כאשר נפגשת עם [פלונית] איך קיבלת את זה? היא סיפרה לך [...]

ת. זה היתה הקלה שסוף סוף אני לא אראה אותו ולא אשמע אותו.

ש. היה לך חשש שנכנסת להיריון ממנו?

ת. כן. כתבתי לו התקשרתי אליו והוא לא ענה והוא כתב לי להתפלל חזק חזק.

ת. ונכנסת להיריון ממנו?

ת. לא.

ש. קיימתם יחסי מין באופן קבוע?

ת. בערך כ - 20-15 פעם.

ש. יצאת איתו מחוץ לבית לבילויים?

ת. לא הוא תמיד היה עסוק ואמרתי לו שזה לא מתאים לי להיפגש רק לכמה דקות. ראיתי שהוא לא מפספס אף בחורה שכל אחת הוא שואל והוא אמר לי שהן שואלות אותו.

לא יודעת איך אני יכולה להשפיע על הגירושין שלהם רק רוצה לומר שהוא מסוכן שיש לו יכולת דיבור מאוד גבוהה יכולת שכנוע מאוד גבוהה עוד צחקתי עליו שהוא צריך לעבוד במכירות. היה יום אחד שהוא בא ואמר לי [...] שהוא יכול להפיל כל בחורה ולא משנה איך היא נראית ומה הגיל שלה. לפי מה שאני יודעת הוא נכנס להרבה בתים כי הוא מתקן [...] וסיפר לי שהיתה לו אישה עם כיסוי ראש והוא הפיל אותה בזמן שהילדים ישנו [...]

ש. מתי סיימת את הליכי הגיור שלך?

ת. לפני כ - 3.5 שנים.

ש. ואחרי שסיימת את הגיור היה לך קשר איתו?

ת. לא נראה לי.

ש. ובמהלך הגיור הוא עזר לך?

ת. לא נכון הוא מספר דברים יפים רק הרב [י'] עזר לי. [פלונית] יודע לדבר וככה הכרנו אחרי זה שום דבר הוא לא הדריך אותי והוא לא קשור לגיור שלי בכלל. חוץ מזה שהוא בא לבית הכנסת ותופס כל מיני [...]

בית הדין: הוא הבטיח לך להתחתן?

העדה: לא הוא כל הזמן בא רק לחמש דקות והלך ורציתי המון פעמים להתנתק ממנו ושלא יחזור בכלל.

בית הדין: הוא קיים יחסים בכח?

העדה: אני לא יכולה שזה בכח אבל יש לו יכולת שכנוע מאוד גבוהה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בית הדין: את מוכנה ללכת לפולגרף?

העדה: כן עכשיו."

אמנם, הבעל הכחיש את הדברים:

"בית הדין: אתה יכול לומר מה זמן ההיכרות שלך עם העדה?

הבעל: כ-3 חודשים היא שאלה אותי שאלות הלכתיות ועניתי לה היא פחדה לא לעבור את המבחן וזה היה בחוץ על הספסל לא בבית שלה. לא היה מגע מיני איתה. האישה מנחה אותה כל הזמן. אני יודע מה האמת בגלל זה אני לא מפחד.

בית הדין: ליוית אותה כל הדרך למבחן?

הבעל: זה היה מתחת לבית בספסל רוב הזמן היו שיחות טלפון הפעם הראשונה היתה בביה"כ ואח"כ מתחת לבית שלה ואמרתי לה שאני נשוי זה [פלוגית] שמזינה את העדות היא הפיצה בדיוק את אותם פרטים ולעדות היו אותם תשובות בדיוק. לא היה מפגש מיני. זה היה תקופה של ארבעה חודשים היא אמרה שהייתי עסוק. אולי חמישה מפגשים נפגשנו ואמרתי לה שלא תפתח רגשות.

בית הדין: איפה הבית שלה?

הבעל: ליד בית הכנסת [...]. היא גם דיברה איתי פעם או פעמיים עם הילדים חוזרים מבית הכנסת.

בית הדין: ואחרי הליך הגיור נפגשת איתה?

הבעל: לא אחרי הליך הגיור היא פתחה רגשות ואמרתי לה שאני לא מוכן לא קשר רגשי ולא מיני. היא ראתה אותי חוזר מביה"כ עם הילדים שלי. לא היה מפגש מיני בינינו. זה היה על הציר של הרחוב שאלה אותי מי אלה אמרתי שאלה הילדים שלי [...]

היא מחפשת את כל הנסיבות לקבל את הגט שלה. אני לא אתן לה את זה עד שיהיה הסכם כולל שאם צריך אני אגיע לבית הדין הגדול בג"ץ ולעיתונות."

אילו אומתו הדברים שהעידו שתי העדות, ללא ספק יש להחיל את דברי הרמ"א ואף לכוף את הבעל בגט, כדברי הרמ"א בשם האגודה. גרסת האישה היא עקבית ומפורטת ונתמכת ע"י העדות, ובית הדין התרשם מכנות ואמינות העדויות. בסיכומי האישה גם צרפה כרטיסים משנת 2012 מאתרים שדכנט וזיווג משמים, בהם רשום הבעל כרווק. בכל זאת, אין הוכחות מוצקות וחד משמעיות שהבעל ניהל מערכת יחסים עם נשים אחרות, כאשר הוא מכחיש. העדויות אינן ע"י עדים כשרים על פי ההלכה, וגם מוכנות האישה והעדות ללכת לפולגרף אינה מהווה ראיה גמורה. עיין עוד בהמשך בעניין זה. בכל זאת, יש להתחשב בדברים, שכן עכ"פ אומדנא יש, וכאמור לעיל במקרה שלנו, גם על פי "אומדנא דמוכח" יש מקום לחייב בגט, ולכל הפחות לצרף לדברי האישה בטענת "מאיס עלי" כרגליים לדבר, וכפי שכתב הרה"ג א. לביא שליט"א בעטרת דבורה (סימן נא).

כתוספת חשובה לאומדנא המוכחת נוסף שדבריו של הבעל בנוגע ל[ס'] רצופים באי דיוקים אם לא בשקרים גסים, הנוגעים הן לדרך המפגש עמה, מקום המפגש ותוכנו:

בדיון ביום ב' בשבט תשע"ז (27.1.2017), נשאל הבעל כמה פעמים נפגש עם [ס']. תשובתו היתה: לא נפגשתי איתה". לשאלת בית הדין "אז איך עזרת לה?", ענה: "בטלפון". תמוה אפוא, שעשרה חודשים מאוחר יותר, בדיון ביום ט' בכסלו תשע"ח (29.11.2017) אומר הבעל שדיבר עם

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

[ס'] בבית הכנסת כאשר באה לקבל חבילות מזון, "שוחחתי איתה פעמיים שלוש... נפגשנו במדרגות של בית הכנסת". יתירה מכך, בדיון ביום ט"ו טבת תשע"ח (2.1.2018), אמר הבעל: "אולי חמישה מפגשים נפגשנו ואמרתי לה שלא תפתח רגשות... היא גם דיברה איתי פעם או פעמיים עם הילדים [כש]חוזרים מבית הכנסת". כאן הבן שואל: האם [פלוגין] כלל לא נפגש עם [ס'], כפי שטען בתחילה, או שמא פעמיים שלוש, ואולי חמישה או שבעה מפגשים?

זאת ועוד, קיימת לכאורה סתירה בדבריו בנוגע למקום המפגש עם [ס']. בדיון ביום ט' בכסלו תשע"ח (27.11.2017) טען שנפגש עמה בבית הכנסת של הרב [י'], ואילו בדיון ביום ט"ו טבת תשע"ח (2.1.2018) טען שהפעם הראשונה היתה בבית הכנסת, ואח"כ נפגש עמה בספסל מתחת לבית שלה. לשאלת בית הדין ענה כי הבית שלה הינו ליד בית הכנסת [...]. מוזר הדבר ששנה קודם לכן, בדיון ביום ב' בשבט תשע"ז (29.1.2017) נשאל הבעל: היכן [ס'] גרה. תשובתו היתה: "לא יודע".

ובאשר לתוכן המפגשים, בדיון שנערך ביום ז' אדר א תשע"ו (16.2.2016), ציין ששוחח עם נשים רק בעניינים הלכתיים. כך גם בדיון מתאריך ט' כסלו תשע"ח (29.11.2017), בו טען שהסביר לה דברים הלכתיים, לדבריו היא הודתה לו על כך שעברה את הגיור ואמרה שבעלה ברוסיה. דא עקא, שבדיון שנערך בט"ו טבת תשע"ח (2.1.2018) ציין ש[ס'] פיתחה רגשות, והוא אמר לה שאינו מוכן לקשר רגשי או מיני. ובהמשך: "יכול להיות שבאותה תקופה היא שפכה את הלב והיתה זקוקה לחיזוק". יוצא מדבריו, שהפגישות לא עסקו רק בעניינים הלכתיים אלא בהבעת רגשותיה של [ס'].

לפיכך, בתיק זה, גם אם נאמר כי הכחשות הבעל יוצרות מקום לספק, בהחלט יש מקום לחייבו בגט על סמך אומדנא חזקה ואומדנא דמוכח כי הבעל הינו רועה זונות ואינו אמין בדבריו, משקר ומכחש בעמיתו.

5. תוקף הלכתי של עדות הנשים במקרה שלפנינו

כפי העולה, בתיק זה לא היו עדויות כשרות, אלא עדויות נשים וראיות נוספות שיש לדון בתוקפן מבחינה הלכתית.

יש לדון במישור העקרוני וכן במקרה שלנו, כיצד להתייחס לעדות נשים אלו והאם יש לעדותן תוקף הלכתי.

הופיעו בפני בית הדין מספר נשים לעדות, ביניהן: [ע'] ו[ס'], שכאמור בית הדין התרשם שהן דוברות אמת. [ע'] התביישה להעיד עד שנאלצה ע"י ב"כ הבעל להודות בקיום יחסי אישות עם הבעל. אף [ס'], שאמנם כעסה על הבעל בזמן שהיו בקשר על כך שהיתל בה, אך לא היה בעדותה כל רצון לנקם. טענת העדה [ס'] כי כל רצונה להרחיק נשים ממעללי הבעל מתקבלת על דעת בית הדין.

אמנם במישור העקרוני, עדות נשים אינה קבילה כעדות כשרה לכל דבר ועניין, אלא שישנם מקומות שבהן עדות נשים או פסולים מתקבלת.

המקור לכך הוא בדברי הר"ן במסכת קדושין (דף עג ע"ב) לגבי נאמנת חיה לומר זה כהן זה לוי, וכתב הר"ן שנאמנות החיה היא מפני "שעל פי הרוב אי אפשר בלאו הכי".

כתב הרמ"א (חו"מ סימן לה סעי' יד) לגבי פסולי עדות:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"וכל זה מדינא, אבל י"א דתקנת קדמונים הוא דבמקום שאין אנשים רגילין להיות כגון בבית הכנסת של נשים או בשאר דבר אקראי שאישה רגילה ולא אנשים [...] נשים נאמנות, ולכן יש מי שכתב דאפי' אישה יחידה או קרוב או קטן נאמנים בענין הכאה ובזיון ת"ח או שאר קטטות ומסירות לפי שאין דרך להזמין עדים כשרים לזה ואין פנאי להזמין."

וכ"כ הגר"א שם (ס"ק כח) כמקור את הסוגיא בקדושין נאמנת חיה וכו'.

גם בענייננו שייך לומר ש"אין פנאי להזמין", מאחר שהתיק נפתח בשנת 2014 ולא עלה בידי האישה להביא עדים כשרים אחרים, ובפרט שקשה מאד למצוא עדים גברים שיעידו בעניין זה.

אמנם הרמב"ם (פ"ח מהל' נזקי ממון הי"ג) כתב שאין הנזקין משתלמין אלא בעדות כשרה, אף על פי שאין מצויין באורוות הסוסים אלא העבדים והרועים וכיוצא בהן, כתב על כך הגר"א (רמב"ם מהדורת פרנקל שם), כי בנאמנת חיה מצויה רק החיה, אבל באורוות יש גם אחרים.

מובא ברמ"א (אבן העזר סי' קנד סעיף ג):

"איש המכה את אשתו י"א שכופין להוציא [...] ואם אינו ידוע מי הגורם אין הבעל נאמן שהיא המתחלת שכל הנשים בחזקת כשרות ומושיבין ביניהם אחרות לראות בשל מי הרעה הזאת."

לפי זה, שניתן לסמוך על עדות נשים, אפילו לצורך כפית גט, וכל שכן, במקרה שלנו, לחייב את הבעל בגט.

עוד מובא ברמ"א (אבן העזר סי' עד סעיף י), בענין אישה שמבקשת למנוע את משפחת הבעל מלבוא לבית בטענה שמריעים ומצירים לה:

"ונוהגין להושיב עמהם איש או אישה נאמנים, ותדור עמהן עד שיתברר על ידי מי נתגלגל הריב והקטטה."

לכאורה משמע שניתן לסמוך על עדות נשים לא רק לעניין ממון, אלא אף בענייני אישות ולעניין להוציא אישה מבעלה.

אף אם יש מקום לחלק בין המקרים, למדנו עיקרון חשוב, שניתן לסמוך על עדות נשים, אף בענייני אישות החמורים, כולל לצורך חיוב בגט.

מובא בפד"ר (חלק טו עמ' 99 ואילך) פס"ד של הרה"ג: יצחק חזן, משה טופיק, שלמה דיכובסקי ביושבם בבית הדין הרבני הגדול ירושלים, שדנו גם בדברי הרמב"ם הנ"ל לעניין עדות פסולים, וז"ל:

המקור לזה שניתן להסתפק בבירור שאינו עדות כשרה, הוא מדברי הרמב"ם (סנהדרין פרק כ"ד) שכתב: "יש לדיין לדון בדיני ממונות על פי הדברים שדעתו נוטה להן שהן אמת והדבר חזק בלבו שהוא כן, אף על פי שאין שם ראיה ברורה שאין הדבר מסור אלא ללבו של דיין לפי מה שיראה לו שהוא דין האמת. א"כ למה הצריכה תורה שני עדים שבזמן שיבואו לפני הדיין שני עדים ידון ע"פ עדותן, אף על פי שאינו יודע אם באמת העידו או בשקר. כל אלו הדברים הן עיקר הדין, אבל משרבו בתי דינין שאינן הגונים [...] הסכימו רוב בתי דיני ישראל [...] ולא ידון הדיין בסמיכת דעתו ולא בדיעתו כדי שלא יאמר כל הדיוט לבי מאמין לדברי זה ודעתי סומכת על זה". מבוואר מדברי הרמב"ם כי מעיקר דין תורה ניתן להוציא ממון שלא ע"פ עדים כשרים, אלא באומדנא דמוכח בלבד, ורק הסכמת רוב בתי הדין שלא להסתמך על כך. ונראה, כי למרות הסכמה זו, במקום שאין אפשרות בדרך כלל לעדות כשרה,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ניתן להסתמך על אומדנא דמוכח. מטעם זה פסק הרמ"א שבמקום קטנות ומסירות אפשר לסמוך על עדים פסולים, ומטעם זה סומכים ב"ד על עדות פסולה לדעת מי החל באלימות בין בעל לאישה ואם יש הצדקה לעזיבת האישה את המדור בגין קרובי בעלה.

הלכה דומה מוצאים גם ברמב"ם בהלכות נחלות (פ"ז ה"ג) לגבי טבע במים שאין להם סוף, "אע"פ שאין משיאין את אשתו לכתחילה הרי היורשים נוחלין על פיהם [...] שאני אומר שלא החמירו בדברים אלו אלא מפני איסור כרת, אבל לענין ממון אם העידו העדים בדברים שחזקתן למיתה [...] הרי אלו נוחלין על פיהן וכזה מעשים בכל יום בכל בתי דינין."

משמעות דבריו שניתן להסתמך בדיני ממונות על ראיות שאינן כשרות בענין אחר, ומשום שאפשר לסמוך על אומדנא דמוכח ודברים שחזקתם למיתה בדיני ממונות. וזאת בהעדר אפשרות אחרת לבירור הדבר.

ענין זה מתבאר גם מדברי התשב"ץ (ח"א סי' פ) שהביא את דברי הרמב"ם שהובאו לעיל והסיק:

"כי במאי דאמרי כו"ע דהכי הוה קושטא דמילתא לית ליה לאמנועי מלמעבד הכי, אלא אדרבא מחויב לרדוף בתר קושטא להוציא דין לאמתו ולפ"ז סמכו הפוסקים ז"ל בענין נחלה להוריד בה קרובים בעדות שדעת בני אדם אומדת שהוא מת. וכן מצינו בעלי התלמוד מורידין לנחלה קרוב מסופק באומדן דעתא, דאמרינן בפרק חזקת (נ"ח ע"א) [...] זילו חביטו ליה לקבריה דאבוכון עד דקאי ומגלי לכו. וכן מצינו להרא"ש ז"ל שהוא מגדולי האחרונים ז"ל ודיינא הוא ונחית לעמקא דדינא, דן כמה דינים באומדן דעתא."

כך גם עולה מדברי ה"שבות יעקב" (שו"ת אבהע"ז ח"א סימן קיג). השאלה היתה:

"אישה אחת צעקה במר נפש ומייללת בקולה על בעלה שהכה אותה איזה פעמים והתרו אותו ע"פ ב"ד [...] ויהי היום ואין איש מאנשי הבית בבית רק הבעל ואשתו ומשרתו ויכה האיש את אשתו מכה אכזרית [...] והוא כופר בכל ואמר שלא הכה אותה כלל, רק שאולי היא חבלה בעצמה או משרתו."

בסיכום התשובה כתב ה"שבות יעקב":

"דאף אי נימא דהוי ג"כ אומדנא דמוכח טובא, מ"מ אע"ג דאפשר דמהני לענין נחבל דנוטל בלא שבועה, מ"מ לענין להוציא אישה מבעלה וכמה קשים גירושין, ולדעת כמה פוסקים דיני נשים כדיני נפשות דמיא וגם אומדנא אפשר אינו ברור כל כך, א"כ די בכך שנאמין אותה בשבועה בנק"ח כדין הנחבל, אבל בלא שבועה אין להאמינה לכפות אותו לגרשה."

לפי דברי ה"שבות יעקב", שאמנם יש לחלק בין דיני ממונות לבין להוציא אישה מבעלה, אך אף לענין "להוציא אישה מבעלה", יש אפשרות לכפות את הבעל לגט על אף שאין שני עדים כשרים, ובמצבים מסוימים ניתן לסמוך אפילו על האישה התובעת שהיא "נוגעת בדבר", וכל שכן, שניתן לסמוך על עדות נשים. אמנם ה"שבות יעקב" הצריך בנוסף לאומדנא דמוכח אף שבועה בנקיטת חפץ, אך ודאי שניתן לצרף את עדות הנשים שאף הסכימו ללכת לבדיקת פוליגרף, והתרשמנו מכנות דבריהן (ובניגוד לבעל, שלא הסכים לפנות לבדיקת פוליגרף, על אף שהובהר לו, שאם יתברר שהוא דובר אמת ולא היה בקשרים עם נשים זרות, יש אפשרות להחזיר את הצדדים לשלום בית), על מנת להניח באומדנא דמוכח טובא, שאכן הבעל קיים מערכת יחסים אסורה עם נשים זרות במסגרת שנות נישואיו עם אשתו, ועליו לגרש את אשתו. אמנם, אם היינו מסתמכים אך ורק על עדות הנשים, היה צורך בשבועה בנקיטת חפץ, וכיום לא משביעים, אך מאחר ואיננו מסתמכים רק על

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עדות הנשים, אין ספק שניתן לצרף את עדותן כסניף נוסף לכל הנימוקים בתיק, לפחות לחייב את הבעל בגט.

בפרט, שלפי האגודה, הצורך בעדים הוא כדי להסיר את החשש שמביאים על הבעל עלילות להתעולל. במקרה שלנו, בחקירתה של העדה [ע'] על ידי ב"כ האישה, כלל לא העידה מראש על קיום יחסי אישות בפועל עם הבעל, ודווקא ב"כ הבעל בחקירה נגדית "אילץ" את העדה ברוב מבוכתה להעיד על כך שהיו יחסי אישות עם הבעל. לכן, אין לחשוש שבאה להעליל עליו. וכן בעניין העדה השנייה, [ס']. היא הוזמנה באופן ישיר על ידי בית הדין באמצעות המזכיר הראשי שאיתר אותה ולא על ידי האישה, ואף היא העידה שהיו יחסי אישות מספר רב של פעמים, -15 20 פעמים.

נמצא, שאף אם נאמר, שעל האישה שפתחה את תיק הגירושין להוכיח את טענותיה לרצונה להתגרש, מספיק ברור שאינו עדות גמורה וכשרה כאשר בית הדין, לאחר הביורר, משתכנע בצדקת טענותיה לפי אומדנא דמוכח טובא, וניתן לקבל עדות פסולה או עדות אישה לצורך הביורר, כסניף נוסף.

בנוסף, יש לציין שהאגודה מסתפק בעדות ש"ראוהו עם מנאפים" והעדות הנ"ל העידו על "מכחול בשפופרת", על כן, עדותן יותר משמעותית, וודאי שעל פיהן, יש מקום להניח שהבעל בגד באשתו.

יש עוד להביא ראיה מדברי הנודע ביהודה בתשובה (מהדורא תניינא חו"מ סימן נח) שכתב:

"שורש הדבר, שבמקום שנשים שכיחי ואנשים לא שכיחי אז יש להאמין הנשים ולא מצד התקנה לחוד. ויש אפי' סמך לזה מדברי הגמרא שנאמנת החיה לומר זה בכור אבל בעסק קטטות והכאות ומסירות ששם כשם שלא שכיחי אנשים כך לא שכיחי הנשים והוא רק תקנת הקדמונים כיון שהדבר עצמו אינו שכיח והוא דבר שאירע פתאום ואין פנאי להזמין הכשרים תקנו הקדמונים להאמין הנשים." (ההדגשה לא במקור)

משמע מדברי הנו"ב שבמקום שיש רק נשים הרי הן נאמנות מכוח הדין ולא מכוח התקנה, וביחסי אישות כנידון דידן כאשר הבעל מנסה ואף "מצליח" להסתיר את מעלליו ומכחיש אותם, בוודאי יכולות להיות רק הנשים שעמהן היה.

עוד כתב הנודע ביהודה (שם):

"ועוד אני אומר שאילו היה התובע טוען ברי שראה הגניבה שלו בבית פלוני אלמוני והבתולות העידו כדבריו לא היה יכול להוציא ממון בעדות נשים כי נלענ"ד דע"כ לא אמרו שבדבר דלא שכיח עשו תקנה להאמין הפסולים אלא בדבר הנעשה פתאום ונגמר הדבר לגמרי כגון הכאה או מסירות שמי שלא היה בשעת הכאה או בשעת מסירות שוב אי אפשר לו להעיד ע"ז [...] ובודאי טעמו כי גם גניבה לא שכיח כי כל הגונב עושה בסתר ובזה היה קצת מקום לדבריו אם היו הבתולות מעידות שראו שפלוני אלמוני גנב [...] ואפילו אם היו מעידים הבתולות שראו שגנב אין אני מחליט שיהיו נאמנות אלא שאמרתי שהיה מקום לדון בזה אבל בעובדא דיכחו ודאי אינם נאמנות והנלע"ד כתבתי."

הרי לנו שהנו"ב מדגיש כי מעשה הנעשה ברגע מסוים ואינו מתמשך ולא ניתן להביא עדים על אותו רגע ספציפי אז יש תקנה להאמין גם לעדים פסולים, דבר הנכון לעניין עדות על יחסי אישות שהם רק רגע "הגניבה".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אמנם הנו"ב התייחס לדיני ממונות, אך ניתן להשתמש בעקרון זה אף לעניין "להוציא אישה מבעלה" כאמור לעיל בדברי השבות יעקב, וכסניף לנימוקים נוספים.

לאור האמור, יש משקל משמעותי לעדות הנשים הנ"ל, כסניף נוסף בשיקולים בתיק זה, לחייב את הבעל בגט.

6. סירוב הבעל להיבדק בפוליגרף ולמלא אחר צו בית הדין למסור את הפלאפון ודין מרומה

הבעל לא הסכים כלל לבצע בדיקת פוליגרף, על אף שהובהר לו שבדיקת פוליגרף יכולה לסייע לו ברצונו לשלום בית. היה שלב במהלך הדיונים שהאישה נעתרה לשלום בית, אך הבעל סרב להיבדק בדיקת פוליגרף. יש לציין שהאישה ושתי העדות שהעידו בדיון הסכימו להיבדק בפוליגרף.

בנוסף, הבעל ניסה לתעתע בבית הדין ובאישה לאורך כל הדיונים:

1. בית הדין ציין בהחלטה שהבעל מתנהל "בלוליינות קרקסית".
2. עקב היעדרויות בלתי פוסקות מהדיונים וניסיונות למנוע דיונים בטענות סרק ושווא, נאלץ בית הדין להוציא צו הבאה נגדו.
3. כמו כן, סרב הבעל להמציא את מכשיר הפלאפון שלו לעיון בית הדין, ולמרות שבית הדין התרה בו, ותוך שהוא מפר באופן בוטה צו משפטי של בית הדין.
4. הבעל הסתלק מאולם הדיונים באמצע הדיון ללא אישור, כפי שמופיע בפרוטוקול הדיון מתאריך ב' בשבט תשע"ז (29.01.2017).
5. בית הדין השקיע זמן רב במטרה להגיע להסכם על פי רוב דרישותיו של הבעל כולל בענייני החינוך, אך הבעל לא הסכים להתפשר על שום סעיף, ובפועל "טרפד" כל הסכם, ואף חזר בו מדברים שהסכים להם. עיין בפרוטוקול מיום הדיון י"ב במרחשון תשע"ח (01.11.2017).
6. התנהלות הבעל משתקפת גם במענה שלו לשאלות בחקירתו בדיון מתאריך ב' בשבט תשע"ז (29.01.2017), לדוגמא, בחקירת ב"כ האישה:

"ת. הוגש ערעור לבית הדין הגדול [בנישואין הראשונים – ע.י.] והוא פסק לא לתת גט ובית הדין הפך את החלטה של בית הדין הגדול בגלל התקשורת. אחרי 120 שנה יהיה להם עסק עם הקדוש ברוך הוא. אין דין ואין דיין לאחר 120 שנה.

בית הדין: אתה מנסה להלך אימים על בית הדין? אם תמשיך כך אנחנו נקנוס אותך.

ת. לא.

ש. איך הגעת לדיון סידור גט מהמעצר?

ת. תפתחי את התיק ותראי.

ש. אתה נותן לי אישור לפתוח את התיק שלך? הגעת לפה עצור?

ת. אין קשר למה שהולך היום.

ש. מה שונה מה שהיה אז ממה שיש היום.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ת. עשה תשובה על מעשיו. בעבר הגט ניתן ע"י בית הדין פה למרות שהיתה החלטה אחרת של בית הדין הגדול.

בית הדין: הגעת עצור או לא.

ת. כן. אין לך עילה.

ש. במה זה שונה מפעם קודמת ממה חזרת בתשובה.

ת. לא צריך לפרט בפניך.

ש. פעם שעברה בגדת.

ת. זה משהו ביני לבין השם יתברך. היא אומרת שיש עילה שתביא עילה.

ש. ואם אין עילה.

ת. זה בעיה שלה.

ש. אשתך הראשונה טענה שבגדת בה.

ת. זה לא עניינך. לא מזכירים לאדם את העברות שלו.

ש. אז היו לך עברות ובגדת.

ת. תסיקי מה שאת רוצה."

7. התנהלות הבעל משתקפת גם בחוסר הכנות שלו, והצגת מצג שווא של רצון להסכם, רצון לחינוך טוב לילדיו והישארותם [ב'ב'] ולאחר מכן חוזר בו מכל מה שדובר במהלך הדיונים על אף שהאישה ניאותה להגיע להסכמות ברוב העניינים. ועתה אשתו עזבה את [ב'ב'] לאזור [...] בו מתגוררים הוריה ומשפחתה, רחוק מעיני הבעל ואולי רחוק גם מליבו, לא יעלה על הדעת כי בעל זה מבקש שלום בית או חינוך ילדיו. אולי רק נקם וכן איום לעגן את האישה, כפי שמופיע בפרוטוקול הדיון ביום י"ב במרחשון תשע"ח (01.11.2017):

"הצדדים מציגים טיוטת הסכם לבית הדין.

הבעל: עד שאין תוקף פס"ד בביהמ"ש להסכם ואח"כ בית הדין יתן תוקף להסכם ורק אח"כ יהיה הגט.

ב"כ האישה: בית הדין יאשר בכלל הסכם שהמזונות לארבעת הילדים הם 2,000 ש"ח.

בית הדין משוחח עם הצדדים בנפרד.

הבעל: עד שלא יהיה פתרון לחינוך הילדים 30 שנה היא לא תראה גט.

בית הדין: האישה התפרצה כלפי בית הדין ובית הדין התפרץ כלפיה וביקשנו ממנה מכתב התנצלות אבל אנחנו מבינים אותה שהיא אישה עגונה.

הבעל: אין פס"ד ובית הדין מגדיר אותה אישה עגונה?

בית הדין מזהיר את הבעל פעמיים על התפרצויותיו לדברי בית הדין.

בית הדין: אנחנו מבינים את דבריה שהיא אישה עגונה הרבה זמן. ניסינו להתקדם ולצערי לא הצלחנו. הייתה דרישה להעביר את הילדים ל[ב'ב'] וזה נמצא בסמכותו של ביהמ"ש והבעל כילה את זמננו לריק. אנחנו יוצאים מגדרנו ואין רצון אמיתי להגיע להסכם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הבעל: אמרתם שזה חמור שהיא עברה לעיר אחרת. היא לא תעשה מהלכים חד צדדים. אני רוצה שהילדים יהיו בתלמוד תורה [...]. תכיני גם 300,000 ש"ח מאבא שלך אחרת אין גט.

בית הדין: אתה חוזר בך מההסכם שדיברנו איתך בדיון הקודם.

הבעל: אמרתי שאתה צודק אבל בדקתי את התלמוד תורה והם לא ראויים.

בית הדין: אמרת שאם הם יהיו בתלמוד תורה ראוי בקריית מלאכי או אבן שמואל אתה לא מעלה את הטענה לחזור ל[ב]. עכשיו אתה אומר דברים אחרים לגמרי. (הדגשה לא במקור)

השאלה היא, האם ניתן לפסוק על סמך אומדן דעת, במקום שיש חשש כבד לרמאות?

בעניין דין מרומה מובא ברמב"ם (פכ"ד מהל' סנהדרין הלכה א והלכה ג), וז"ל:

"יש לדיין לדון בדיני ממונות על פי הדברים שדעתו נוטה להן שהן אמת והדבר חזק בלבו שהוא כן אף על פי שאין שם ראיה ברורה ואין צריך לומר אם היה יודע בודאי שהדבר כן הוא שהוא דן כפי מה שיודע [...]

ומניין לדיין שהוא יודע בדין שהוא מרומה שלא יאמר אחתכנו ויהיה הקולר תלוי בצוארי העדים, תלמוד לומר מדבר שקר תרחק, כיצד יעשה, ידרוש בו ויחקור הרבה בדרישה וחקירה של דיני נפשות אם נראה לו לפי דעתו שאין בו רמאות חותך את הדין על פי העדות אבל אם היה לבו נוקפו שיש בו רמאות או שאין דעתו סומכת על דברי העדים [...] או שנראה לו מכלל הדברים שיש שם דברים אחרים מסותרין ואינן רוצים לגלותם, כל אלו הדברים וכיוצא בהן אסור לו לחתוך אותו הדין אלא יסלק עצמו מדין זה וידיננו מי שלבו שלם בדבר, והרי הדברים מסורים ללב".

כדברים הללו כתב השולחן ערוך (חושן משפט סי' טו סעי' ג), ובסיום הסעיף הביא בשם הרא"ש (בתשובה כלל סח סי' טו): "וכשהיה רואה הרא"ש באומדנא דמוכח שהדין מרומה היה כותב ביד הנתבע שאין לשום דיין להשתדל בדין זה".

עוד כתב בשולחן ערוך (חו"מ סי' טו סעי' ד) בשם הרא"ש (סנהדרין פרק ד סי' א):

"במה דברים אמורים [בסעיף ג' לעיל], שהתובע רמאי, אבל כשהנתבע רמאי אין הדיין יכול להסתלק שלא ישתכר הרמאי ברמאותו אלא ידרוש ויחקור יפה לבטל רמאותו ואם נראה לו באומדנא דמוכח שהוא חייב יחייבנו אם הוא דיין מומחה ויחיד בדורו".

דהיינו, שכאשר הנתבע רמאי, ניתן לדון על פי "אומדנא דמוכח".

אך מובא בשו"ע (שם סעי' ד), מהרמב"ם (שם הל' ב) ומהרי"ף (שם, מג ע"ב בדפי הרי"ף):

"יש לדיין לדון דיני ממונות ע"פ הדברים שדעתו נוטה להם שהם אמת והדבר חזק בלבו שהוא כך אע"פ שאין שם ראיה ברורה ומשרבו בתי דינים שאינם הגונים ובעלי בינה הסכימו שלא יהפכו שבועה אלא בראיה ברורה ולא יפגמו שטר ויפסידו חזקתו על פי עדות אישה או קרוב אע"פ שדעתו סומכת על דבריהם".

כלומר, שכיום לא ניתן לפסוק על פי "אומדנות" אלא רק בעדות ברורה.

לעומתם, מובא ברא"ש (בתשובה כלל קז):

"עוד שאלוהו הרבה שאלות כי היה נראה להם כי ר' ישראל זה מסתיר דבריו [...] ושאלו בכמה דברים שהיה ראוי ששייב ר' ישראל על כל שאלה ושאלה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כדי שיתברר הדבר ויצא הדין לאמתו, והוא הסתיר במחשך מעשיו ודבריו ולא רצה להשיב על שאלותיהם פן יתפס בדבריו ויתברר השקר, ומן הדין היה לו להשיב על כל חקירות ודרישות שעשו כדאמרינן בפ"ק דסנהדרין ז' [...]. ואם אינו רוצה להשיב לדיין ומכסה ומעלים דבריו [...] וכיון שנראה לדיין שאם היה זה משיב על שאלותיו היה הדבר מתברר ומחמת שלא יתברר הוא כובש דבריו ויעשה הדיין כאילו השיב ונתברר שקרו ויחייבנו מאומד הדעת [...] מאחר שהעדר הבירור בא מחמת רמאותו שאינו רוצה להשיב על חקירות ודרישות כדי שיתברר שקרו [...] ועוד דדינו היה יכול להתברר אלו רצה להשיב על שאלות הדיין, מאחר שאינו רוצה להשיב כדי שלא יתברר הדבר, הרי הוא כמודה במקצת שקרו וראוי לדונו באומדנא דמוכת, כיון דחזינא דדבר שאין יכול להתברר כלל דן אותו ר' בנאה (בבא בתרא נ"ח ע"א) באומדנא [...] ורשאי דיין מומחה לדון באומדנא דמוכת כזה." (הדגשה לא במקור).

וכ"כ בסמ"ע (שם ס"ק יג): "וכן אם הנתבע אינו רוצה להשיב על כל דבר שחוקר אותו ודאי רמאי הוא ויכול לפסוק לו כאלו השיב לו ונתברר השקר, כ"כ הרא"ש בתשובה". את דברי הסמ"ע בשם הרא"ש הביא אף הש"ך (שם ס"ק ה).

עוד כתב הסמ"ע (שם ס"ק טו):

"וכ' מהרי"ק שורש ק"ח דאף בזמן הזה מוטל על הדיין לדון על פי האמת שנתאמת לו ולא על פי הטענות אם הם מכחישות האמת וכ"כ הרשב"א בתשובה (סי' אלף קמו דמ"ד)."

וכ"כ בפתחי תשובה (שם ס"ק ט):

"עייין בתשובת שבו"י (ח"ג סי' קמב) שכתב על נידון דידיה וז"ל אע"ג דמבואר בש"ע סימן ט"ו והוא מהרמב"ם פרק כ"ד מה' סנהדרין ומשרבו בתי דין וכו' הסכימו וכו' מ"מ האריך בתשובת מהר"ם אלשיך סי' מ והוציא כן מתשובת הרא"ש ומהרי"ק ושאר פוסקים דהיכא דאיכא אומדנות טובא ולבו של הדיין שלם בדבר והוא מומחה בדורו ומוחזק איש ישר שאינו נושא פנים מותר לדון ע"פ האומד אף בזה"ז, וכ"כ בתשובת עבוה"ג (סי' צא) וכו', ונ"ל דגם רמ"א אף שסותם בסי' ט"ו כדעת הרמב"ם מ"מ בס"ס צ"ט כתב בהגה מי שבא להפקיע תק"ח בערמה ותחבולות וכ"ש לגזול של חבירו חייבים חכמי הדור לבטל כוונתו אע"פ שאין כאן ראייה רק אומדנות מוכיחות היטב ע"כ ואדרבא נ"ל דעכשיו יותר יש לדון על פי האומד והיושר דהרי הסכמת האחרונים דהאידינא לית דמידע דין תורה כו' רק שצריך כל דיין להיות מתון בדין בכל מאמצי כח ולדון דין אמת ואם רואה שהדין מרומה יכול לדון ע"פ האומד לראות לפשר הדבר וכו' רק שיהא כוונתו לשם שמים."

דהיינו, במקרה שנראה לבית הדין שהנתבע משקר ומערים בתחבולות לזכות בדין, רשאי ב"ד מומחה בדורו לדון אף בזה"ז על פי "אומדנא דמוכת".

לסיכום: יש מחלוקת אם בזמן הזה ניתן לפסוק שלא על פי עדים אלא על פי אומדנות מוכיחות את הדין. ועייין בהמשך, שכל המחלוקת היא באומדנא, אך באומדנא דמוכת טובא, אף הרמב"ם והשו"ע יודו שניתן לפסוק אף בזמן הזה, וכך כתב הרה"ג מרדכי אליהו זצ"ל, וז"ל:

"ומשמע מתשובת הרא"ש שדנים אפילו בזמן הזה באומדנא, הגם שפסק הרי"ף משם הגאון שעתה לא דנים באומדנא, וכן לשון שו"ע סי' ט"ו סע' ד': ואם נראה לו באומדנא דמוכת שהוא חייב יחייבנו אם הוא דיין מומחה ויחיד בדורו, ואע"פ שכתב שם סע' ה' שהיום לא דנים באומדנא, באומדנא מוכח טובה דנים, וא"כ בזמן הזה, בית הדין האזורי במקומו הוא הדיין המומחה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והוא יכול לפסוק, בתנאי שיהא שם אומדנא טובה ומוכח טובא. (דבריו המלאים הובאו בהמשך)

וכן היתה מסקנת הדברים בהתייעצות עם הרה"ג שלמה דיכובסקי שליט"א (אב"ד בית הדין הגדול) והרה"ג בנימין בארי שליט"א (אב"ד בית הדין אשקלון), שדברי השו"ע הינם באומדנא רגילה ולא באומדנא דמוכח טובא, ושארף בזה"ז בית הדין האיזורי נחשב מומחה שיכול לדון ע"פ אומדנא דמוכח טובא.

בעניין זה, מובא בפד"ר (חלק ט עמוד 331) בבית הדין הרבני הגדול ירושלים בפני כבוד הדיינים הגאונים: הרה"ג שלמה גורן, יוסף קאפח, ומרדכי אליהו זצ"ל, שדנו באישה שסירבה לחשוף את מצבה הרפואי לבעלה וסירבה לחתום על ויתור סודיות. כתב הרה"ג מרדכי אליהו זצ"ל (ע' 349 ואילך), לאחר שהביא את תשובת הרא"ש לעיל שניתן לפסוק בזמן הזה על פי אומדנא, וז"ל:

"ומשמע מתשובת הרא"ש שדנים אפילו בזמן הזה באומדנא, הגם שפסק הרי"ף משם הגאון שעתה לא דנים באומדנא, וכן לשון שו"ע סי' ט"ו סע' ד': ואם נראה לו באומדנא דמוכח שהוא חייב יחייבנו אם הוא דיין מומחה ויחיד בדורו, ואע"פ שכתב שם סע' ה' שהיום לא דנים באומדנא, באומדנא מוכח טובה דנים, וא"כ בזמן הזה, בית הדין האיזורי במקומו הוא הדיין המומחה והוא יכול לפסוק, בתנאי שיהא שם אומדנא טובה ומוכח טובא, כל זה אם נפסוק בנוסח הרא"ש דבעינן דיין מומחה, אבל לפי השו"ע יוצא שאם רוצים לדון באומדנא, לא מספיק שיהא דיין מומחה בלבד, אלא צריך "דיין מומחה ויחיד בדורו", וזה אין לנו כיום, ואפשר שיש לבית הדין האיזורי דין "דיין מומחה ויחיד בדורו", כי אין באותו איזור מקום אחר לתבוע והציבור קיבל אותם, והוי כהמחזהו רבים עליהם ויחידים הם במקומם, אבל לפי מה שמשמע מדברי שו"ת מהר"ם אלשיך סי' מ' יצא שתלוי בענין, יש אופנים שדנים בזמן הזה וצריך מומחה כלשון הרא"ש וזה באופן שהביא, ויש שמספיק באומדן דמוכח ואין צורך בדיין מומחה ויחיד בדור, כי הכל כדי להעמיד הדין [...]"

וע"ז כתב שם מהר"ם אלשיך (סי' מ') שיש חמשה גוונים של אומדנות ופירטם לאחדים, עיין שם באורך. והביאם בקיצור כנסת הגדולה הגה"ט סי' ט"ז: ה' גווני דין מרומה איכא. א. דלא אתחזק בדעתיה דדינא דהוא מרומה אלא מספקא ליה בהא, צריך דרישה וחקירה לבירור מילתא. ב. דמשמע ליה שהוא דין מרומה ובודאי בהא לא דיינינן ליה. ג. דלא הוי מסברא שלמד מדברי העדים אלא דאיכא נמי ראייה, ובהא לא מגבינן ביה אפי' נתקיים השטר בחותמיו, והיינו ההיא דפרק אלו נערות. ד. היכא דדינא קים ליה בגויה דאתתא או דבריר ליה דלא משקרי ואמרי ליה דנתבע חשיד אשבועה או דשטרא פריעא, אפי' אתו סהדי דאסהידו אחתימות ידיהו, מסקינן ממונא ממאן דהוא פטור מדינא. ודוקא בזמן הגמרא, אבל לא האידנא כדכתב הגאון ז"ל, ומיהו בגוני אחרני דאמדן דעתא ע"י אמתלות דאפשר לן למיקם עלה דמילתא, מרעינן לשטרא ומפקינן ממונא דאומדנא הוא, והיינו כדין הרא"ש ז"ל בהרבה מתשובותיו. ה. דמתמת בדיקות איכא אומדנות טובא דמוכח ובירור דמילתא וזיפא דשטרא דמתוכן יתבאר לדיין דמזויף, קרעינן לשטרא ואפי' בזמן הזה, והיינו נידון דהרשב"א ז"ל בתשובות סי' א' קמ"ו ונידון מהר"י קולון י"ד ק"ח."

לסיכום הדברים, אומדנא דמוכח טובא דנים אפי' בזמן הזה. והוסיף מהר"ם אלשיך (שם):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"וסברא נכונה היא דע"כ לא קאמר הגאון אלא במאי דלא מתברר לדיינא אלא מפומא דחד מהימן ליה אפשר דלא נחית עד סוף דעתא דההוא אי בר סמכא הוא ומהימן טפי, אבל היכא דאיכא הוכחות טובא דמוכחי שפיר דזינפא הוא, ודאי דאפי' למקרעי אית ליה רשותא [...] וסהדא רבא הרמב"ם ז"ל דאיהו כתב מימרא דגאון דהשתא לא סמכינן לאפוכי שבועה ולאורעי שטרא אפומא דחד, ובריש הלכות מלוה ולוה כתב שכל מה שעשה הדיין וכוונתו לרדוף הצדק בלבד, ולא לעבור הדין על פחד מבעלי דינים, הרי זה מורשה לעשות ומקבל שכר והוא שיהיו מעשיו לשם שמים, ולא מפליג בין האידנא לשעבר אלא ודאי כדכתיבנא.

ועיין כנסת הגדולה הגב"י ז' ואות י"א, שהביא דברי מהר"ם אלשיך הנ"ל והסכים עמו, וכן את מהרי"ט ורשב"ם, ועיי"ש. ומשמע שהכל לפי האומדנא אפשר לדון ולפסוק אפי' בזמן הזה. ובפרט אם הוא שיין לאומדן באופן החמישי. (הדגשה לא במקור)

כלומר, נתבע שאינו רוצה להשיב על כל דבר שחוקרים אותו, ודאי רמאי הוא ויכולים לפסוק כאילו השיב והתברר ששיקר.

לאור האמור, מאחר והבעל סתר את עצמו בדיונים השונים בנוגע לקשר שניהל עם [ס'], התחמק באופן שיטתי מלהופיע לדיונים, סרב באופן עקבי לפנות לבדיקת פוליגרף ולמרות שהוזהר על ידי בית הדין, שסירוב זה יכול לפעול לרעתו, בנוסף לסירובו למסור את מכשיר הפלאפון שלו, למרות צו שהוצא על ידי בית הדין שמורה לו להמציא את הפלאפון באופן מידי וללא הועיל, וכן התנהלותו במהלך הדיונים כמפורט לעיל, יש בכך בכדי לקבוע שהבעל רמאי ושקרן, ויש להחיל עליו את הדין המבואר בתשובת הרא"ש לאלו שאינם רוצים להשיב על כל דבר שחוקרים אותם שיש לדון כאילו השיבו תשובות לחובתם. כמו כן עדויות הנשים על מעשי זנות, וכן התנהגותו בזמן נישואיו הראשונים, יש בכל אלו, אומדנות מוכיחות באופן ברור וחד משמעי, שהבעל מקיים קשרים אסורים כולל יחסי אישות עם נשים אחרות.

7. תְּזָרָה מלהיות "רועה זונות"

כאמור לעיל, ומעיון בתיק הגירושין הראשון של הבעל, כפי שיובא להלן, עולה תמונה דומה, בבחינת "העתק הדבק", של תיק הגירושין הנוכחי. גם בנישואין הראשונים, טענה האישה שלבעלה יש מערכת קשרים עם נשים זרות, ושהוא "רועה זונות". אף פסה"ד לחיוב בגט התבסס על טענות האישה שהבעל איננו נאמן לה. דהיינו, הבעל כבר הוחזק בעבר כאדם שאיננו נאמן לאשתו והוא מנהל מערכת קשרים עם נשים זרות. אמנם דעת הרוב בהרכב הנ"ל הייתה לחייב בגט בגלל טענת "מאיס עלי" ולא בגלל "רועה זונות", אך אין ספק שחוסר הנאמנות של הבעל לאשתו עמדה בבסיס פסה"ד הנ"ל. אף אם נניח שהבעל לא נכלל בעבר בהגדרת "רועה זונות" המחייבת בגט, על כל פנים, טענת האישה שאיננה יכולה לחיות עם בעל לא נאמן, ושעקב כך הוא מאוס בעיניה, עומדת אף בתיק הגירושין הנוכחי, ועל מנת שהבעל יחזור לנאמנותו וכשרותו בקיום קשרים עם נשים זרות, עליו "לחזור בתשובה" ולהוכיח שהוא כבר לא מתנהל כפי שהיה בנישואין הקודמים, ושהוא בעל נאמן לאשתו בלבד ללא חשדות כלל.

יסוד זה מובא בשו"ת חכם צבי (סי' קלג), הובאו דבריו לעיל:

"ועוד שהרי כתב בתשובה ורוצה לקבל עליו דברי חברות ואפילו אם היה מומר גמור אם לא כפוהו עד ששב לדת ישראל ודאי שאף האומרים לכוף למשומד יודו כיון שלא כפוהו בעודו בהמרתו כיון שחזר בו שוב אין לכופו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ומכ"ש ברועה זונות שבא לשוב בתשובה שאף בעל האגודה מודה שאין כופין אם לא בשעבר על קבלתו פעם ושנים ודבר פשוט הוא שאין לך דבר העומד בפני תשובה וגם חוזר לכשרותו לכל דבר תכף כשיקבל עליו דברי חכמים לשוב בתשובה שלמה.

עיי' עוד פד"ר (חלק ט עמ' 69) מבית הדין הגדול, בעניין מורדת הרוצה לחזור ממרידתה, הובאו שם דברי תשובת מהר"ם מרוטנבורג (סי' תתרכא):

"אלמא היכא דהוי אדם מועד ורגיל לעבור, אין די במה שאומר שרוצה לשוב. הכי נמי אשת ר' שלום, אחרי שמרדה ויצאה במרד מביתו זה כמה ימים, ועגנתו, לא מסתייע במה דאמרה אליו אשוב, אולי תשב ימים אחדים או עשור ואחר תלך. לכן אם תתרצה האישה להתקשר על פי רבותינו ותעשה ככל הכתוב והמבואר לעיל, הרי טוב. כי איך יבטח בה לב בעלה אי לא בקשר אמין, אחרי שמרדה בו כמה ימים ואם לא תעשה כמבואר לעיל, הריני מסכים לכל דברי רבותינו והנני מתיר לו עמהם לגרשה בעל כרחיה."

וכתב על כך הגר"א גולדשמידט זצ"ל, וז"ל:

"הרי שדין הוא, כי על המורדת החוזרת בה, להוכיח כי אכן חזרתה כנה ואמיתית היא, ולא די לה באמירה בעלמא אליו אשוב, אלא עליה לשכנע ולהתקשר על פי בית דין, בקשר אמין, עד כי יבטח בה לב בעלה כי החזרה יציבה היא, ואין היא מביאה למחשבה אולי תשב ימים או עשור ואחר תלך."

כאמור לעיל, בנידון דידן, לא רק שלא הייתה כלל חזרה בתשובה, אלא הבעל המשיך בדפוס התנהלותו מהנישואין הקודמים, תוך שהוא בוחר להתעלם ואף לזלזל בטענות ובחשדות אשתו כלפיו כולל "ליווי ועזרה" לנשים, במסגרת תפקידו כיו"ר ועד בית כנסת, ולמרות שאשתו התלוננה כלפיו מתחילת פתיחת התיק על קשרים עם נשים זרות, בחר הבעל להתעלם ולזלזל בטענות. על כן, מאחר שלא הייתה כלל חזרה בתשובה, הרי הבעל נשאר בחזקתו הקודמת מנישואיו הראשונים, ובפרט שמבחינת האישה, נפגם האימון הבסיסי ולא חזר עד היום, יש בכך בכדי להמשיך או להחזיר את מעמד הבעל להגדרת "רועה זונות", אף ללא עדים כשרים ועל פי "אומדנא דמוכח".

8. מחילה

עוד טען הבעל שהצדדים חזרו לשלום בית, ואף נולד להם ילד נוסף. אך, כפי שכתבנו בפסה"ד הנ"ל, יש לדון האם שייך שהאישה תמחל על תביעה זאת:

א. מעשים שבכל יום שקשה מאד למחול על מעשה בגידה הן של הבעל והן של האישה. אמנם לפעמים מנסים הליך של שלום בית, אך בדרך כלל ניסיונות אלו אינם מצליחים וזאת עקב חוסר היכולת והרצון של הצד הנבגד למחול על מעשה הבגידה ולהחזיר את האימון בצד הבוגד.

ב. אמנם אם הבעל "חזר בתשובה", לא מתחשבים בכך אם האישה מוכנה למחול או לא, אך כל זה כפוף לחזרה בתשובה שלמה שבאופן זה ניתן להחזיר את האימון שהתמוטט, והאישה יכולה לחזור לחיות עם בעלה בתקווה שמעשים מהסוג הזה לא יישנו. אך במקרה שלנו, כאמור, לא הייתה כלל חזרה בתשובה, והבעל כלל לא הצליח "לבנות מחדש" את האימון שהתמוטט.

הדברים יפים אף למקרה שלנו, ובפרט, שהאישה טוענת שהבעל המשיך במעשיו אף תוך כדי הליך שלום הבית, ובפועל אף בזמן הליך זה, לא חזרו לגור ביחד והבעל המשיך לגור אצל אמו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב. מאיס עלי באמתלא מבוררת

ידוע שנחלקו הראשונים בדין הטוענת "מאיס עלי". גם בזה הארכנו בפסה"ד הנ"ל, בסיקור וביאור השיטות האם יש בטענה זו דין כפייה, חיוב, או מצוה לגרש. להלכה, פסק הרמ"א (אה"ע סי' עז סעיף ג) שאין כפייה, אך כמה אחרונים למדו מדבריו (יו"ד סי' רכח סעיף כ) שיש עכ"פ חיוב לגרש. וכך הבאנו מדברי הגר"ש ישראל זצ"ל ב"משפטי שאול" (סימן כ), שכתב:

"גם לפי פסק ההלכה במאיס עלי שכנ"ל הוא, שאין כופין הבעל לגרשה, אין זה אלא שאין בכוח תביעת האישה לכופו להוציא. אך מכל מקום, נראה שיש על הבעל חיוב לגרש מטעמים אחרים:

א. כיון שאין כופין האישה להיות אצלו, נמצא שהוא שרוי בלי אישה שהוא איסור מצד עצמו (א"ע סי' א' ס"ד) בזה"ז, שמצד החדר"ג (או שבועה - כמנהג עדת ספרד) אינו יכול לשאת אישה אחרת בטרם גירש את זאת, ובפרט, אם עדיין לא קיים פו"ר (שם ס"ג). נמצא שמטעם זה חייב הוא להוציאה.

ב. מאחר שממילא אין האישה אצלו, הרי זו מדת סדום, שמעגן את אישה זו, שאין לטפול עליה אשמה בהיותו מאיס עליה, ואם אמנם אין עושים מעשה להוציא מאדם את שלו, גם כשיש בזה מדת סדום, כדמוכח בתוס' ב"ק (דף כ ב ד"ה הא איתנהנית) מכל מקום מידי חיוב לא יצא. ואם עושה זאת מחמת נקמנות הרי הוא עובר באיסור תורה של לא תיקום (רמב"ם ה' דעות פ"ז ה"ז).

וכ"כ מרן הגראי"ה קוק זצ"ל, וז"ל (שו"ת עזרת כהן סימן נו):

"אף על פי שאין אנו רשאים לצאת מגדרן של רוב הפוסקים החולקים על הרמב"ם, ורש"י ורשב"ם דס"ל כוותיה דכופין לגרש במאיס עלי, ודבריהם מובנים מאד היכי דאיתנהו טענות חשובות ומכריעות מצד האישה כנ"ד, מכל מקום מפני חומר אשת איש אין אנו נוהגין לכוף לגרש. אבל מכל מקום מאחר שמצד הדין חייב הוא להוציאה מתחת ידו, כסברת הרמב"ם שלא תהיינה בנות ישראל כשביות, כיון שהיא אומרת מאיס עלי בטענות מבוררות, והוא מעכב אותה שלא תוכל להנשא לאחר שיפרנס ויזון אותה, ודאי דסברא אלימתא היא שצריכין לחייבו במזונות."

עוד ציינו את מאמרו של הגר"ח איזירר שליט"א ב"שורת הדין" (חלק ב) המסיק באריכות מדברי הפוסקים לחייב בגט כאשר קיימת אמתלא מבוררת. לעומת זאת, בספר "אלו שכופין להוציא" לגר"י גולדברג שליט"א הסיק כי אין לחייב, אלא רק לנקוט בלשון מצווה.

עוד כתבנו בפסק הדין הנ"ל, שחשד חמור ו"רגליים לדבר" של בגידה מהווה אמתלא מבוררת לטענת "מאיס עלי", גם אם אין בה הוכחה מספקת לכפייה מטעם "רועה זונות":

"יש להבהיר ולהוסיף על דבריו, שאף אם נאמר שאין בעובדות כדי לקבוע חיוב מחמת "רועה זונות", על כל פנים יש בהם "רגליים לדבר" כדי להוות אמתלא מבוררת לטענת "מאיס עלי". ע"י בפס"ד מבית הדין תל אביב-יפו (תיק 1113846/2) מיום כ"ח באב התשע"ז (20.8.2017), בעניין מעשי כיעור של האישה, שמעשים חשודים בלי הסבר מניח את הדעת מהווים עכ"פ "רגליים לדבר". יתירה מזו, אין ספק שהחשדות המצטברים, חדשים לבקרים, עלולים לגרום לאישה למאוס בבעלה אשר כבר הצהירה במשך מספר דיונים ששונאת את בעלה."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והנה, בפס"ד מבית הדין בחיפה (תיק 980712/1), מיום ג' במרחשון תשע"ה (27.10.2014), נקבע שאין צורך בהוכחות מוצקות, פוזיטיביות לטענת "מאיס עלי", כמו בשאר טענות לחיוב גט, אלא די ברגלים לדבר שישתכנע בית הדין בכנות דברי האישה לשלול מניעים אחרים, כמו עיניה נתנה באחר, וז"ל:

"ונראה לכאורה שאין צורך בהוכחות מוצקות לכך שהתנהגותו של הבעל ממאיסה אותו בעיני אשתו, אלא די לכאורה ברגלים לדבר להתנהגותו ובכך להצדיק את המאיסות, שהרי אז בית הדין כבר מתרשם כי עילת הריחוק של האישה מבעלה אינה משום שנתנה עיניה באחר, ואז נכנס המצב בגדר דין "מאיס עלי"."

כבסיס לדבריהם צטטו את דבריו של הג"ר אליהו הישיריק שליט"א, דיין בית הדין ת"א יפו (כעת בבית הדין הגדול), בנימוקיו לפס"ד בתיק מספר 190175/15, שם כתב (בדעת מיעוט):

"הצורך בבירור על טענת מאיס עלי אינו משום הדרישה להוכחה פוזיטיבית חיובית של העובדה, אלא כל הליך הבירור נועד לשלילה של האפשרות למניע אחר לטענת מאיס עלי והצגת הטענה במרמה. משאך הוכח חלק זה כי התביעה והטענה של מאיס עלי הייתה בכנות וממניע ענייני, די בכך. ומשוכנע בית הדין על פי הבנתו כי אכן אין לתלות את טענת האישה במניעים אחרים שוב דינה של טענת מאיס עלי להתקבל."

עיי"ש באורך במקור הדברים בדברי רבותינו הראשונים ואחרונים, ובדברי הרמ"א (אה"ע סי' עז ס"ג), וז"ל:

"ואין חילוק בין אם תפסה או לא אלא בטוענת מאיס ואינה נותנת אמתלא מבוררת לדבריה, אבל מ"מ נותנת אמתלא ואין בזה רמאות, והב"ד ידונו בזה לפי ראות עיניהם (מהרי"ו סימן כ')".

ועי' בפד"ר (כרך כ, עמ' 197) פס"ד מאת הרה"ג: מ' אליהו, מ' טופיק, ש. דיכובסקי, שלדעת הרוב העיקר שהדברים נאמרו בכנות ולא מטעם אחר כמו עיניה נתנה באחר, וכנ"ל, כאשר לדעת המיעוט יש צורך לבסס את הדברים בהוכחות או עכ"פ ב"ניכרים דברי אמת" לדעת בית הדין.¹

הרי שלבסס את האמתלא בטענת "מאיס עלי" די ב"רגליים לדבר" בלבד, ואין צריך בעדויות ו"ראיות ברורות".

עיינן עוד לעיל פסה"ד של הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שאף אם לא ניתן לכפות על הגט מחמת רועה זונות וזאת מאחר ולא התרו בו, טענתה בעניין המאיסות במקומה עומדת, וז"ל:

"אך כל זה הוא דוקא לענין כפיה לגט בזה יש צורך להתרות בו. אבל מ"מ בזה שהבעל רועה זונות גם אם לא התרו בו, נאמנת האישה בטענתה שבעלה מאוס עליה, וכמ"ש הנודע ביהודה אבן העזר סימן צ': "אמנם הא ודאי שהאישה יכולה לטעון מאיס עלי מתמת בגידתו הזמן הארוך הזה, ואף שלא התרו בו ולכן אין כופין אותו לגרש מ"מ גם היא אינה מחויבת לדור עמו", ונראה כי יש לדון על כל מקרה לפי חומר ענינו ולפי המסיבות שבנידון, ובאופן שהבעל רועה כמה זונות והוא פרוץ בזה מאד, ואיננו מסתיר בגידתו בפני אשתו, י"ל גם אם לא עבר זמן ארוך וגם אם לא מנע לגמרי חיוביו כלפי אשתו, שהאישה נאמנת לומר "מאיסתיהו"."

¹ אך יש לציין שגם לדעת הרוב לא פסקו שם כפייה או חיוב, אלא מצוה בלבד.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אם כן, במקרה שלפנינו, די בצירוף הדברים של עדויות הנ"ל (אף אם אינן קבילות כעדות גמורה), סירוב הבעל להיבדק בפוליגרף כפי שהתחייב כאשר האישה והעדות כולן מוכנות להיבדק, ומניעתו למסור את מכשירו הסלולארי, כדי שיהוו "רגלים לדבר" ואמתלא מבוררת למאיסות האישה בו מחמת הבגידות שלטענתה נחשפה אליהן.

עוד הבאנו שם את דברי הרה"ג איזירר שליט"א לחייב גט ביושבו כאב"ד בבית הדין הגדול (תיק מספר 850106/2, וז"ל):

"בדעת המיעוט כתבו שאין כאן טענת "מאיס עלי", כי האישה אמרה שכל הסיבה שרוצה גירושין הוא משום שקשריו עם אישה זרה פוגעים בכבודה.

אולם בפועל הלא הם בפירוד שנתיים, והאישה בכעס גדול עליו. גם קי"ל שאין טענת מאיס עלי דווקא כשתאמר מאיס עלי, וגם כשאומרת שרוצה להתגרש ואינה חפצה בו ושהיא פגועה ממנו, והיא נפרדה ממנו מזה כבר שנתיים – גם דבר זה נחשב כמיאוס.

וא"כ יש כאן טענת "מאיס עלי" ואמתלא מבוררת ובצירוף הסברא של 'רועה זונות' – יש בסיס לחיוב גט.

עוד י"ל שההסתייגות של החכם צבי, היא מהדין של כפיה שחידש האגודה, אבל לעניין חיוב גט י"ל שגם החכם צבי יודה, ויתכן שגם לגרסת האגודה שבהגהת מרדכי אין צורך שיראה כדרך המנאפים אלא סגי שיראו אותו עם אשת איש כבן-חברה לה והוא חובר לזונה – לעניין חיוב סגי באומדנא כאשר מוחזק בכמה פעמים שהוא חבר לאשת איש."

דברים אלו יפים גם למקרה שלנו.

עוד כתבנו שם:

"ניתן ללמוד מכך עיקרון שרועה זונות נמצא ב"סולם המאיס עלי", ולפי שהוא במקום גבוה ב"סולם הנ"ל, למרות שבסתם מאיס עלי פוסקים השלחן ערוך והרמ"א שלא כדעת הרמב"ם ואין כופים, אולם כאשר המאיסות היא ברורה ומשכנעת ולא יעלה על הדעת לחיות במערכת נישואין שכזו, בהחלט ייתכן שגם אם אין בדיוק את כל שלושת התנאים שכותב האגודה יש מקום לכפייה בגט לדעת האגודה ולחיוב בגט לדין. שהרי לא יעלה על הדעת שבעל הרועה זונות בפרהסיא ללא הגבלה וללא בושה שנאמר שאינו חייב לגרש בגלל שהוא עשיר מאד ולא מונע מהאישה דבר בפן הכלכלי."

עיי"ש שדנו גם בגדר המאיסות.

בדיון ביום ט' בכסלו תשע"ח (27.11.2017) הביעה האישה את סלידתה מבעלה:

"בית הדין: המשבר המשמעותי התחיל לפני שלוש שנים היתה תקופה של נתק ובסופו של דבר חזרתם לשלום בית והבאתם ילד נוסף. האם גם היום יש סיכוי שתוכלי לחזור לשלום בית.

האישה: לא.

בית הדין: למה?

האישה: אחרי שהוא היה עם נשים אחרות אני לא מסוגלת להיות איתו.

בית הדין: איזו תחושה זה נותן לך?

האישה: תחושה של גועל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בית הדין: אבל היתה התחושה הזו בעבר ובכל זאת חזרתם.

האישה: עדיין זה יותר מגעיל. כל השנים האחרונות זה יצר אצלי המון משקעים. גם אם יבוא אליהו הנביא כל משקעים האלה יצרו אצלי ריחוק.

נמצא, שהחשדות מהוות טענת "מאיס עלי באמתלא מבוררת", אשר לדעת הרבה פוסקים יש לחייב גט.

ב. מרידה הודית

אמנם האישה פתחה את תיק הגירושין, ולאורך כל הדיונים הייתה נחרצת להתגרש, ואילו הבעל ביקש שלום בית, אך התרשמותו החד משמעית, שהבעל אשם בגירושין לא פחות ואף יותר מהאישה והוא נחשב "מורד" לא פחות מהאישה, וסירוב הבעל להתגרש נובע ממניעים אחרים ולא כי הוא אוהב את אשתו ולכן מבקש שלום בית.

אמנם הבעל טען בדיון שהוא מאד אוהב את אשתו ומעוניין לחזור לשלום בית, אך בפועל, נראים הדברים אחרת לגמרי כדלהלן:

1. כבר בפתיחת התיק על ידי האישה, הבעל טען אף הוא שהצדדים צריכים להתגרש, ורק הטיל את אשמת הגירושין על אשתו שלדבריו היא מורדת.

2. הבעל לא עשה שום ניסיון לפנות להליך טיפולי, פרט למקרה אחד, שבקש לפנות לטיפול לאחד ממתפללי בית הכנסת ואשתו סירבה כי הייתה מעוניינת במטפל שאינו מכיר את הצדדים. הבעל טען שאינו יכול לפנות להליך טיפולי מקצועי כי אין לו כסף לממן זאת.

3. לטענת האישה, הבעל נמנע מלקיים עם אשתו יחסי אישות. אף הבעל הודה בכך שעזב את חדר השינה המשותף, אך לדבריו, עקב חשדותיו, שלאשתו קשר אסור עם גבר זר ואף העלה חשש שהילדים או חלקם לא ממנו ויש חשש ממזרות.

4. התרשמות בית הדין שהבעל כלל לא אוהב את אשתו, וחוסר רצונו להתגרש, נובע מאי ההסכמה של האישה לרשימת התנאים הנוקשה של הבעל במסגרת הסכם גירושין, ושאינו מוכן לוותר אפילו על "קוצו של יוד", כולל אחד הסעיפים המרכזיים באותו הסכם, שהאישה קיימה יחסים במסגרת חיי הנישואין עם גבר זר.

השאלה המתבקשת, האם תנאים אלו מבטאים אהבה של הבעל לאשתו, או אולי רצון להתנקם באשתו, למרר את חייה, להשפיל אותה, ברשימת תנאים שחלקם בלתי אפשריים למימוש, כולל דרישתו שהילדים יחזרו ללמוד ב[ב'], כאשר נושא זה נידון בבית המשפט כולל החלטה המאפשרת לאישה לעבור לאזור [...], ולבית הדין אין כלל סמכות בעניין זה.

יש לציין שבית הדין התרה בבעל מספר פעמים, שהתנהגותו כלפי אשתו, התעקשותו הבלתי מתפשרת, תגרום לנזק חינוכי לילדים כפי שאף היה בנישואיו הקודמים, וכן תביא אותה למעשים קיצוניים כגון עזיבת העיר [ב'], אך הבעל המשיך בעקשנותו ולא הסכים כלל להתפשר ועקב כך החליטה האישה באישור בית המשפט, לעבור לאזור [...].

יש עוד לציין, שהאישה הסכימה להעביר את הילדים לתלמוד תורה בק, אך הבעל לא הסכים לשמוע על שום אפשרות אחרת פרט לחזרת הילדים ל[ב']. אף זה מחזק את ההנחה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שלא טובת הילדים ומקום חינוכם עומד מול עיני הבעל, אלא רצון להוכיח שהוא "המנצח" ועקשנותו הרבה והמיותרת לא הייתה לשווא.

5. עדויות הנשים על כך שהבעל אינו נאמן לאשתו. אף אם אין בכך בכדי לקבוע שהבעל "רועה זונות", אך ודאי שיש בכך לקבוע שטענתו של הבעל שהוא מאד אוהב את אשתו היא טענה "מהשפה ולחוץ". בעל, שאשתו לאורך כל כך הרבה שנים מתלוננת על כך שאינו נאמן לה, ואף הניסיון לחזור לשלום בית היה על הרקע הזה, שהאישה ציפתה שהבעל יחזור בו מהתנהלותו הקודמת, ולמרות זאת, המשיך הבעל בדפוס התנהגות שאינה מתחשבת כלל במצוקת האישה ובחשדותיה כלפיו, יש בכך בכדי לקבוע באופן ברור וחד משמעי, שהבעל כלל לא אוהב את אשתו, והסירוב להתגרש נובע ממניעים אחרים, כגון, עניין חינוך הילדים, שכאמור כלל לא בסמכותנו ואין לנו אפשרות להתערב בעניין זה ללא הסכמה של שני הצדדים.

6. יש להדגיש, כפי שהזכרנו לעיל, שבתחילת התהליך הבעל הסכים ואף הביע רצון להתגרש, וכפי שהופיע בכתב ההגנה מיום י"א בכסלו תשע"ה (3.12.2014) המובא לעיל. אמנם במהלך הדיונים חזר בו וטען לשלום בית, אך הבעל הודה שהוא הגורם לניתוק קשרי האישות עם אשתו, לדבריו, עקב חשדותיו שהיא בוגדת בו עם גבר זר, בניגוד לדבריו בכתב ההגנה. דהיינו, אמנם האישה פתחה את תיק הגירושין, אך מרידה מיחסי אישות החלו בעטיו של הבעל, ולדבריו הוא "מורד ראשון". אמנם האישה טענה שהפסיקה לטבול והפרידו חדרים עקב בגידות הבעל, משמע, שהאישה החלה בהליך ההפרדה, אך לדברי הבעל, הוא זה שיזם את ההפרדה. על כל פנים, לא ניתן להתייחס לאישה כיוזמת וכאחראית בלעדית של הליך הגירושין.

7. כמו כן, לכל אורך הדרך, טענתו לשלום בית הייתה מלווה בקשר הדוק באיומים רמוזים או מפורשים על מניעת גט עד הגעה להסכם גירושין כולל. במליצת לשון חז"ל, 'בכל מקום שאתה מוצא את טענתו לשלום בית שם אתה מוצא את רצונו להסכם גירושין', כחוט שדרה השוזר את כל הדיונים. מתוך הדברים, בית הדין מתרשם באופן ברור שטענת הבעל לשלום בית אינה כנה ולא נאמרה בתום לב מתוך רצון אמתי לשקם את ביתו, אלא כטקטיקה לאלץ את האישה להגיע להסכם גירושין לפי רוחו. כאשר הוצע טיפול, הבעל לא ביצע בטענה שאין לו כסף לממן, וכן לא ניצל הזדמנויות שונות להיות עם אשתו וילדיו.

8. להלן התנהלות הבעל ויחסו כלפי אשתו המשתקפת מהדיונים:

בדיון ביום כ"ו בניסן תשע"ו (04.05.2016):

"האישה: בט"ו בשבט הוא אמר שהוא יבוא לעשות איתו סדר ט"ו בשבט איפה היית?"

הבעל: הייתה אזכרה של שנה של [י].

האישה: זה לא מעניין אותי אתה הבטחת לו ולא באת [...]

הבעל: לפני שבועיים דיברנו בבית כשעה ואמרתי שאני מעריך את מה שהיא עושה. ניסיתי גם לשכנע אותה ללכת ליעוץ מקצועי [...] מי שמימן את הטיפול זה אמונה [ב']. יש עו"ס [ב']. שהתלוננתי נגדה בתיק הקודם והיא אמרה לי שאני לא אקבל טיפול ממנה בגלל התלונה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האישה: היה לו מספיק זמן לדאוג למטפל זוגי.

בדיון ביום ט' בכסלו התשע"ח (27.11.2017):

"ש. כאשר בית הדין היתה פה דרישה לשלום בית ובית הדין הפנה אתכם לשלום בית מה הוא עשה בשביל שלום בית?"

האישה: באותה תקופה דרשתי יועץ נישואין הוא לא היה מוכן לממן הוא ביקש מישהו מבית הכנסת ולא הסכמתי שזה יהיה מישהו שמכיר אותנו.

שבתות הוא היה בא מקדש וכאשר ביקשתי ממנו להישאר הוא היה אומר שהוא הולך לאמא שלו וגם שהילדים דרשו ממנו להישאר הוא אמר שהוא הולך לאמא שלו.

דהיינו, ההתנהגות של הבעל אף בזמן שהם "גרו ביחד", לא ביטאה כלל את רצונו לשלום בית, ונראה שכל רצונו לכפות את אשתו להסכים לגחמותיו ולתנאיו הנוקשים והבלתי מתפשרים כלל במסגרת "הסכם גירושין" שהכין ושאינו מוכן "לזוז מהם כמלוא הנימה", כולל הסעיף המציין שאשתו בגדה בו עם גבר זר.

9. הצדדים פרודים כבר ארבע שנים, לאחר מתן צו הגנה הדדי בהסכמה. האישה אמנם דורשת גירושין, אך כאמור לעיל, אף מתוך דברי הבעל לא נראה רצון כן לשלום בית, אלא מניעה מלתת גט ללא הסכם. הגדיל הבעל לעשות לטעון שאשתו אלימה ולהאשים אותה בחשש בגידה בו. כאמור לעיל, נראה שהבעל נחשב "מורד ראשון". אם כן, עומד בפנינו מצב של מרידה הדדית.

לאור כל האמור, יש לומר כדלהלן:

יודעים דברי ר' ירוחם בספר המישרים (נתיב כג פרק ח) בשם רבו:

"כתב מורי ה"ר אברהם בן אשמעאל כי נראה לו שאישה שאמרה: 'לא בעינא ליה, ייתן לי גט וכתובה', והוא אומר: 'אנא נמי לא בעינא לך, אבל איני רוצה ליתן גט' – מסתבר דאין דנין אותה במורדת להפסידה כלום מעיקר כתובה ונדוניא, אלא מיהו משהינן לה תריסר ירחי אגיטא דילמא הדרי בהו, לאחר שנה כופין אותו לגרש, והפסידה תוספת וכל מאי דיהיב לה מדיליה, דאדעתא למשקל ולמיפק לא יהיב לה."

דין זה של ר' ירוחם הובא הלכה למעשה בכמה פסקי דין. עיי' בעטרת דבורה (ח"ב סי' פט עמ'

635) שכתב:

"יהיה מקום לפסיקת חיוב הבעל בגירושין אם יתברר לבית הדין שעמדת הבעל היא שלילת האפשרות לשלום בית. כגון אם יתברר שמחוץ לבית הדין הבעל אמר דברים ברורים שאינו רוצה יותר את אשתו [...] או אם תהיה לבית הדין אומדנא ברורה ומוכחת שזו היא עמדתו, וכי דבריו בבית הדין על רצונו בשלום בית הם מן השפה ולחוץ בלבד. בנסיבות אלו יש מקום לפסיקת חיוב גירושין, גם אם עמדתו של הבעל [...] נוצרה כתוצאה ישירה ממרידתה של האישה [...] אלא מאחר שהאישה אינה רוצה בבעלה והבעל אינו רוצה באשתו, וחלפו י"ב חודש, הבעל מחוייב בגירושין ואינו רשאי לעגנה."

כאמור לעיל, במקרה שלנו, למרות שהאישה פתחה את תיק הגירושין ולאורך כל השנים והדיונים, דורשת להתגרש, התרשמותנו הינה שאף אם לא ברור לחלוטין שהבעל "מורד ראשון", אך ודאי וודאי שלאורך כל השנים, הוא אשם לא פחות מהאישה מאי קיום יחסי אישות, וכבר

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כתבנו, שטענותיו של הבעל לשלום בית ושהוא אוהב מאד את אשתו אינן כנות והן "מהשפה ולחוץ", ונועדו כטקטיקה בכדי לאלץ את האישה "להיכנע" לכל תנאיו בהסכם גירושין.

על כן, ומאחר והאישה מורדת בבעלה בשל מרידתו, ודאי שיש להחיל את דינו של ר' ירוחם לחיוב בגט.

יש עוד להוסיף, שבית הדין קיים שני דיונים שהתמקדו בהסכם הגירושין. דיון אחד בנוכחות הבעל בלבד ודיון שני שהיה ארוך מאד בנוכחות שני הצדדים וב"כ. האישה הסכימה להתפשר בנושאים רבים, אך הבעל לא הסכים כלל להתפשר כולל בעניינים שאינם תלויים כלל בבית הדין אלא בבית המשפט, ואף בנושאים שהסכים עליהם, חזר בו לאחר מספר ימים.

אמנם, אילו מטעם זה בלבד באנו לחייב גט, יש מקום לפקפק. שהרי אף שהבעל אינו מוכן להשקיע את המשאבים ולעשות את הצעדים הנדרשים לכוון את שלום ביתו, מ"מ קשה לקבוע שהבעל אינו רוצה באשתו והיה ממאן לחזור אליה אילו הייתה מוכנה לכך. בכל זאת, הדברים כמו שהם ראויים להצטרך כסניף חשוב וטעם נוסף למה שהתבאר לעיל.

ג. אינו זן ומפרנס

עוד טוענת האישה שהבעל לא זן ולא מפרנס את אשתו ואת ילדיו.

בכתב התביעה טענה האישה שהבעל אינו עובד, הוא בעל 60% נכות ומתקיים מקצבה בסך 3,200 ש"ח לחודש, המעוקלת לטובת חוב מזונות לבנותיו מנישואיו הראשונים, וכן מקבל קצבת הבטחת הכנסה בסך 915 ש"ח. האישה עבדה כמטפלת, אך לאחר לידת הילד האחרון יצאה לחופשת לידה ולא שבה לעבודה, מאחר שאין באפשרותה להכניס את הילד למסגרת ללא השתתפת הבעל.

בדיונים הראשונים, הבעל טען שדואג לקניות אוכל ובגדים למשפחה:

בדיון ביום מיום ז' במרחשון תשע"ו (20.10.2015):

"בית הדין: ממה אתם מתקיימים?

הבעל: אני מקבל קצבת בל"ל על נכות 3,500 ש"ח. בתביעה לביהמ"ש היא כתבה שאני עושה את כל הקניות.

בית הדין: למה אתה לא עובד?

הבעל: יש לי פריצות דיסק ואני אמור לעבור ניתוח.

האישה: לולא המשפחה שלי הייתי היום ברחוב.

הבעל: אני דואג לכל הקניות בבית לא חסר כלום."

בדיון ביום ז' באדר א תשע"ו (16.02.2016):

"בית הדין: אתה רואה את הילדים?

הבעל: אני רואה אותם חוץ מהשבתות שהיא נוסעת למשפחה שלה.

ב"כ האישה: היא נוסעת כי אין לה כסף היא לא מקבלת את המזונות ממנו.

הבעל: עשיתי לה קניות בשרים ועופות ושתייה והמקרר היה מלא. קניתי להם בגדים ונעליים לא חסר להם כלום."

בדיון ביום כ"ו בניסן תשע"ו (4.5.2016):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

”הבעל: הם מאשימים דברים לא נכונים עשיתי קניות לחג ולשבתות.”
אולם למרות הצהרות הבעל, לטענת האישה היתה נזקקת לעזרת משפחתה בכדי להתקיים.
אף נראה, שגם לדברי הבעל הפסיק לפרנס בהמשך וכעת אינו מסוגל לכך. בדיון ביום כ”ה באלול
תשע”ו (28.09.2016):

”בית הדין: ממה אתה מתפרנס היום?
הבעל: יש לי קצבת נכות של 1,400 ש”ח.
ב”כ האישה: אנחנו יודעים שהוא עובד בתור חשמלאי. הוא הגיש תביעה
לבית הדין לעבודה וקיבל פיצויים של 30,000 ש”ח.
ב”כ הבעל: מדובר בתביעה לפני 3 שנים ומאז היתה לו החמרת מצב והוא
מושבת לחלוטין.”

בדיון ביום ט’ בכסלו תשע”ח (27.11.2017):

”בית הדין: דאגת לפרנסה באותה תקופה?
הבעל: הייתי עובד עד 00:00 בלילה כדי להביא פרנסה הביתה לפעמים
בשתיים שלוש עבודות [...]
בית הדין: באיזה שלב הפסקת להביא משכורת.
הבעל: עד היום היא מקבלת 850 ש”ח מהקצבה שלי. היא מקבלת את
המזונות שלה מבל”ל בנוסף היא מקבלת כ-900 ש”ח קצבת תלויים בנוסף
היא קיבלה את התג נכה שלי על הרכב שלה.”

בית הדין: כמה היא מקבלת בזכותך?
הבעל: 4-5 אלף ש”ח בחודש.
בית הדין: ממתה היא מקבלת בל”ל מזונות ולא ממך?
הבעל: מאז פסיקת ביהמ”ש למזונות [...]

האישה: היה פעם עימות שאמרתי לו שאם הוא חי בבית הוא יישא בהוצאות
של הבית לא יתכן שהוא לוקח את הקצבאות של הבית ואני צריכה לממן את
הכל.”

לדברי האישה בסיכומים, הבעל טוען שסובל מבעיות גב ומתקיים מהקצבה מביטוח לאומי.
במהלך הנישואין, התקיימו מקצבת הבטחת הכנסה ועבודות צדדיות שביצע הבעל. לטענת
האישה, הבעל נהג לשמור את הכספים לעצמו. לעיתים רכש מזון לבית אך נמנע מלשלם את
מרבית תשלומי אחזקת הבית ולספק את צרכי האישה. לאחר הפירוד האישה מקבלת סך 3,300
ש”ח ממל”ל קצבת מזונות והבטחת הכנסה. האישה מכחישה את טענות הבעל בדיון הנ”ל.

ב”כ הבעל בסיכומיו לא התייחס כלל לטענה זו של אינו מפרנס, אלא לטענות הבגידה.

בסוגיא בכתובות (דף עז ע”א) נחלקו רב ושמואל בדין האומר איני זן ואיני מפרנס, ונפסק
כדעת שמואל שכופין אותו לזון (אה”ע סי’ קנד סעיף ג). ואם אין לו במה לפרנסה, בשו”ע (שם) פסק
על פי הרמב”ם שכופים אותו לגרש, וז”ל:

”ואם אין ב”ד יכולים לכופו לזון כגון שאין לו במה לפרנס ואינו רוצה
להשתכר להרויח ולזון, אם תרצה היא כופין אותו להוציא מיד וליתן כתובה.”

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכ"כ בשו"ע (אה"ע סי ע סעיף ג): "ואם היה עני ביותר ואינו יכול ליתן לה אפילו לחם שהיא צריכה כופין אותו להוציא". עי' בפת"ש (סי' ע ס"ק ב) שהעיר שמדברי השו"ע בסי' ע משמע שאפילו אם אינו יכול להשתכר, כגון שהוא חולה, כופים להוציא, ולכאורה סותר את משמעות לשונו בסי' קנד, שכופין רק באינו רוצה.

אך ברמ"א (שם) הביא את דעת ר"ת שאין כופין אותו לגרש מאחר שאין לו. וכתב הפת"ש (שם) בשם הב"מ וחת"ס שבאופן שאינו רוצה להרוויח, גם הרמ"א יודה שכופים (וכעי"ז הסיק בחזו"א אה"ע סי' קח ס"י בד"ה אח"כ). להלכה, נחלקו האחרונים האם להכריע כדעת השו"ע או כדעת הרמ"א, ודעת הש"ך בגבורת אנשים (הובא בפת"ש סי' קנד ס"ק ז) לחוש שאין כופין להוציא באינו זן ומפרנס, גם באינו רוצה להרוויח.

ומ"מ, אף כשאין כופין, חייב לגרש. ובפד"ר (ח"ח עמ' 309) כתבו שלא רק באינו נותן לחם, אלא גם אם נותן לה לחם, אך לא שאר צרכיה – שאז לדעת הח"מ (סי' ע ס"ק ט) וב"ש (שם ס"ק ז) אין כופין אף לשיטת הרמב"ם ושו"ע – מ"מ חייב לגרשה. וכן כתב הרה"ג י. גולדברג שליט"א בספרו "אלו שכופין להוציא" (פ"ד ה"ו):

"יש אומרים שלכל הדעות אם אין הבעל יכול לעמוד בכל התחייבויותיו לאשתו בנושא המזונות והמדור, אף שיש הסוברים שאין כופין אותו לגרשה, בכ"ז מחייבים אותו לגרשה."

וא"כ וודאי שטעם זה מצטרף לכל הנ"ל לחיוב גט, שהרי לדברי הבעל לאור נכותו כיום אינו יכול לעבוד ולפרנס את המשפחה לפי הצורך, גם אם עושה קניות אוכל בסיסיות כפי שטען, והאישה מטופלת בילדים ואינה מסוגלת לעבוד ולהתקיים במעשה ידיה. בפרט, כפי שכבר כתבנו, שיש לבעל יכולת השתכרות וכפי שאף כתבו בבית הדין הגדול, ובאופן שאינו רוצה להרוויח, לכל הדעות, ואף לרמ"א, יש מקום לכפות בגט, ולפחות לחייב בגט.

ד. שיטת הגר"ח פלאגי

כתב רבי חיים פלאגי בספרו חיים ושלום (חלק ב סימן קיב):

"דבדרך כלל אני אומר: כל שנראה לבית דין שהיה זמן הרבה נפרדים ואין להם תקנה, אדרבא צריך השתדלות הרבה להפרידם זה מזה ולתת גט כדי שלא יהיו חוטאים חטאים רבים אחד האיש ואחת האישה. וידעו נאמנה כי כל הבא לעכב מלתת גט בענין זה כדי להנקם זה מזה מחמה קינאה ושינאה ותחרות, כאשר יהיה האופן פעמים שהאיש רוצה לגרש והאישה אינה רוצה וכדי להנקם מהאיש מעכבים הדבר שלא לשם שמים – עתידין ליתן את הדין. ולדעת מרן החבי"ב בית דין מנדין אותו. וכמו כן להפך, כשהאישה רוצה להתגרש והאיש אינו רוצה, וכדי להנקם מהאישה, מעכבים מלתת גט שלא לשם שמים – גם בזה לא בחר ה' ויש עונש מן השמים."

ובסוף דבריו פסק:

"והנני נותן קצבה וזמן לדבר הזה, דאם יארע איזה מחלוקת בין איש לאשתו וכבר נלאו לתווך השלום ואין להם תקנה, ימתינו עד זמן ח"י חדשים, ואם בינם לשמים נראה לבית דין שלא יש תקוה לשום שלום ביניהם, יפרידו הזווג ולכופם לתת גט עד שיאמרו רוצה אני בדבר האמור."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

על פי זה ברור שדבריו של רבי חיים פלאג'י לכופם לתת גט עד שיאמרו רוצה אני, הם במסגרת החובה של בית דין לכפות על המצוות לאפרושי מאיסורא, להציל בני זוג אלו ממצב של חוטאים וחטאים, כלשונו.

עיי"ש בפסה"ד הנ"ל שהארכנו לבאר שיטות הפוסקים האם יש לראות בדברי הגר"ח פלאג'י כפייה ממש, צירוף לטעמים נוספים לכפייה או הדרכה לדיינים בלבד. ומסקנתנו שם:

"ודאי שאיננו באים להכניס ראשנו ולהכריע בין השיטות השונות, אך נראה שבנדו"ד, בו קיימים נימוקים נוספים למצווה לגרש או לחיוב בגירושין, נראה כי יש בהחלט שייכות לדבריו של הגר"ח פלאג'י בהטית הכף לחיוב בגירושין."

בנידון דידן, מדובר בפירוד הרבה מעבר ל"ח חודש. הצדדים פרודים ובהליכים משפטיים כמעט ארבע שנים, ולאחר מאמצים רבים של בית הדין ודיונים רבים נראה שאין להם תקנה. בכך, אף דברי הגר"ח פלאג'י מהווה סניף וטעם בהטיית הכף לחיוב גט.

לאור כל הנ"ל – בצירוף הטעמים של "רועה זנות", "מאס עלי" באמתלא ברורה, מרידה הודית, פירוד ממושך בלי תקנה, וחוסר יכולת לפרנס לפי הצורך – וודאי שיש לחייב את הבעל לגרש את אשתו.

ה. הבעל טוען שאשתו בגדה בו עם גבר זר

כאמור, במהלך הדיונים, טען הבעל מספר פעמים שהוא חושד באשתו שקיימה מערכת יחסים אסורה עם גבר זר, ואף העלה חשש בעניין כשרות ילדיו.

כמו כן, הבעל הכין הסכם גירושין, שאחד הסעיפים המרכזיים בו ושהתעקש על כך, שסעיף זה לא יושמט, שלאישה היו קשרים אסורים במהלך הנישואין עם גבר זר ואף העלה את שמו.

להערת בית הדין, שאם האישה קיימה מערכת יחסים עם גבר זר היא אסורה עליו, והם חייבים להתגרש, ענה הבעל שהוא מוחל לאשתו. מובא בשולחן ערוך (אבן העזר סימן קטו סעיף ז):

"מי שראה אשתו זינתה או שאמר לו א' מקרוביו או מקרובותיה שהוא מאמינם וסומכת דעתו עליהם שזנתה אשתו בין שהיה האומר איש בין שהיתה אישה הואיל וסמכה דעתו לדבר זה שהוא אמת הרי זה חייב להוציאה ואסור לו לבוא עליה ויתן כתובה."

במקרה הזה, הבעל טען שאשתו זנתה תחתיו. נציין כי בית הדין כלל לא השתכנע שהבעל אכן מאמין שאשתו זינתה תחתיו, אולם אם אכן, לבעל ברור שאשתו זינתה במהלך הנישואין, הוא חייב להוציא את אשתו. בכל מקרה, ודאי שלא ניתן לקבל את דבריו שהוא מוחל לאשתו על בגידתה, כי אין הדברים תלויים במחילה אלא אם נעשה מעשה אסור או לא.

אמנם עיין בתוספות (זכחים ב, ע"ב ד"ה סתם) הסוברים שאפילו זינתה תחת בעלה, אם לא ירצה הבעל, לא יגרשנה, וכן יעוין דעת הרמב"ם (הובאו דבריו בפתחי תשובה שם) שכל עוד אין שני עדים, ורק על פי דברי הבעל, בית הדין אינו יכול לכפות לגרש, אך ודאי שלצאת ידי שמים חייב לגרש, ובכל מקרה, אסור להם לחזור ולחיות ביחד. כמו כן, זכות הבעל לחזור בו מהאשמות כלפי אשתו אם ייתן אמתלא לדבריו הראשונים, עיין שם בפתחי תשובה, אך מאחר שהבעל עומד על דעתו בעניין בגידת אשתו, אסור לצדדים לחיות יחד ועליהם להתגרש.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ו. אין חדש תחת השמש

חרף טענתו של ב"כ הבעל שבית הדין הושפע מהליך הגירושין הקודם של הבעל, בית הדין שב ומדגיש שפס"ד הנ"ל מבוסס על הנתונים והנסיבות של התיק הנוכחי. יש לציין, שלאורך כל הדיונים, בית הדין כלל לא עיין בפרטי התיק שהתנהל בזמן נישואיו הקודמים, וודאי שלא הייתה לכך כלל השפעה על מהלך הדיונים והתמשכותם הרבה לאורך מספר שנים. אולם, לאחר העיון בתיק הגירושין הקודם, מתברר באופן מפליא, שתוכנו, מהלכו, ואף פסק דינו של התיק הנוכחי, מקביל לתוכנו, מהלכו, ופסק דינו של התיק הקודם בהרכב אחר בבית הדין בבאר שבע.

בנישואיו הראשונים, הבעל עבר הליך גירושין כמעט זהה, כאשר במהלך נישואיו עם אשתו הראשונה, כבר היה בקשר עם אשתו הנוכחית (ואולי גם עם אחרות) ע"י שהציג את עצמו כגרוש או רווק. גם שם נמנע מלהגיע לדיונים ועיכב את הגט לארבע שנים בטענות ממוניות, בדרישה להפחית מסך המזונות, עד שנפסק עליו חיוב גט והובא בצו הבאה לבית הדין. כשם שבתיק הקודם, הבעל "עייגן" את אשתו במשך כארבע שנים, כך גם בתיק הנוכחי, מעגן הבעל את אשתו כארבע שנים.

פסקי הדין אשר ניתנו אז דומים מאד בתוכנם לפסק הדין הנוכחי. נעתיק את עקרי הדברים, המקבילים לדברנו הנ"ל, כבסיס הלכתי נוסף לכל הנ"ל.

בפס"ד הרה"ג אליהו אברג'יל שליט"א כתב:

"הצדדים נשואים כארבע שנים ולהם שני ילדים תחילה נראה שחיו חיים טובים ומאושרים [...] אולם שנתיים אחרי הנישואין היחסים ביניהם התערערו והאישה הגישה תביעת גירושין בטענה שהבעל מקיים קשר אינטימי עם נשים אחרות ומאז שנודע לה על זה היחסים התדרדרו [...]"

בעדויות שהתקבלו אחת הנשים סיפרה שאמר לה שהוא רווק וקיימה עימו יחסי אישות לאחר מכן התברר לה שהוא נשוי [...] ובשיחה טלפונית עם האישה התברר לה סופית שהוא נשוי. הבעל גם פרסם מודעה באינטרנט לחיפוש שידוך ושם נתן את כל פרטיו ותמונתו כולל הודעה שהוא רווק [...]"

בית הדין בתאריך 22.06.05 החליט הואיל ועקרונית הבעל מוכן לתת גט לאשתו וסלע המחלוקת הוא גובה המזונות שחוייב בבית המשפט עליהם לסיים ענין המזונות ובית הדין יזמינם לגט, ע"כ.

ועד עתה ענין זה לא נגמר והאישה מבקשת להפריד בין הנושאים ולא להמשיך עוד בתוחלת זו, באשר בעיקרון את מקום לחיים משותפים וגם הבעל מעוניין לסיים מערכת נישואין זו, ואולם הבעל מסרב לזה [...]"

הנה פסק הרמ"א בשו"ע סימן קנ"ד ס"א מי שהוא רועה זונות ואשתו קובלת עליו אם יש עדים בדבר או שהודה י"א שכופין אותו לגרש והיינו טעמא הובא באגודה מפני שמאבד הון וממעט פרנסת אשתו וגם ממעט עונתה.

ושני דברים אלו ישנם בנדון דידן עובדא שהוא חייב כספי מזונות ואינו זן בניו והרי יש עדות ועדויות על מעשיו וגם פניו לחיפוש אישה באינטרנט הנה בגדר הודאה ועליו חל מה שפסק הרמ"א לעיל ורועה זונות נחשב בודאי למום [...] המחייבים הבעל לתת גט לאשתו. ובנוסף בערוך השולחן שם סימן קנ"ד ברועה זונות יש גם אפשרות של סכנה בדבר ע"י שיוכל להדביק אותה במחלה כידוע, עיין שם [...]"

ובתשב"ץ חלק ג' סימן ח' כתב דהאישה לחיים נתנה ולא לצער דטוב ארוחת ירק ואהבה בה משור אבוס ושנאה בו ואיזה טובה יש לאישה שבעלה מצערה,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ע"כ. ופסק הרמב"ם הלכות אישות פי"ד לפי שאינה כשבויה שתבעל לשנוא לה ותצא בלא כתובה, ע"כ.

ובתשב"ץ ח"ד חוט המשולש סימן ו' כתב ואחר אשר האיש הזה חייב להוציאה מצד הדין אינו יכול להתנות עליה בגירושיה שום תנאי כיון שהדין נותן לגרשה [...] כן היא דעת הרשב"א בשו"ת ח"ד סימן רנ"ו, עיין שם.

וא"כ בנדון דידן שסיבת העיכוב הוא ענין המזונות אינו יכול להתנות עליה ביטול המזונות או להקטיןם כתנאי גירושין באשר מחוייב הוא לתת גט לאשתו אם מדין רועה זונות ואם מדין שאינו מפרנס ואם משום חשש להדבקות במחלה כדברי ערוך השולחן.

אשר על כן בית הדין מחייב את הבעל לשחרר אשתו בגט פיטורין כדמו"י ללא שם דיחוי ובאם יסרב ישקול גם כפיה.

ניתן ביום ח' אדר תשס"ז

(26/02/2007)

(-) אליהו אברג'יל

אב"ד

ע"כ לשון פסק דינו.

לחייב גט הצטרפו הרה"ג אליהו הישיריק ויעקב לרר שליט"א, כאשר עיקר טעמם משום טענת "מאיס עלי" באמתלא ברורה, וגם הבעל מצהיר שרצונו בגירושין, וכיון שהדין נותן לגרשה אין בכך לעכב את הגט. בדבריהם של שאר הדיינים כתבו:

"לאחר העיון בפס"ד של האב"ד הגר"א אברג'יל שליט"א נראה לבית הדין כי די במה שהעידה העדה בפני בית הדין כי הבעל היה עמה ביחסי אישות מלאים ואף שלא היה אלא פעם אחת, ועוד במה שהוכח כי הבעל משרך דרכיו בחיפוש אחר נשים, הרי א"כ טענת האישה כי אינה יכולה לחיות יחדיו עם בעל שכזה, יסודה לחיוב גט על הבעל על סמך טענת מאיס אלי וכפי שנפסק באריכות בפד"ר יב עמ' 25 כי אישה המואסת בבעלה מחמת שמבלה עם נשים זרות יש לה דין טענת מאיס עלי באמתלא מבוררת, ובכגון זה יש לחייב את הבעל בגירושין (הגאונים הרב ישראלי והרב קאפח זצ"ל ויבלט"א הגאון הרב אליהו שליט"א [זצ"ל]) ובתוספת פסקו של הערוך השולחן בסימן קנד סעיף טז שיש בזה גם סכנה בריאותית לאישה, המחייב את הבעל ליתן גט לאשתו.

מה עוד, שהבעל מצידו גם הצהיר כי רצונו בגירושין לאחר כל מסכת הטענות שנטענו כנגדו ע"י האישה בבית הדין ורק רצונו בהפחתת סכום חיוב המזונות שנפסקו לו, הרי שבכה"ג יש לחייבו בגט גם לחולקים על הרמב"ם בטענת מאיס עלי.

ובענין אותו התנאי שהתנה הבעל למתן הגט רק לאחר שיופחת סכום המזונות שחויב לשלם לאחר הגירושין, כבר הביא הגר"א אברג'יל שליט"א מתשו' הרשב"ץ ושו"ת הרשב"א כי מאחר והאיש הזה חייב להוציאה מצד הדין, א"כ אינו יכול להתנות שום תנאי בגירושיה משם שהדין נותן לגרשה, ואין בכך בכדי לעכב את מתן הגט.

אשר על כן הננו מצטרפים לחייב את הבעל במתן גט ללא שום דיחוי, ובאם יסרב גם לשקול כפיה.

ניתן ביום כ"א אדר תשס"ז

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

(11/03/2007)

(-) יגאל לרר

(-) אליהו הישריק

דיין

דיין

ע"כ לשון פסק דינם.

הבעל ערער על ההחלטה, ובפס"ד מאת בית הדין הגדול (בהרכב הרה"ג א. שרמן, ח. איזירר וא. שיינפלד שליט"א), העירו שהרב אברג'יל שליט"א כתב לחייב מטעם רועה זונות בעוד שחבריו סמכו על טענת מאיס עלי, ונפק"מ לתוספת כתובה.

בית הדין הגדול קיים את פסק בית הדין האזורי, למרות טענות הבעל נגדו, כיון שמדובר בחיוב ולא בכפייה, וכיון שלהרבה פוסקים במאיס ואמתלא מחייבים, אין לבטל את פסק בי"ד קמא. אולם כיון שלבית הדין הגדול נראה שעיקר טעם משום מאיס, לא תוכל לגבות תוספת כתובה. כמו"כ, אין דרישתו להפחתת מזונות ב-700 ש"ח מוצדקת, ולכן אינו יכול להתנות הגט בכך.

בפסה"ד של בית הדין הגדול נכתב:

"בתיק שלפנינו חויב הבעל במתן ג"פ לאשתו. בית הדין האזורי כתב את דעתו בשני פסקי דין נפרדים. האב"ד כתב לחייב את הבעל מטעם "רועה זונות" בעוד ששני חברי בית הדין האחרים התבססו בעיקר על טענת מאיס עלי באמתלא מבוררת. ההבדל בין שני הטעמים הוא לענין תוספת כתובה.

המערער טוען כנגד הטעם של "רועה זונות" שדעת חכם צבי שהחיוב של רועה זונות אינו חל אלא בבעל המוחזק בכך. כמו"כ בעיני התראה. ואם חזר למוטב אינו נידון כרועה זונות.

המשיבה טוענת הוא מוחזק בכך. יש עדה שמעידה על קשריו האינטימיים איתה. יש חקירות של חוקרים שצילמו צלומים של קשריו עם נשים אחרות. יש הודעה באינטרנט שמחפש נשים. הוא לא חזר בתשובה כי הוא מכחיש הכל ומי שמכחיש אינו חוזר בתשובה.

המערער דוחה את תשובות המשיבה [...]

נראה כי כל ההגבלות על הגדר של רועה זונות תקפות כאשר באים לחייב מצד הפגם שבבעל אבל כאשר לבית הדין נראה שהאישה מואסת מיאוס גמור בבעלה והיא טענת שהמיאוס נובע מהתנהגותו הנלווה עם נשים הרי זה נחשב כטענת מאיס עליו עם אמתלאות ברורות [...]

במקרה דנן די לנו בכך ששלש שנים הם בפירוד ודי לאישה טענת מיאוס עם אמתלאות מבוררות.

שכן מדובר בחיוב גט ולא בכפייה. וגם אם יש פוסקים שאינם מחייבים גט במאיס עלי ואמתלאות [...] מכיון שהרבה פוסקים קובעים שבמאיס עלי ואמתלאות די כדי לחייב בגט (אוצה"פ לסימן עז בהרחבה) לא נוכל לקבוע שבית הדין טעה. אבל כיון שגם בית דיננו גורס כדעת שני הדיינים בבית דין אזורי שהטעם העיקרי הוא בגלל "מאיס עלי" א"כ האישה לא תוכל לתבוע את תוספת כתובה.

בית הדין האזורי קובע שהבעל מסכים לגירושין אבל נתלה בדרישה להפחתת מזונות [...]

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נראה שתביעתו להפחתת מזונות אין לה יסוד הן משום שביטל התביעה שלו בבי"מ להפחתה ונוכח ההוכחה שהבאנו על יכולת ההשתכרות שלו. עכ"פ אין זו תביעה שתצדיק את עיכוב הגט. הוא גם לא נשען על דרישתו להפחתת מזונות כדי להצדיק את זכותו שלא לגרש. הוא דרש דרישה זו כתנאי של מקצה שיפורים ולא בגדר עביד איניש דינא לנפשיה.

נוכח העובדה שיש לו יכולת עבודה יש סיבה נוספת לחייבו בגט משום שלא זן את אשתו וזו אחת הסיבות שבגללן היא תובעת הגט. התעלמות מחובו לזון את אשתו לפני שתבעה גירושין והפסיקה יחסי אישות.

כמו"כ סומך בית הדין על דעת הרשב"א שס"ל שבמקום שהבעל חייב בגט אינו יכול לעכב הגט בגין דרישות ותנאים צדדיים. אמנם יש חולקים בדבר אם מצד תנאי בגירושין כדעת מהרשד"ם או מצד עביד איניש דינא לנפשיה.

אמנם כאשר הדרישה [...] אינה סבירה כלל [...] מבואר בפוסקים שהמהרשד"ם מודה שאינו יכול להתנות עליה. אין כאן גם הצדקה של עביד איניש דינא לנפשיה [...]

לאור הנ"ל בית הדין מחליט לדחות את הערעור [...]

ניתן ביום ח' ניסן תשס"ח

(13/04/2008)

(-) אברהם שרמן	(-) חגי איזירר	(-) אברהם שיינפלד
דיין	דיין	דיין

ע"כ לשון פסק בית הדין הגדול.

בכל זאת, רק ביום ג' בתמוז תשס"ח (6.7.2008), לאחר שהובא הבעל בצו מעצר ללא שחרור בליווי שוטר, סודר הגט.

דהיינו, בסיס טענות האישה על בגידת בעלה עם נשים זרות, הוא הבסיס לטענות האישה בתיק הגירושין הקודם, וכן בבסיס פסה"ד, הן של בית הדין האזורי והן של בית הדין הגדול.

ז. החלת הרחקות דר"ת

עי' בפס"ד מבית הדין טבריה (תיק 942965/1) מיום ל' בשבט התשע"ה (19.02.2015), דעתם שם שאין לחייב גט בטעם מאיס עלי, אלא מצוה בלבד שלא לעגן את האישה עוד כאשר אין סיכוי לשלום בית, ומ"מ כתבו שאף משום מצוה לגרש ניתן להחיל צווי הגבלה (הרחקות ר"ת) אם לא יציית לבית הדין ויגרש כפי המצוה המוטלת עליו, וז"ל:

"הגם שאין אנו פוסקים חיוב גירושין, אך אם הבעל יעמוד בסירובו להתגרש יהיה מקום לנהוג כפסיקת רבינו תם בתשובה בספר הישר סי' כד שננקטים ביחס לבעל הרחקות שאין בהן כפייה לגירושין. הלכה זו נפסקה במהרי"ק שהביא הב"י אה"ע סי' קל"ד ובלבוש סי' קל"ד ס"י, שהורו שניתן לפסוק הרחקות דרבינו תם גם בהעדר פסיקת חיוב גירושין.

מקורות הלכתיים נוספים לפסיקת הרחקות דר"ת גם בהעדר חיוב גירושין, כתבנו בפסק דין אחר שהתפרסם בספר "עטרת דבורה" ח"ב סי' פ', ועיי"ש סי' פ"א פ"ב. פסק הדין הנ"ל אושר בבית הדין הגדול בהחלטה (בתיק 022553515-21-1 מיום כ"ב כסלו תשנ"ח (21.12.97), שניתנה ע"י הרה"ג הרב

